

การเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ

นายชาญศักดิ์ พริยจิตรกรกิจ

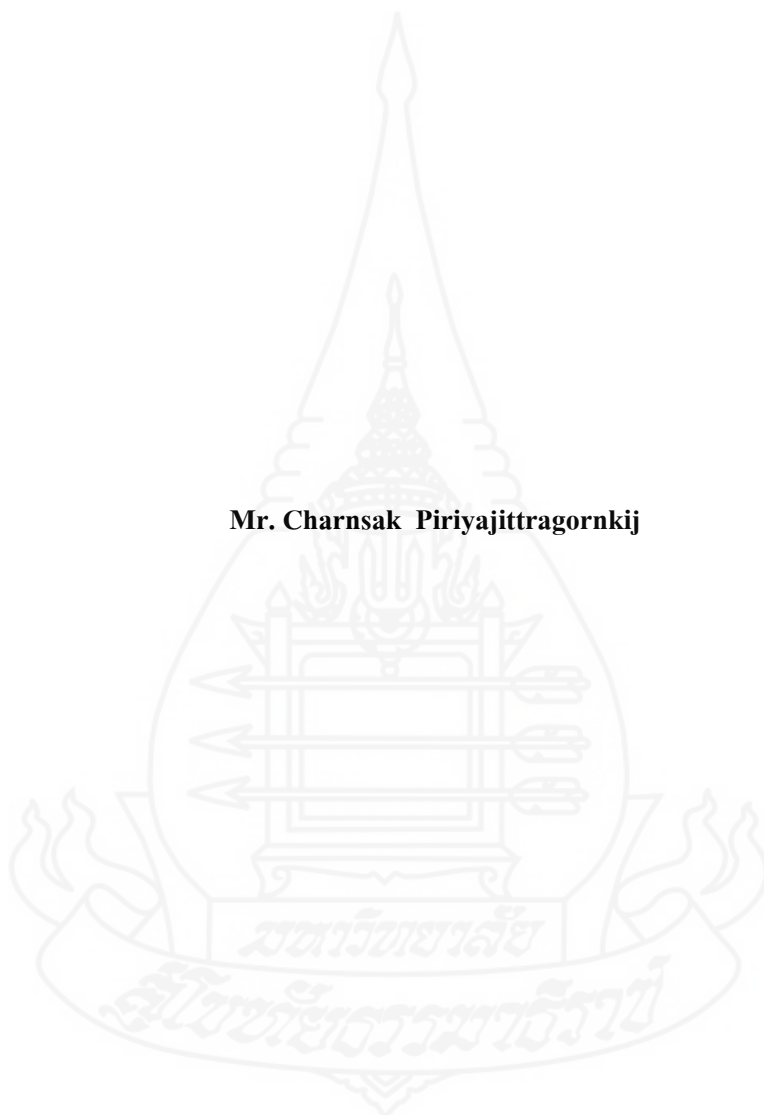

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

Participation of Public Prosecutor in a Criminal Investigation.

Mr. Charnsak Piriyajittragornkij

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2017

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ
ชื่อและนามสกุล นายชาญศักดิ์ พิริยจิตรกรกิจ
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วิกรณ์ รักษ์ปวงชน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์วิกรณ์ รักษ์ปวงชน)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุจินตนา ชุมวิสูตร)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ชัดเจนงาม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว้ออิสระ การเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ

ผู้ศึกษา นายชาญศักดิ์ พริยจิตรกรกิจ รหัสนักศึกษ 2574001380 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สุจินตนา ชุมวิสูตร

ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การคั่นคว้ออิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความเป็นมา หลักการ ระบบ การดำเนินคดีอาญา และระบบอัยการสากล ศึกษาการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการไทย และต่างประเทศ และการเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ วิเคราะห์ปัญหาการสอบสวนคดีอาญา หาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไปให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวน หรือกำกับดูแลการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปโดยถูกต้อง ครบถ้วน รวดเร็ว และเป็นการคานอำนาจในการร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ระหว่างเจ้าพนักงานตำรวจ และพนักงานอัยการ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัย และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศแล้วนำมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา

ผลการศึกษาพบว่าบรรดาอัยการประเทศมีองค์กรของรัฐทำหน้าที่ในรูปแบบของอัยการสากล ซึ่งอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา และการฟ้องร้องคดีอาญา โดยมีลักษณะของการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างองค์กรตำรวจ และองค์กรอัยการ โดยอัยการจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นคดีจนถึงการบังคับโทษตามคำพิพากษา แต่สำหรับพนักงานอัยการของประเทศไทยจะมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาภายหลังที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว เมื่อพนักงานอัยการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม จึงเป็นการเพิ่มเติมระยะเวลาในการสอบสวน ทั้งยังทำให้ไม่อาจรวบรวมพยานหลักฐานที่ยังขาดตกบกพร่องได้

คำสำคัญ พนักงานอัยการ การสอบสวนคดีอาญา

Independent Study title: Participation of Public Prosecutor in a Criminal Investigation.

Author: Mr. Charnsak Piriyajitragornkij; **ID:** 2574001380; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Soojintana Choomwisute, Associate Professor;

Academic year: 2017

Abstract

The purposes of this independent research are to study the history and the concepts of criminal proceeding, background of the Criminal Procedure system and the International Attorney System. To study the prosecution process of Thai public prosecutors and abroad. To analyze the problem of criminal investigation; finding an approach to amend the Criminal Procedure Code to empower public prosecutors and promote the effectiveness of criminal evidence gathering along with the accuracy and the completeness of the collection. Moreover, the cited authorities also be a method to check and balance the operation of the inquiry officials and the public prosecutors.

This study is a qualitative research based on documentary study on a data compilation and analysis of related provision of law, legislation, research reports, journal articles, various electronic data, internet and legal concept on Thai law and Foreign Law.

The research results found that in other countries, public prosecutors have the authorities to investigate and prosecute criminal cases by the cooperation with inquiry officials. Public prosecutors shall involve in criminal case from the beginning to the end of the process including the enforcement of the court sentence. On the contrary, public prosecutors of Thailand will enter into criminal case only when the inquiry official have made the opinion that the inquiry is complete and send the inquiry file to the public prosecutor. Thai public prosecutors merely have authority to direct the inquiry official to make additional inquiry. Such further investigation may prolong duration of investigation and may also defect the efficiency of evidence collection.

Keywords: Prosecutor ,The Criminal Investigation

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้อาจไม่สามารถสำเร็จลงได้ หากไม่ได้รับความกรุณาในการให้ข้อเสนอ ข้อคิด และข้อแนะนำ ตลอดจนมุมมองในการศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ยิ่งของรองศาสตราจารย์สุจินตนา ชุมวิสูตร ท่านอาจารย์ที่ปรึกษา ท่านปริญญา โปตะวณิช อัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญาธนบุรี 3 สำหรับความรู้ แรงบันดาลใจ แนวคิด และมุมมองในการทำงาน อันมีส่วนผลักดันให้เข้าศึกษาต่อ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ท่านไรวดา ทองรอด รองอัยการจังหวัดนครปฐม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายต่างประเทศ และแปลภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ บรรดาผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ พนักงานคุมประพฤติ พนักงานฝ่ายปกครอง และข้าราชการอื่นที่เคยร่วมปฏิบัติงานมาโดยตลอด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ข้าพเจ้าได้รับความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับระบบงานคดีอาญา ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนเพื่อนในทุกระดับอาชีพที่คอยให้กำลังใจในการศึกษา

คุณความดีที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ หากมีขอบเขตนางพนิดา ชูติยานันท์ มารดาที่เข้มแข็ง ผู้ที่ได้อบรมสั่งสอน เลี้ยงดู ปลูกฝังแนวคิดในการดำเนินชีวิต และเป็นมิ่งขวัญกำลังใจในการใช้ชีวิต

ชาญศักดิ์ พิริยจิตรกรกิจ
มกราคม 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
3. ขอบเขตของการศึกษา	5
4. วิธีการศึกษา	5
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ความเป็นมาของการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย หลักการ ระบบการดำเนินคดี อาญา และระบบอัยการสากล	6
1. ความเป็นมาของการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย	6
1.1 การสอบสวนคดีอาญาในสมัยกรุงสุโขทัย	7
1.2 การสอบสวนคดีอาญาในสมัยกรุงศรีอยุธยา	8
1.3 การสอบสวนคดีอาญาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	9
1.4 การสอบสวนคดีอาญาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ภายหลังการปฏิรูป	10
1.5 ประวัติพนักงานอัยการของประเทศไทย	16
2. หลักการดำเนินคดีอาญา	21
2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution)	21
2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)	23
2.3 หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (Legality Principle)	24
2.4 หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ (Opportunity Principle)	25
3. ระบบการดำเนินคดีอาญา	27
3.1 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)	27
3.2 ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)	30
4. ระบบอัยการสากล	33

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	
อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการของประเทศไทย ต่างประเทศและการเปรียบเทียบ	38
1. อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการของประเทศไทย	38
2. อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการของต่างประเทศ	45
2.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส	45
2.2 ประเทศญี่ปุ่น	51
2.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา	57
3. เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการประเทศไทยและต่างประเทศ	61
บทที่ 4	
วิเคราะห์ในการสอบสวนคดีอาญา	66
1. การสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของพนักงานสอบสวน	67
2. กฎหมายไม่ได้บัญญัติกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา	69
3. คุณสมบัติของพนักงานสอบสวนไม่เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่	72
4. ผู้ที่สอบสวนคดีอาญาไม่ได้เป็นผู้นำเสนอพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาและผู้ที่น่าสืบ พยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา	74
5. ให้รับฟังบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนในชั้นพิจารณา	77
6. พนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา	78
บทที่ 5	
บทสรุป และข้อเสนอแนะ	84
1. บทสรุป	84
2. ข้อเสนอแนะ	87
2.1 กำหนดอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ	87
2.2 กำหนดรูปแบบและขั้นตอนในการสอบสวนคดีอาญารวมทั้งอำนาจหน้าที่ของ พนักงานอัยการในการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา	89
2.3 กำหนดให้อำนาจในการฝากขังผู้ต้องหาเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ และยกเลิกการปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ	91
2.4 กำหนดให้บันทึกคำให้การของพยานบุคคล ซึ่งพนักงานอัยการเข้าร่วม การสอบคำให้การเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้	93

ณ

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	95
ประวัติผู้ศึกษา	109

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยได้กำหนดให้การดำเนินคดีอาญาใน ส่วนของการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นหลัก เพราะเมื่อมี ผู้กระทำความผิดก็ต้องมีการสอบสวนคดีอาญานั้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัว ผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดและข้อสำคัญต้องกระทำเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย การสอบสวนคดีอาญาหากยังไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดก็ต้องมีการออกหมายจับหรือ ทำการจับกุมผู้กระทำความผิดโดยไม่ต้องมีหมายในกรณีความผิดซึ่งหน้า จึงถือได้ว่าการสอบสวน คดีอาญาเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา

การรวบรวมพยานหลักฐานในขั้นตอนของการสอบสวนคดีอาญาทั้งหมดกระทำโดย เจ้าพนักงานตำรวจ เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจเห็นว่าสอบสวนสำนวนดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว จะส่ง สำนวนพร้อมกับความเห็นในทางคดีเพื่อให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องต่อไป ซึ่งแสดง ให้เห็นว่าการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยอำนาจสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจกับอำนาจใน การสั่งฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการกฎหมายได้แยกออกจากกัน

การสอบสวนคดีอาญาและการฟ้องร้องคดีอาญาในต่างประเทศเป็นไปตามหลักการ ของระบบอัยการสากล ซึ่งการสอบสวนคดีอาญากระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจภายใต้การกำกับ ดูแลให้คำปรึกษาของพนักงานอัยการ รวมทั้งพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน คดีอาญาได้ในบางคดีด้วย ซึ่งนอกจากจะมีการตรวจสอบตามลำดับชั้นบังคับบัญชาภายในองค์กร ของแต่ละองค์กรแล้ว ยังมีลักษณะของการปฏิบัติงานในการสอบสวนคดีอาญาร่วมกันระหว่าง หลายองค์กร ส่งผลทำให้มีการประสานงานร่วมกันในการทำงาน ทั้งยังมีลักษณะของการทำงานใน แบบที่เป็นการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะแตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย กล่าวคือ เมื่อการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยแยกอำนาจสอบสวนไว้กับเจ้าพนักงาน ตำรวจไว้อย่างเด็ดขาด พนักงานอัยการไม่ได้มีอำนาจหน้าที่เข้ามาทำการสอบสวนร่วมกับ

พนักงานสอบสวนตั้งแต่แรก อาจทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเกิดข้อบกพร่องอันอาจส่งผลต่อการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาลต่อไปได้

การสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทยมีปัญหาหลายประการที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความครบถ้วนสมบูรณ์ของสำนวนการสอบสวนในหลายกรณี กล่าวคือ กรณีที่การสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของพนักงานสอบสวน กรณีที่พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งสอบสวนคดีอาญาบางคดีเพิ่มเติม กรณีกฎหมายไม่ได้บัญญัติกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา กรณีคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนไม่เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ และกรณีที่ผู้ที่สอบสวนคดีอาญาไม่ได้เป็นผู้นำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาและผู้ที่น่าสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา

กรณีการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของพนักงานสอบสวน ด้วยเหตุที่พนักงานสอบสวนเป็นเพียงองค์กรเดียวที่ดำเนินการการสอบสวนคดีอาญา หากเกิดข้อบกพร่องในการรวบรวมพยานหลักฐานก็อาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งหมด ไม่ว่าจะต่อผู้เสียหายหรือจำเลย กล่าวคือ คดีฆาตกรรมนางสาวเชอริ แอน ดันแคน¹ เนื่องจากคดีนี้พนักงานตำรวจมีพยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวน แต่ปรากฏในภายหลังว่าพยานบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่แจ้งข้อความอันเท็จ² การที่เจ้าพนักงานตำรวจใช้พยานบุคคลปากนี้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา และพยานบุคคลปากดังกล่าวก็ยังได้ยืนยันข้อเท็จจริงในชั้นพิจารณาด้วยข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จอีก ทำให้จำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 ในคดีดังกล่าวได้รับโทษ อันเป็นผลให้จำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 ได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง และยังเป็นเหตุให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องชดใช้เงินจำนวนมากถึง 26 ล้านบาท³ เพื่อเยียวยาความเสียหาย ผู้ศึกษาเห็นว่า กระบวนการในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ⁴

อีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการรวบรวมพยานหลักฐานก็คือ ในชั้นของเจ้าพนักงานตำรวจ การที่พนักงานตำรวจที่เป็นพนักงานสอบสวนได้ทำรวบรวมพยานหลักฐาน หากมีการให้คำปรึกษาจากพนักงานอัยการในการรวบรวมพยานหลักฐาน ก็อาจจะทำให้ไม่เกิดปัญหาใน

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 768/2536

² ศูนย์วิทยบริการ สำนักงานวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด. คดีเชอริ แอน ดันแคน. สืบค้นจาก

<http://www.library.ago.go.th/index.php/case-history/11-archives/27-case-law4>

³ หนังสือพิมพ์รายวันข่าวสด ฉบับวันที่ 26 กันยายน 2546 หน้า 1 และหน้า 12

⁴ สำนักงานอัยการสูงสุด. (2539). คดีเชอริแอน - กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ ผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร?. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด น.6

การรวบรวมพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการพิจารณาคดี หรือในชั้นของพนักงานอัยการ ในบางคดีที่พนักงานอัยการไม่สามารถติดตามพยานบุคคลมาเบิกความในชั้นพิจารณาคดีของศาลได้ ส่งผลให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ซึ่งเป็นปัญหาที่กระทบต่อกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกัน เช่น ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ถ้าโจทก์ไม่สามารถติดตามพยานบุคคลมาเบิกความได้ บันทึกคำให้การของผู้เสียหายในชั้นสอบสวนเป็นเพียงพยานบอกเล่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 จะกำหนดข้อยกเว้นให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าได้ แต่ศาลก็ต้องรับฟังด้วยความระมัดระวังและไม่เชื่อพยานหลักฐานนั้นโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลย เว้นแต่จะมีเหตุผลหนักแน่น มีพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี หรือมีพยานหลักฐานประกอบอื่นมาสนับสนุนตามกฎหมาย ซึ่งข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่าไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ความจริงว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราได้ คดีดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่เป็นประจักษ์พยานที่จะพิสูจน์ว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดได้ ศาลจึงต้องยกฟ้อง

กรณีอำนาจของพนักงานอัยการในการตั้งสอบสวนคดีอาญาบางคดีเพิ่มเติม แม้กฎหมายจะบัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่สั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ก็ตาม แต่พนักงานอัยการจะสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้ว และได้เสนอความเห็นพร้อมส่งสำนวนการสอบสวนคดีอาญามาให้พนักงานอัยการพิจารณาตามกฎหมายแล้วเท่านั้น ทำให้พยานหลักฐานที่ขาดตกบกพร่องอาจล่วงเลยเวลาที่จะรวบรวมเข้ามาได้

กรณีกฎหมายไม่ได้บัญญัติกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา การรวบรวมพยานหลักฐานกฎหมายไม่ได้มีการบัญญัติว่า การสอบสวนคดีอาญาต้องรวบรวมพยานหลักฐานชนิดใดบ้าง ปริมาณเท่าใด ที่จะเพียงพอในการสอบสวนคดีอาญาเรื่องดังกล่าว ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งการสอบสวนคดีอาญาที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด และเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วยว่า ต้องรวบรวมพยานหลักฐานเท่าใดที่จะเพียงพอที่จะให้ศาลใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม

กรณีคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนไม่เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ เนื่องจากการเข้าสู่ตำแหน่งของเจ้าพนักงานตำรวจ ที่ปกติจะกำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาขั้นต่ำในระดับมัธยมศึกษา โดยไม่จำเป็นต้องศึกษาในด้านกฎหมายโดยตรง เว้นแต่เจ้าพนักงานตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน จะต้องจบการศึกษาในหลักสูตรนายร้อยตำรวจซึ่ง

เป็นการศึกษาในระดับปริญญา ในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์⁵ แต่ไม่ใช่ปริญญาที่ศึกษาด้านกฎหมายโดยตรง ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจทำการสอบสวนคดีอาญา ไม่ได้มีความรู้ด้านกฎหมายที่จะนำไปใช้ในการสอบสวนฐานความผิดในแต่ฐานที่เกิดขึ้น

กรณีผู้ที่สอบสวนคดีอาญาไม่ได้เป็นผู้นำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา และผู้นำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา พยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการใช้ในการสั่งคดี พนักงานอัยการไม่มีภารกิจเกี่ยวข้องด้วยไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนพยานบุคคล ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานวัตถุ ไม่ได้มีการไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ทั้งที่พนักงานอัยการจะต้องเป็นผู้นำสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าว ส่วนพนักงานสอบสวนไม่ได้มีการนำสืบพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนในชั้นพิจารณาคดี ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานที่เข้ามาในชั้นพิจารณาอาจส่งผลกระทบต่อการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีของศาลได้

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา อาจเกิดความไม่มีประสิทธิภาพเพียงพออันจะส่งต่อการดำเนินคดีอาญาที่เพื่อหาผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา หลักการ ระบบ การดำเนินคดีอาญา และระบบอัยการสากล
- 2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการไทย และต่างประเทศ และการเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการสอบสวนคดีอาญา
- 2.4 เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

⁵ พระราชบัญญัติโรงเรียนนายร้อยตำรวจ พ.ศ.2551 มาตรา 25 ประกอบพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยปริญญาในสาขาวิชาอักษรย่อสำหรับสาขาวิชา ครุวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และครูประจำตำแหน่งของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ พ.ศ.2554

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้ มุ่งศึกษาถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ รูปแบบของอัยการสากล และหลักการ แนวคิด เหตุผล และความจำเป็นที่ไม่อาจแบ่งแยกการดำเนินการสอบสวนคดีอาญา และการฟ้องร้องคดีอาญาออกจากกัน โดยการเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

4. วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมายของประเทศไทย และต่างประเทศ ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัย และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุง และพัฒนากฎหมายต่อไป

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทราบถึงความเป็นมา หลักการ ระบบ การดำเนินคดีอาญา และระบบอัยการสากล
- 5.2 ทราบถึงการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการไทย และต่างประเทศ และการเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่
- 5.3 ทราบถึงปัญหาการสอบสวนคดีอาญา
- 5.4 ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทที่ 2

ความเป็นมาของการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

หลักการ ระบบการดำเนินคดีอาญาและ ระบบอัยการสากล

การสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย แม้จะให้อำนาจพนักงานอัยการในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ ในลักษณะของการกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญาและตรวจสอบความบกพร่องของสำนวนการสอบสวนคล้ายกับระบบอัยการสากลก็ตาม แต่ในระบบอัยการสากลพนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาและกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญามาตั้งแต่เริ่มต้นคดี ต่างกับพนักงานอัยการของประเทศไทยที่จะมีอำนาจในการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนให้แล้ว ซึ่งหมายความว่าพนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ในบทนี้ผู้ศึกษาทำการศึกษาความเป็นมาของการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย หลักการ ระบบการดำเนินคดีอาญา และระบบอัยการสากล

1. ความเป็นมาของการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

ประเทศไทยแรกเริ่มได้ยอมรับเอาวัฒนธรรมของพราหมณ์ฮินดูมาใช้ ทั้งในเรื่องของขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนหลักในการปกครองบ้านเมือง รวมทั้งการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้⁶ ต่อมาจึงได้รับอิทธิพลจากประเทศที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายและบรรดาประเทศนักราอาณาจักร⁷ สิ่งสำคัญที่มีผลต่อการวิวัฒนาการด้านกฎหมายของประเทศไทยมากที่สุดมาจากแรงกดดันจากความไม่พอใจในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย ทำให้เกิดการอ้างสิทธิสภาพ

⁶ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร. อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. สืบค้นจาก <http://www.surdi.su.ac.th/อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น/>

⁷ ชาญชัย แสงศักดิ์. (2538). “อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย”. วารสารกฎหมายปกครอง, 14(14)

นอกอาณาเขต⁸ เพื่อให้คนของชาติตนและคนในบังคับของชาติตนไม่ต้องได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลของประเทศไทย

1.1 การสอบสวนคดีอาญาในสมัยกรุงสุโขทัย

การปกครองในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นแบบพ่อปกครองลูก⁹ ไม่ค่อยมีการบังคับใช้กฎหมายมากนัก พระมหากษัตริย์ทรงใช้หลักทางศีลธรรมและการประนีประนอมเป็นหลัก¹⁰ การสอบสวนและการพิจารณาคดีเป็นขั้นตอนเดียวกัน โดยใช้วิธีการไต่สวนข้อเท็จจริงจากคู่กรณี อาจมีการซักถามพยานบุคคลบ้างแต่ไม่มากนัก มีข้าราชการตำแหน่งขุนวัง ทำหน้าที่ในการไต่สวน¹¹ อำนาจสูงสุดในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีอยู่ที่พระเจ้าแผ่นดิน¹² และให้เป็นสิทธิของราษฎรผู้มีข้อพิพาทที่จะนำเรื่องราวขึ้นร้องต่อพระเจ้าแผ่นดินได้ด้วยตนเองโดยตรง¹³ อันเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีโดยประชาชน

ตำแหน่งขุนวังน่าจะเป็นที่มาของการแต่งตั้งตำแหน่ง “ขกระบัตร์” ซึ่งเป็นตำแหน่งข้าราชการสังกัดกระทรวงวัง มีหน้าที่ออกไปประจำอยู่ตามหัวเมืองเพื่อสอดส่องอรรถคดี¹⁴ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา

⁸ โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 30 กฎหมายตราสามดวง การปฏิรูปกฎหมายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. สืบค้นจาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=30&chap=4&page=t30-4-infodetail07.html>

⁹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ไทย สู่กฎหมายรัฐธรรมนูญ. สืบค้นจาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=596&articlegroup_id=135

¹⁰ พิธีชัย ไชยแสงสุรกุล กับคณะ. (2532). วิจัยพื้นฐานกฎหมายล้านนาไทยโบราณ. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา และ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 313

¹¹ ประยูร กาญจนกุล. (2485). กฎหมายปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง. หน้า 143-144

¹² นิติศาสตร์ไพศาล, พระยา. (2497). ประวัติศาสตร์กฎหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 43

¹³ สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php#3>

¹⁴ ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

1.2 การสอบสวนคดีอาญาในสมัยกรุงศรีอยุธยา

การปกครองในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นการปกครองแบบ “การปกครองโดยอำนาจรัฐ”¹⁵ ตามโครงสร้างการกระจายอำนาจตามลำดับบังคับบัญชาของข้าราชการ ส่วนมากเป็นข้าราชการทหาร มีการใช้อำนาจปกครองผ่านทางกฎหมายอย่างเข้มงวดมากขึ้น มีตำแหน่งเจ้าเมือง มีปลัดเมืองเป็นผู้ช่วย และมีตำแหน่งจตุสดมภ์ของเมือง คือ เวียง วัง คลัง นา และรวมถึง สัสดี โดยทั้งหมดประกอบขึ้นเป็น “กรมการ” และตำแหน่ง “ขกระบัตร์” เป็นผู้รักษากฎหมายควบคุมเจ้าเมืองมิให้ก่อกบฏ¹⁶

การสอบสวนและการพิจารณาคดียังคงมีลักษณะเป็นขั้นตอนเดียวกันเหมือนกับสมัยสุโขทัย ราษฎรผู้ได้รับความเสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีด้วยตนเองได้ตามหลักการดำเนินคดีโดยประชาชน ส่วนอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดคดียังคงอยู่กับพระเจ้าแผ่นดิน¹⁷ โดยจะมี “ลูกขุน” เป็นคณะที่ปรึกษากฎหมาย ข้าราชการและขุนนางทุกคนมีอำนาจไต่สวนชำระคดีความได้ตามศักดิ์ หรือศักดินาที่ตนถือครองอยู่ นอกจากนั้นราษฎรผู้ได้รับความเสียหายยังมีอำนาจที่เรียกว่า “สิทธิแก้แค้น” ตามพระราชกำหนดเกล้า ข้อ 11 ประกาศใช้เมื่อวันอังคาร ขึ้น 5 ค่ำเดือน 7 ปีกุน จุลศักราช 1105 บัญญัติให้ส่งตัวผู้ร้ายที่ฆ่าคนตายให้แก่หัวหน้าครอบครัวของผู้ตายให้ฆ่าคนร้ายให้ตายตกไปตามกัน¹⁸ และในกรณีที่เจ้าบ้านจะจับโจรซึ่งเข้าไปปลัดของในบ้าน เจ้าบ้านฆ่าโจรตาย เจ้าบ้านไม่มีความผิด¹⁹

¹⁵ สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php#3>

¹⁶ จำเริญ. (2517). ความเป็นมาของอำนาจสอบสวนคดีอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: เทศาภิบาล 69. หน้า 261-277

¹⁷ สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php#3>

¹⁸ ร. แลงกาศ์. (2526). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยเล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. หน้า 88-90

¹⁹ กฎหมายลักษณะโจร มาตรา 137

1.3 การสอบสวนคดีอาญาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้มีการปรับปรุงกฎหมายครั้งใหญ่ มูลเหตุเนื่องมาจากคดีฟ้องหย่าเรื่องหนึ่งมีอามแดงป้อมผู้เป็นภริยาเป็นโจทก์ฟ้องหย่านายบุญศรีผู้เป็นสามีเป็นจำเลย แต่นายบุญศรีไม่ยอมหย่า ศาลได้พิพากษาตามด้วยบทกฎหมายเก่าบทหนึ่งซึ่งมีความว่า “ชายหาผิดมิได้ หญิงขอหย่า ท่านเป็นหญิงหย่าชาย หย่าได้”²⁰ นายบุญศรีจึงเอาผลคดีขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์ทรงเห็นว่าคำพิพากษาในคดีนี้ขัดต่อหลักการของความยุติธรรม จึงทรงเรียกให้เอาด้วยบทกฎหมายที่ศาลยกขึ้นใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีดังกล่าวมาตรวจสอบ เมื่อทรงตรวจสอบแล้วทรงวินิจฉัยว่ากฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้นไม่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีพระบรมราชโองการให้ทำการชำระสะสางบรรดาด้วยบทกฎหมายทั้งหมด ตราขึ้นเป็น “กฎหมายตราสามดวง”²¹

การดำเนินคดีอาญาในราชอาณาจักรยังคงเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีโดยประชาชน ให้อำนาจราษฎรผู้ได้รับความเสียหายไปยื่นฟ้องต่อศาลเอง²² ไม่มีการแบ่งแยกคดีออกเป็น “คดีอาญา” หรือ “คดีแพ่ง” เมื่อจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองของกรมการอำเภอจะทำการสอบสวนโดยการไต่สวนผู้กระทำความผิดและเป็นอำนาจหน้าที่ของลูกขุนในศาลหลวง²³ ในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีภายใต้พระปรมาภิไธยของพระเจ้าแผ่นดิน

²⁰ โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 30 กฎหมายตราสามดวง การปฏิรูปกฎหมายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. สืบค้นจาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=30&chap=4&page=t30-4-infodetail07.html>

²¹ รวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้นเมื่อ จุลศักราช 1166 ตรงกับ พ.ศ.2347 โปรดให้เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” ให้อัครราชบัณฑิตสามชุด แต่ละชุดประทับตรา 3 ดวง คือ ตราพระราชสีห์ (สำหรับตำแหน่งสมุหนายก) 1 ตราพระคชสีห์ (สำหรับตำแหน่งสมุหพระกลาโหม) 1 และตราบัวแก้ว (สำหรับตำแหน่งโกษาธิบดี หมายถึงพระคลัง ซึ่งดูแลรวมทั้งกิจการด้านต่างประเทศ) ไว้ทุกเล่มเก็บไว้ ณ ห้องเครื่องชุดหนึ่ง หอหลวงชุดหนึ่ง และศาลหลวงอีกชุดหนึ่ง

²² สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php#3>

²³ ศาลฎีกา. ศาลในสมัยกรุงศรีอยุธยา. สืบค้นจาก <http://www.supremecourt.or.th/webportal/supremecourt/content.php?content=component /content/view.php&id=79> 12

1.4 การสอบสวนคดีอาญาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ภายหลังการปฏิรูป

ระบบศาลไทยในขณะนั้นแยกย้ายกันอยู่ตามกระทรวงและกรมต่าง ๆ จึงมีศาลจำนวนมากและมักมีอำนาจซ้อนทับกัน ระบบของการดำเนินกระบวนการพิจารณา รวมทั้งการพิพากษาคดีต้องอาศัยการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงาน²⁴ อาทิ กรมรับฟ้อง ลูกขุน ตระลาการ ผู้ปรับ

ศาลโปริสภาเป็นศาลชั้นต้นที่จัดตั้งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราช รัชกาลที่ 5 แทนศาลกงตระเวน²⁵ ตามพระราชบัญญัติตั้งศาลโปริสภา ร.ศ.111²⁶ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและชำระคดีอาญาในฐานะความผิดที่มีอัตราโทษปรับ กักขัง หรือจำคุกในระยะเวลาสั้น ที่เกิดขึ้นภายในเขตพระนคร²⁷ โดยมีพลตระเวนทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตพระนคร มีอำนาจจับกุมและฟ้องร้องต่อศาลโปริสภา กรณีที่มีราษฎรเป็นผู้กล่าวหา หรือพลตระเวนไปพบการกระทำความผิดซึ่งหน้าก็ตาม จะจับกุมดำเนินการไต่สวนในชั้นศาล²⁸ เว้นแต่หากพนักงานอัยการเห็นว่าเป็นคดีสำคัญควรจะเข้าทำการ ไต่สวนเสียเอง พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ไต่สวนแทนพลตระเวนได้²⁹

ศาลโปริสภาจะทำการไต่สวนพยานหลักฐานเบื้องต้น หากเป็นคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงและไต่สวนแล้วว่ามีมูลก็ส่งให้ไปฟ้องยังศาลตามกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ถ้าคดีนั้นไม่มีราษฎรที่ได้รับความเสียหายประสงค์จะเป็นโจทก์ก็ให้ส่งคดีให้แก่พนักงานอัยการกรมอัยการดำเนินคดีอาญาตามศาลที่เกี่ยวข้องต่อไป³⁰ เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรจะฟ้องก็จะได้กล่าวโทษคนร้ายนั้นให้ศาลเจ้ากระทรวงพิพากษา³¹

²⁴ ธานีรินทร์ กรีชัยเชียร. (2511). การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาล ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระปิยะมหาราช. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: กรมที่ดิน หน้า 15

²⁵ ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

²⁶ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) ติสฺสวณิช. (2462). ตำนารศาล. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: โรงพิมพ์กิมหลิงวัน. หน้า 26-27

²⁷ พระมนูเวทย์วิมลนาถ. (2477). คำอธิบายธรรมนูญศาลยุติธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดชุดิมาการพิมพ์. หน้า 199

²⁸ พระราชบัญญัติตั้งศาลโปริสภา ร.ศ.111 ข้อ 4

²⁹ พระวุฒิสภาบดีเนติญาณ. (2478). วิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ. หน้า 8

³⁰ สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php#3>

³¹ พระสุทธีรธรรณมณเฑียร. (2475). คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง. หน้า 123

พนักงานอัยการ ในขณะนั้นมีอำนาจดำเนินคดีอาญาทั้งในศาลกงสุลและศาลยุติธรรม ตามแต่สัญชาติและบังคับของจำเลย หากมีราษฎรเป็นโจทก์ด้วย โจทก์ต้องฟ้องคดีเอง³² แสดงให้เห็นว่าในขณะนั้นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนเป็นหลัก รัฐจะดำเนินคดีอาญาเฉพาะแต่ในคดีที่ไม่มีราษฎรเป็นผู้เสียหาย

ในปี ร.ศ.115 (พ.ศ.2439)³³ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ นำเอาวิธีการดำเนินคดีอาญาแบบประเทศอังกฤษมาใช้³⁴ สถานะของโจทก์และจำเลยมีความเท่าเทียมกัน³⁵ โดยบัญญัติกำหนดให้เจ้าพนักงานอำเภอ กำนัน กองตระเวน และกองไต่สวนโทษหลวง ทำหน้าที่ในการสืบสวนคดีอาญาและส่งให้พนักงานอัยการฟ้อง³⁶ ดังนั้น อำนาจหน้าที่ในการติดตามจับกุมคนร้ายเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ แต่อำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเป็นของเจ้าพนักงานอำเภอ กำนัน กองตระเวน และกองไต่สวนโทษหลวง³⁷ และมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาของประเทศไทยไปสู่การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ³⁸

ในปี พ.ศ.2440 มีการตราข้อบังคับลักษณะการปกครองหัวเมือง ร.ศ.116³⁹ ขึ้นโดยให้มีพนักงานอัยการในทุกหัวเมืองมณฑล มีฐานะเป็นตำแหน่งกรมการเมือง มีอำนาจหน้าที่ไต่สวนหาหลักฐานพยานในคดีมีโทษหลวง ปราบปรามโจรผู้ร้าย ตรวจตราให้การเป็นไปตามคำพิพากษาของศาลในคดีของตน ทำสถิติคดีอาญาเสนอเป็นลำดับถึงกระทรวงมหาดไทย⁴⁰ และตามพระ

³² สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php#3>

³³ สิริ ว.อัสวานนท์. (2499). “ศาลโปริสภาของไทย”. คุลพนา, 3(6) หน้า 413-414.

³⁴ หยุต แสงอุทัย. (2489). “บันทึกเรื่องคำพิพากษาหมู่เกี่ยวกับฟ้องเคลือบคลุม”. บทบันทึกคดี, 3(12) หน้า 399

³⁵ สุจินต์ ทิมสุวรรณ. (2525). กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ. หน้า 7

³⁶ คณิต ณ นคร. (2520). “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา”. วารสารนิติศาสตร์, 9(2) หน้า 134-137

³⁷ ชัยนันท์ นันทพันธ์. (2519). “การปฏิรูประบบศาลยุติธรรมตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนกระทั่งปัจจุบันหน้า”. วารสารนิติศาสตร์, 8(ฉบับพิเศษ 2517-2519) หน้า 103

³⁸ คณิต ณ นคร. (2520). “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา”. วารสารนิติศาสตร์, 9(2) หน้า 136

³⁹ ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2540). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ.2440-2540. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คปฟ. หน้า 139

⁴⁰ สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php#3>

ธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ.127⁴¹ โดยให้อำนาจตำรวจนครบาลเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาในศาล โปริสภา ส่วนพนักงานอัยการกรมอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีที่ศาลสูง

ในปี พ.ศ.2477 มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับนี้มีบทบัญญัติให้ทั้งพนักงานฝ่ายปกครอง และเจ้าพนักงานตำรวจต่างมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้⁴² เป็นการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา จากกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้สืบสวนจับกุมและให้ฝ่ายปกครองเป็นผู้ทำการสอบสวน

ในปี พ.ศ.2480 ได้มีการโอนอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาในส่วนภูมิภาค จากฝ่ายปกครองมาให้กับเจ้าพนักงานตำรวจ⁴³ แต่ขณะนั้นเจ้าพนักงานตำรวจขาดกำลังพลที่มีความรู้ ความสามารถ เนื่องจากการสอบสวนคดีอาญาเป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยปฏิบัติ เป็นผลทำให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก ทำให้มีปริมาณคดีค้างคั่งเป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ.2478 ได้ประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2478 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2478 การฟ้องคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการกรมอัยการ⁴⁴ เท่านั้น ยกเลิกพนักงานอัยการประจำกรมสุรา กรมสรรพากร และกรมฝิ่น และยกเลิกศาลโปริสภา และมีการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติห้ามไม่ให้พนักงานอัยการฟ้องคดีที่ยังไม่ได้มีการสอบสวน⁴⁵ และยกเลิกอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ การสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี (กรุงเทพมหานคร) ซึ่งเดิมเป็นอำนาจของกรมการอำเภอได้เปลี่ยนมาเป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป โดยเรียก

⁴¹ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลยุติธรรม (2461). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม กับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง (ร.ศ. 127) พ.ศ.2451 ตีพิมพ์กับคำอธิบาย โดย พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลยุติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: โรงพิมพ์พิศาลบรรณนิตย. หน้า 33

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

⁴³ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง โอนงานหน้าที่การปราบปรามโจรผู้ร้าย และการสอบสวนคดีอาญาจากกรมการอำเภอให้เป็นหน้าที่ตำรวจภูธรจัดทำ ลงวันที่ 23 มีนาคม 2480, ลงวันที่ 1 มีนาคม 2481 และ ลงวันที่ 17 เมษายน 2482

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120

ตำแหน่งนี้ว่า “พนักงานสอบสวน”⁴⁶ แต่กระทรวงมหาดไทยได้มอบให้พนักงานสอบสวนฝ่ายอำเภอเป็นผู้ทำการสอบสวน โดยให้ฝ่ายเจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ในการจับกุมและปราบปราม⁴⁷

ในปีเดียวกันนี้ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2478 ซึ่งบัญญัติอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการ ระเบียบการแต่งตั้งและจัดระเบียบการบังคับบัญชาพนักงานอัยการ⁴⁸ และสำหรับคดีอาญาในฐานะความผิดที่มีอัตราโทษปรับ กักขัง หรือจำคุกในระยะสั้น ที่เกิดขึ้นภายในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเดิมเป็นหน้าที่ของพลตระเวน หรือตำรวจนครบาลในพระนครทำหน้าที่พนักงานอัยการในศาล โปริสภาได้ออนมาให้พนักงานอัยการกรมอัยการเป็นผู้ทำหน้าที่แทน⁴⁹

ในปี พ.ศ.2481 กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่ง⁵⁰ให้โอนอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาจากฝ่ายปกครองให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ โดยตามคำสั่งให้เหตุผลในการทำงานเพื่อให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองได้มีโอกาสในการทำงานบำรุงท้องที่ให้เจริญ ส่วนเจ้าพนักงานตำรวจนั้นมีหน้าที่ในการปราบปรามโจรผู้ร้ายตลอดจนการสอบสวนคดีอาญาตามที่ได้กระทำอยู่แล้วในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี จึงควรมีอำนาจหน้าที่ตลอดราชอาณาจักร แต่การโอนอำนาจสอบสวนเป็นไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปในบางท้องที่⁵¹ นอกจากนั้นยังมีการโอนปลัดอำเภอให้เป็นเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อเป็นอัตรากำลังในการสอบสวนคดีอาญาด้วย⁵²

ในปี พ.ศ.2482 ในส่วนภูมิภาคเฉพาะพื้นที่อำเภอเมืองของทุกจังหวัด เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจสอบสวน ส่วนอำเภออื่น ๆ เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2488 กระทรวงมหาดไทยภายใต้นโยบายรัฐบาล ได้ปฏิรูปอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา โดยมีการกำหนดให้การสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง โดยมีนายอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและเจ้าพนักงานตำรวจร่วมทำการสอบสวน⁵³ และในวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2488 คณะรัฐมนตรีมีมติให้โอนอำนาจหน้าที่ในการ

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

⁴⁷ กองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง. (2478). การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: กรมการปกครอง. หน้า 3

⁴⁸ เสถียร วิชชลักษณ์. (2495). พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2478 พร้อมด้วยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: นิติเวช. หน้า 23

⁴⁹ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2478 มาตรา 11

⁵⁰ หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 349/2480 ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2480

⁵¹ หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 409/2480 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2480

⁵² วชิรนทร์ อุดมรัตน์. (2510). การเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: กรมการปกครอง. หน้า 7

⁵³ หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 7164/248 8 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2488

สอบสวนคดีอาญาในต่างจังหวัดมาเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง โดยให้เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดมาส่งให้กับทางอำเภอเท่านั้น ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา นับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2489 เป็นต้นไป⁵⁴

ในปี พ.ศ.2502 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ออกข้อบังคับกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจเป็นพนักงานสอบสวน⁵⁵ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน โดยปลัดอำเภอจะเข้าทำการสอบสวนได้ต่อเมื่อมีเหตุอันสมควรและต้องมีคำสั่งของนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอสั่งให้ไปทำการสอบสวน โดยให้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2503 ในครั้งนี้กระทรวงมหาดไทยได้ให้เหตุผลว่าต้องการจะรวมกำลังการปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวนและสอบสวนให้มีประสิทธิภาพและเรียบร้อยรวดเร็ว ทั้งได้กำหนดแนวทางปฏิบัติก่อนบังคับใช้ข้อบังคับโดยให้ฝ่ายเจ้าพนักงานตำรวจเข้าไปช่วยฝ่ายอำเภอทำการสอบสวนคดีเพื่อเป็นการฝึกงาน⁵⁶ และในที่สุดได้กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจสอบสวนได้แต่เพียงฝ่ายเดียว⁵⁷ และยังสั่งการว่าฝ่ายปกครองไม่พึงกระทำหน้าที่จับกุมผู้ต้องหาที่กระทำความผิดคดีอาญา

ในปี พ.ศ.2509 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ออกข้อบังคับ⁵⁸ให้ฝ่ายปกครอง คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเข้าร่วมสอบสวนได้ในกรณีความผิดซึ่งหน้า หรือมีการร้องขอความเป็นธรรม หรือในกรณีที่ข้าราชการตกเป็นผู้ต้องหา

ในปี พ.ศ.2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้แก้ไขปรับปรุงเรื่องการควบคุมการสอบสวนคดีอาญา ตามข้อบังคับที่ 1/2509 ใหม่⁵⁹ โดยกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอมิอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน โดยการให้คำแนะนำ เร่งรัดและเรียกสำนวนมาประกอบการชี้แจงแนะนำได้ ให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอสามารถใช้ดุลยพินิจเข้าควบคุมการสอบสวนคดีอาญาได้ในฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน โดยให้เหตุผลว่าได้รับคำร้องเรียนว่าการสอบสวนคดีอาญาในส่วนภูมิภาคไม่ได้รับความเป็นธรรมและคดีสำคัญมักจะมีจับตัวคนร้ายไม่ค่อยได้ ประกอบกับผู้ว่าราชการจังหวัดและ

⁵⁴ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ 246/248 8 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2488

⁵⁵ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 5/2502 ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2502

⁵⁶ หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 16335/2502 เรื่อง ให้ฝ่ายตำรวจเข้าไปช่วยฝ่ายอำเภอทำการสอบสวนคดีเพื่อเป็นการฝึกงาน ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2502

⁵⁷ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2506 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2506

⁵⁸ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2509 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509

⁵⁹ หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนมาก ที่ มท 0201/ว 403 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2518

นายอำเภอเป็นหัวหน้ารับผิดชอบทางปกครองและบังคับบัญชาข้าราชการในส่วนภูมิภาค งานด้านรักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งรวมถึงการสอบสวนคดีอาญาก็ควรอยู่ในความรับผิดชอบที่จะต้องควบคุมดูแล จึงต้องปรับปรุงการสอบสวนคดีอาญาในส่วนภูมิภาค เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอมีอำนาจควบคุมการสอบสวนได้

ในปี พ.ศ.2520 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้แก้ไขปรับปรุงอำนาจการสอบสวนคดีอาญา⁶⁰ โดยกำหนดให้คดีอาญา จำนวน 10 ประเภท⁶¹ ซึ่งเกี่ยวข้องกับหน้าที่โดยตรงของฝ่ายปกครอง ให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจเป็นพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนได้

ในปี พ.ศ.2523 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ทำการปรับปรุงการสอบสวนคดีอาญา⁶² โดยให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าราชการจังหวัด ให้มีอำนาจให้ความเห็นชอบในการจะออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1) หรือ (2) โดยให้เหตุผลว่าการสอบสวนคดีอาญาที่ผ่านมานั้นการออกหมายจับของเจ้าพนักงานตำรวจทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร

หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลใช้บังคับใช้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติกำหนดให้อำนาจหน้าที่ในการออกหมาย ทั้งหมายจับ⁶³ และหมายค้น⁶⁴ เป็นอำนาจของศาลเพียงองค์กรเดียวเท่านั้น แต่ต้องมีผู้ร้องขอออกหมาย โดยไม่ได้ให้อำนาจศาลออกหมายเองได้โดยพลการ หลังจากนั้นได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญดังกล่าว

⁶⁰ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2520

⁶¹ กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย กฎหมายว่าด้วยโรงเรียนและที่ดิน กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ กฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง กฎหมายว่าด้วยการควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน กฎหมายว่าด้วยสาธารณสุข กฎหมายว่าด้วยประถมศึกษา (ข้อ 1 แห่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2520)

⁶² ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.2523 ฉบับที่ 2 พ.ศ.2523 ฉบับที่ 3 พ.ศ.2523 และพ.ศ.2525 ฉบับที่ 4

⁶³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 237 ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่ง หรือหมายของศาล...

⁶⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 238 ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่ง หรือหมายของศาล...

เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2555 มีการประกาศกฎกระทรวงมหาดไทย⁶⁵ให้อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 มีอำนาจดำเนินการสอบสวนคดีอาญาได้ 19 กฎหมาย⁶⁶ตามคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กฎกระทรวงฉบับนี้มีผลเป็นการตัดอำนาจเจ้าพนักงานตำรวจไม่ให้ทำการสอบสวนตามกฎหมายดังกล่าวและได้บังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน

1.5 ประวัติของพนักงานอัยการของประเทศไทย

ในอดีตมีข้าราชการชื่อตำแหน่งว่า “ยกกระบัตร์” หรือ “ยกกระบัตร์” หรือ “ยกบัตร์” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายว่า “ตำแหน่งข้าราชการครั้งโบราณสังกัดกระทรวงวัง มีหน้าที่ออกไปประจำอยู่ตามหัวเมืองเพื่อสอดส่องอรรถคดี ตำแหน่งเจ้าพนักงานเกี่ยวกับอรรถคดี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตรงกับพนักงานอัยการในบัดนี้ ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายธุรการของศาลตรงกับจำศาลในบัดนี้ เจ้าหน้าที่ในการจัดหาเครื่องใช้ของทหาร”

ในปี พ.ศ.2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริให้เปลี่ยนชื่อเรียกเสียใหม่จาก “ยกกระบัตร์มณฑล” และ “ยกกระบัตร์เมือง” เป็น “อัยการมณฑล” และ “อัยการเมือง” ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2459⁶⁷

⁶⁵ กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ.2554

⁶⁶ ตามกฎหมายว่าด้วยกองอาสารักษาดินแดน กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขายทอดตลาด และคำของเก่า กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไร กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร กฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย กฎหมายว่าด้วยการพนัน กฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือน และที่ดิน กฎหมายว่าด้วยยศ และเครื่องแบบผู้บังคับบัญชา และเจ้าหน้าที่กองอาสารักษาดินแดน กฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ กฎหมายว่าด้วยโรงแรม กฎหมายว่าด้วยสถานบริการ กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ กฎหมายว่าด้วยสุสาน และฌาปนสถาน กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน เว้นแต่ความผิดที่มีโทษตามมาตรา 72 มาตรา 72 ทวิ มาตรา 73 มาตรา 74 และมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจเป็นผู้สอบสวน (กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ.2554 ข้อ 2)

⁶⁷ สำนักงานอัยการสูงสุด ประวัติความเป็นมา ยกกระบัตร์ กับ อัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>

คำว่า “อัยการ” ได้ปรากฏพบตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในกฎหมายเทียรบาล⁶⁸ รัชสมัย สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ตราไว้เมื่อวันเสาร์ เดือนห้า ขึ้นหกค่ำ “จุลศักราช 720 (พ.ศ.1901) ว่า “..จึงต้องพระราชอาญาอัยการ ทหาร พ่อเรือน ชายหญิง สมณพรมณ์จารย์..”⁶⁹

แต่เดิมคำว่า “อัยการ”⁷⁰ มีตัวอักษร “ย” เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งตัว ต่อมาได้เปลี่ยนไปใช้ คำว่า “อัยการ”⁷¹ เมื่อแยกศัพท์ว่า “อัย” หรือ “อัยย” ซึ่งเป็นคำบาลี แปลว่า “ผู้เป็นเจ้านายหรือผู้เป็นใหญ่” คำว่า “การ” คือ งานหรือหน้าที่ ฉะนั้นคำว่า “อัยการ” ตามความหมายของการแยกศัพท์ คือ งานของผู้เป็นเจ้านายหรืองานของผู้เป็นใหญ่⁷² แต่ความหมายในปทานุกรม หรือพจนานุกรมได้ผิด แผลกออกไป คือ หมายความว่าชื่อกรมหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ฟ้องความแผ่นดิน หรือเจ้าหน้าที่ในกรมนั้น

พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2478 ได้เปลี่ยนชื่ออัยการ โดยเดิม คำว่า “พนักงาน” เข้าไปเป็น “พนักงานอัยการ” ซึ่งศาสตราจารย์ พลโทสุข เปรุनावิน ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า “คำว่า “อัยการ” นี้ เป็นคำนามอยู่แล้ว ไม่ควรเติมคำว่า “พนักงาน” เข้าไปอีก ทำนองเดียวกัน หากเติมคำนี้ลงไปกับ “ตุลาการ” หรือ “ผู้พิพากษา” เป็น “พนักงานผู้พิพากษา” แล้ว ก็จะดูขบถมาก เพราะ “ผู้พิพากษา” เป็นคำนามอยู่แล้ว ส่วนคำว่า “พนักงานสอบสวน” นั้นถูกแล้ว เพราะคำว่า “สอบสวน” เป็นคำกริยา จึงต้องเติมลงไปเพื่อให้เป็นคำนาม ฉะนั้นคำว่า “พนักงาน” จึงควรตัดออกจาก “พนักงานอัยการ” ควรให้เหลือแต่ “อัยการ” เท่านั้น”⁷³

ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีการแต่งตั้งข้าราชการให้ปฏิบัติหน้าที่สอดส่องอรรถคดี ความตามหัวเมืองและสอดส่องศิร้ายของเจ้าเมือง และกรมการเมืองด้วย เรียกว่า “ยกระบัตร” โดยให้ไปรับราชการประจำตามหัวเมือง เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้ กฎหมายของพระนครศรีอยุธยาเพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน⁷⁴

⁶⁸ วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2549). กฎหมายตราสามดวง. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). หน้า 23

⁶⁹ สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ศัพท์และความหมายของคำว่า “อัยการ”. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>

⁷⁰ กระทรวงธรรมการ. (2470). ปทานุกรมกระทรวงธรรมการ พ.ศ.2470. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) พระนคร: กระทรวงธรรมการ.

⁷¹ ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

⁷² หม่อมหลวงศุกกิตต์ จรูญโรจน์. (2539). อัยการไทย. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997). หน้า 3

⁷³ สุข เปรุनावิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 17

⁷⁴ สำนักงานอัยการสูงสุด. ประวัติความเป็นมา ยกระบัตร กับ อัยการ. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>

ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชประกาศใช้กฎหมายตราสามดวงแล้ว ในกฎหมายตราสามดวงได้บัญญัติกำหนดอำนาจหน้าที่ของยกกระบัตรไว้⁷⁵ ให้มีอำนาจหน้าที่ในการสอดส่องดูแลผิดและชอบแห่งเจ้าเมืองและกรมการเมือง ในการปกครองราษฎรต่างพระเนตรพระกรร มีอำนาจหน้าที่ในการสอดส่องอรรถคดีความในหัวเมือง เพื่อให้เจ้าเมืองและกรมการเมืองวินิจฉัยชี้ขาดให้ถูกต้องตามกฎหมายและมีมาตรฐานเป็นอย่างเดียวกันทั่วพระราชอาณาเขต มีอำนาจหน้าที่ถวายรายงานต่อพระเจ้าแผ่นดินถึงความเป็นไปในกิจการบ้านเมืองของเจ้าเมืองและกรมการเมืองในหัวเมือง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรณรงค์สงคราม อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานพิธีด้านความมั่นคง

ในปี ร.ศ.111 (พ.ศ.2435) มีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานให้เป็นผู้ดำเนินคดีอาญาในนามของแผ่นดินขึ้นเป็นครั้งแรกในตำแหน่งยกกระบัตรเมือง นั่นคือ หลวงรัตนัญปติอัยการ⁷⁶ และเป็นเนติบัณฑิตคนแรกของประเทศไทย หลังจากนั้นในปี ร.ศ.112 (พ.ศ.2436) จึงได้จัดตั้งกรมอัยการขึ้น⁷⁷ เพื่อทำหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมควบคู่กันกับศาลยุติธรรม โดยให้หลวงรัตนัญปติอัยการดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการคนแรกในตำแหน่งขุนหลวงพระยาไกรสี

ในปี พ.ศ.2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่าควรรวบรวมพนักงานอัยการในแต่ละส่วนราชการให้เป็นส่วนเดียวกัน⁷⁸ จึงมีพระบรมราชโองการให้ยกกระบัตรมณฑลและยกกระบัตรเมืองเข้าสังกัดกรมอัยการกระทรวงยุติธรรม และทรงเห็นว่า “...คำว่า “ยกกระบัตร” ตามความหมายดั้งเดิมสมัยโบราณนั้น ในบัดนี้อำนาจหน้าที่คงเปลี่ยนไปมากแล้ว แม้จะมีความหมายใกล้เคียงกับยกกระบัตรสมัยโบราณอยู่บ้าง แต่ก็ไม่เหมือนกันทีเดียว ความหมายดั้งเดิมคงเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว เพราะระบบการดำเนินคดีสมัยใหม่ในระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา⁷⁹ ยกกระบัตรสมัยโบราณหาได้รู้จักไม่...”⁷⁹ จึงทรงพระราชดำริให้เปลี่ยนชื่อเรียกเสียใหม่จากยกกระบัตรเป็น “อัยการ”

⁷⁵ ร. แลงกาด์. (2526). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. หน้า 68-72

⁷⁶ หลวงรัตนัญปติ. (2435). ธรรมศาสตร์วินิจฉัย เล่ม 1 บทข่าวชำระความศาลสถิตยุติธรรม เรื่อง พระยาสิทธิราชเดโชชัยต้องหาว่าเมี้ยนนายโตตาย. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) พระนคร: โรงพิมพ์วิจิตร. หน้า 39

⁷⁷ สำนักงานคณะกรรมการอัยการ. ประวัติความเป็นมา. สืบค้นจาก <http://www.cmiss.go.th/index.php/2014-07-26-06-00-55>

⁷⁸ พระราชโองการประกาศรวมพนักงานอัยการฉบับลงวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2458

⁷⁹ สำนักงานคณะกรรมการอัยการ. ประวัติความเป็นมา. สืบค้นจาก <http://www.cmiss.go.th/index.php/2014-07-26-06-00-55>

เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2465 ได้มีประกาศให้โอนกรมอัยการจากเดิมที่สังกัดกระทรวงยุติธรรมไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย⁸⁰ ด้วยเหตุผลว่ากับกรมอัยการซึ่งแต่เดิมขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม ส่วนพนักงานอัยการฝ่ายหัวเมืองขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทยและภายหลังได้ยกไปรวมไว้เป็นกรมเดียวกันขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรมนั้น บัดนี้สมควรที่จะยกมาไว้ในกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้ปฏิบัติกรณคดีขึ้น จึงทำให้พนักงานอัยการเป็นข้าราชการพลเรือนสังกัดกระทรวงมหาดไทย

ในปี พ.ศ.2478 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการออกมาใช้บังคับเป็นฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2478⁸¹ ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ระเบียบการแต่งตั้ง การบังคับบัญชา และให้เลิกอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจนครบาลในพระนครทำหน้าที่พนักงานอัยการในศาลโปริสภา โดยโอนมาให้พนักงานอัยการกรมอัยการ

ในปี พ.ศ.2498 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2498 แทนพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2478 เนื่องจากพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2478 ได้บัญญัติขึ้นในสมัยที่ยังมิได้มีการกฎหมายแบ่งส่วนราชการเป็นภาคและในปัจจุบันนี้ตำแหน่งของพนักงานอัยการบางตำแหน่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมแห่งการบริหารราชการ ซึ่งเป็นเหตุให้มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติบางมาตราหมดความจำเป็นที่จะคงให้บัญญัติไว้ในขณะนี้ เช่น บทบัญญัติเฉพาะกาล⁸²

ในปี พ.ศ.2503 ได้มีการแยกพนักงานอัยการออกจากข้าราชการพลเรือน กำหนดบัญชีอัตราเงินเดือนของพนักงานอัยการเป็นการเฉพาะและให้มีตำแหน่งคณะกรรมการอัยการขึ้น⁸³ โดยให้เหตุผลว่า "... โดยที่พนักงานอัยการมีตำแหน่งหน้าที่เป็นทนายแผ่นดินและมีกฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนไว้มากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีคุณสมบัติความรู้และความสามารถอย่างเดียวกันกับข้าราชการตุลาการ..."⁸⁴

⁸⁰ ประกาศรวมการปกครองท้องที่และแบ่งวันหน้าที่ราชการระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงยุติธรรม ณ วันที่ 1 สิงหาคมพุทธศักราช 2465

⁸¹ สำนักงานอัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเพชรบุรี. อัยการไทยยุคสังกัดกระทรวงมหาดไทย. สืบค้นจาก <http://www.pburi-ju.ago.go.th/index.php/component/content/article/9-uncategorised/91-2013-09-03-05-09-56>

⁸² หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2498

⁸³ สำนักงานอัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเพชรบุรี. อัยการไทยยุคสังกัดกระทรวงมหาดไทย. สืบค้นจาก <http://www.pburi-ju.ago.go.th/index.php/component/content/article/9-uncategorised/91-2013-09-03-05-09-56>

⁸⁴ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พุทธศักราช 2503

เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2521 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2521 เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2503 มีบทบัญญัติหลายมาตราไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการบริหารงานบุคคลในปัจจุบัน⁸⁵

ในปี พ.ศ.2534 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้ออกประกาศ⁸⁶ให้แยกกรมอัยการออกจากกระทรวงมหาดไทย ตั้งเป็นหน่วยงานราชการอิสระไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง โดยให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีโดยตรง เปลี่ยนชื่อจาก “กรมอัยการ” เป็น “สำนักงานอัยการสูงสุด” เปลี่ยนชื่อตำแหน่ง “อธิบดีกรมอัยการ” และ “รองอธิบดีกรมอัยการ” เป็น “อัยการสูงสุด” และ “รองอัยการสูงสุด” ตามลำดับ และเปลี่ยนแปลงโครงสร้างคณะกรรมการอัยการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับงานของพนักงานอัยการให้มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้นและเพื่อป้องกันมิให้อิทธิพลทางการเมืองมาก้าวล่วงการปฏิบัติหน้าที่

ในการเปลี่ยนโครงสร้างคณะกรรมการอัยการ ประกาศดังกล่าวได้กำหนดให้ประธานคณะกรรมการอัยการมาจากการเลือกตั้ง โดยกำหนดให้เลือกตั้งจากผู้รับบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการอัยการมาแล้วในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิบดีกรมอัยการ หรือรองอัยการสูงสุด หรือผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้รับบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการและเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี หรือเทียบเท่าขึ้นไป ทั้งนี้ต้องไม่เคยเป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองในระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา และไม่เป็นข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกรัฐสภา หรือทนายความ เพื่อให้การบริหารงานบุคคลข้าราชการอัยการเป็นอิสระและปลอดจากอิทธิพลทางการเมือง

⁸⁵ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2521

⁸⁶ ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 47 และฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534

2. หลักการดำเนินคดีอาญา

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมจำเป็นต้องมีกฎหมายบังคับใช้ เพื่อกำหนดสิ่งที่จะต้องกระทำและสิ่งที่จะต้องห้ามกระทำ เพื่อใช้ในการชี้ขาดปัญหาข้อโต้แย้งในสังคม ส่วนการฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายนั้นควรเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย หรือควรเป็นผู้ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำอันฝ่าฝืนต่อกฎหมาย การดำเนินคดีอาญาจึงสัมพันธ์กับแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อย⁸⁷ และจากภูมิหลังประวัติความเป็นมาในแต่ละสังคม

2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น หากเกิดปัญหาการโต้แย้งสิทธิขึ้น ย่อมต้องเป็นหน้าที่ของผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิในการป้องกัน หรือแก้ไขการถูกโต้แย้งสิทธินั้น⁸⁸ รวมทั้งการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อผู้ปกครองเพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาด ผู้ถูกโต้แย้งสิทธิย่อมต้องมีหน้าที่ในการนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนคำกล่าวหาของตน อันเป็นแนวความคิดของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ประเทศที่เป็นต้นแบบของแนวความคิดนี้คือ ประเทศอังกฤษ⁸⁹ เป็นแนวคิดที่เกิดจากการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพของประชาชน⁹⁰ อันเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความไม่ต่างกับการดำเนินคดีทางแพ่ง⁹¹

ในระยะเริ่มแรกการใช้สิทธิทางศาลของประเทศอังกฤษและกลุ่มประเทศสหราชอาณาจักรได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาด้วยตนเองได้⁹² แต่สำหรับประชาชนกลับไม่รู้สึกว่าการที่รัฐให้สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาด้วยตนเองได้เป็นสิทธิ เพราะเหตุที่ศาลจะบังคับให้ผู้เสียหายต้องเป็น โจทก์ฟ้องร้องคดีในศาล การฟ้องคดีของผู้เสียหายจึงมีลักษณะเป็นการฟ้องคดีตามคำบังคับของศาล โดยที่ไม่ได้เต็มใจจะกระทำ เป็นผลให้กระทำการฟ้องร้องไปแบบเสียไม่ได้ ผลจึงเกิดเป็นความเสียหายในลักษณะที่ทำให้การทำคำฟ้องตลอดจนการดำเนินคดีไม่ได้กระทำโดยถูกต้องตามที่บัญญัติกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁸⁷ คณิต ฒ นคร. (2539). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน”. วารสารอัยการ. 19(215) หน้า 21

⁸⁸ กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2551). ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธีในระบบชีวิวลอว์และคอมมอนลอว์. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. หน้า 59

⁸⁹ William H Macneel. (2519). ประวัติศาสตร์โลก แปลจาก [World history] (สุจิตรา วุฒิสถียร และคณะ, ผู้แปล) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 257-309

⁹⁰ กุลพล พลวัน. (2534). “ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับผู้เสียหายในคดีอาญา”. อัยการนิเทศ. เล่มที่ 53 หน้า 68-69

⁹¹ คณิต ฒ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. หน้า 46-47

⁹² Delmar Karlen. (1967). Anglo American Criminal Justice. Oxford: Oxford University Press. p.19

นอกจากปัญหาดังกล่าว ยังมีปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การตั้งอยู่ในความสุจริตของ ผู้กล่าวหา หรือโจทก์ มีคดีฟ้องร้องจำนวนมากจากความไม่สุจริตและการค้าความของผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียในผลแห่งคดี

ในปี ค.ศ.1879 ประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการอำนวยการฟ้องร้องคดีอาญาขึ้นเรียกว่าผู้อำนวยการฟ้องร้อง (Director of Public Prosecutions) หรือ (D.P.P)⁹³ ทำหน้าที่ใช้ดุลยพินิจในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาสำหรับความผิดที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ความผิดที่ส่วนราชการเสนอคำฟ้อง และความผิดที่พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความยุ่งยากหรือมีความจำเป็นต้องดำเนินการ ตามระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญา⁹⁴ เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา หากผู้ที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาไม่ดำเนินคดี หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต

จากปัญหาความเบื้อหน้ายในการที่จะต้องรักษาสติของเสียหาย รวมทั้งการฟ้องร้องคดีอาญาส่วนหนึ่งมาจากความไม่สุจริตและการค้าความของผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียดังกล่าว เป็นผลให้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนจึงไม่ควรเป็นหลักการหลักในการดำเนินคดีอาญา แต่ควรจะเป็นหลักการรองที่ควรมีอยู่ควบคู่ไปกับหลักในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เพื่อให้สิทธิแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่อาจไม่พอใจการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐของเจ้าพนักงาน ให้สามารถดำเนินคดีอาญาคด้วยตนเองได้ อันมีลักษณะเป็นการกานอำนาจดุลยพินิจในการดำเนินคดีของรัฐ โดยอาจจำกัดประเภทคดีและฐานความผิด⁹⁵ เพื่อความเหมาะสม

⁹³ อัญชัยศิริ บรรณานุกรณ์ และศิลาปะอริญ ชูเวช. (2523). “ภาระหน้าที่ของ Director of Public Prosecutor”. วารสารอัยการ, 3(2) หน้า 35-48

⁹⁴ The Prosecution of offence Regulations 1946 Act.1

⁹⁵ อัญชัยศิริ บรรณานุกรณ์ และศิลาปะอริญ ชูเวช. (2523). “ภาระหน้าที่ของ Director of Public Prosecutor”. วารสารอัยการ, 3(2) หน้า 35-48

2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) สำหรับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นมาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของประเทศในภาคพื้นยุโรป โดยเฉพาะสาธารณรัฐฝรั่งเศส⁹⁶ ซึ่งแรกเริ่มเมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้น ผู้เสียหายย่อมมีอำนาจในการแก้แค้น ซึ่งตามกฎหมายเก่าแก่ของกษัตริย์ฮัมมูราบีว่า “กฎหมายตาลิโอ (Lex Talionis)”⁹⁷ ซึ่งกำหนดการแก้แค้นทดแทนแบบตาต่อตาฟันต่อฟัน นอกจากเป็นการหาข้อยุติแล้ว ยังมีผลเป็นการปรามไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีก⁹⁸ แต่ผู้เสียหายบางคนกลับเลือกที่จะรับเงินค่าสินไหมทดแทนในลักษณะของค่าปรับแทนการใช้สิทธิแก้แค้นตามกฎหมาย โดยค่าปรับกำหนดจำนวนจากความหนักเบาของการกระทำความผิดและฐานะของผู้เสียหาย⁹⁹ รัฐจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในการเป็นคนกลางในการกำหนดค่าปรับ การแทรกแซงจากรัฐนี้ก็เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับค่าปรับตามสมควร¹⁰⁰ แต่สำหรับความผิดที่ร้ายแรงมากและไม่อาจเรียกค่าปรับเป็นเงินได้ จึงเริ่มมีโทษที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้กระทำความผิด¹⁰¹

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมาจากแนวคิดแบบทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Cardinal Utility Theory)¹⁰² มีจุดประสงค์ในการควบคุมสังคมไปพร้อมกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้กลับเข้าสู่สังคมได้ โดยให้มีการจำกัดความสามารถและโอกาสในการกระทำความผิด¹⁰³ หน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยจึงเป็นหน้าที่ของรัฐไม่ใช่ของเอกชน

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นควรเป็นหลักการหลักในการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากองค์กรที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาไม่ได้อยู่ในฐานะคู่ความเป็นแต่เป็นกระทำในนามแห่ง

⁹⁶ อัญชัยศิริ บรรณานุกรม และศิลปประรัฐ ชูเวช. (2523). “ภาระหน้าที่ของ Director of Public Prosecutor”. วารสารอัยการ, 3(2) หน้า 35-48

⁹⁷ Thenagain. The Code of Hammurabi Prologue and Epilogue. สืบค้นจาก <http://www.thenagain.info/Classes/Sources/Hammurabi-Prologue.html>

⁹⁸ ร. แลงกาด์. (2526). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. หน้า 72

⁹⁹ เริงธรรม ลัดพลี. (2534). สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต. หน้า 3

¹⁰⁰ จิตรลดา จุงวงศ์. (2541). แนวทางในการตรวจสอบควบคุมการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. หน้า 6

¹⁰¹ Donald J Newman. (1978). Introduction to Criminal. New York.: L.B' Lippincott Company. p.8

¹⁰² The University of Chicago. Cardinal Utility in Welfare Economics and in the Theory of Risk-taking. สืบค้นจาก <http://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/257416?journalCode=jpe>

¹⁰³ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2521). “การพิจารณาคดีของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา”. วารสารนิติศาสตร์, 10(3) หน้า

รัฐ เพราะเหตุที่ไม่ได้มีส่วนได้เสียในผลแห่งคดี รวมทั้งไม่ได้มีข้อพิพาทกับผู้ถูกกล่าวหา การดำเนินคดีจึงไม่ใช่การเป็นประจักษ์แก่ผู้ถูกกล่าวหา หากแต่เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นโทษและเป็นคุณแก่ผู้ถูกกล่าวหาโดยปราศจากอคติ มีลักษณะเป็นการกลั่นกรองก่อนจะมีการฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล ไม่ใช่การกระทำเพื่อแก้แค้นทดแทน อย่างการที่ผู้เสียหายดำเนินคดีด้วยตนเองเพื่อแก้แค้นทดแทน หรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว แต่อย่างไรก็ตามก็ควรที่จะให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีได้ในคดีความผิดต่อส่วนตัว¹⁰⁴

2.3 หลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (Legality Principle)¹⁰⁵ หลักการนี้มีแนวคิดของความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายแก่บุคคลทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ยอมรับอิทธิพลในทางที่มีขอบ รวมทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิดปกติการณ์แห่งคดี เพศ อายุ หรือนโยบายของฝ่ายบริหารในการยกเว้นความผิดให้แก่บุคคลด้วยเหตุผลว่าการดำเนินคดีไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือเหตุผลทางการเมือง เมื่อใดก็ตามที่เกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้น เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องดำเนินการทำการสืบสวนสอบสวน โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้เสียหายจะได้ร้องทุกข์ หรือมีผู้กล่าวโทษแล้วหรือไม่ หากมีพยานหลักฐานเพียงพอพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดนั้นแล้ว จะต้องมีการดำเนินคดีไปโดยตลอดทั้งการสอบสวนและการฟ้องร้อง ตลอดจนการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดี รวมทั้งการรับโทษตามกฎหมาย โดยไม่มีการงดเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น

หลักการนี้ไม่ต้องการให้เกิดการใช้อิทธิพลกับคดีอาญาไม่ว่าในทางใด เป็นหลักประกันความเสมอภาคตามกฎหมาย ทั้งนี้ เจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจในการยุติการสอบสวน รวมทั้งไม่มีอำนาจทำคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาด้วยเหตุที่ว่าคดีไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน รวมทั้งไม่มีอำนาจในการถอนคำฟ้องในระหว่างการพิจารณาของศาล ด้วยเหตุดังกล่าวเป็นไปตามหลักเปลี่ยนแปลงไม่ได้ (Immutability Principle)¹⁰⁶ มีลักษณะของการดำเนินคดีอาญาในแนวคิดในในรูปแบบของการแก้แค้นทดแทน¹⁰⁷ ประเทศที่ใช้หลักการนี้ คือ ประเทศเยอรมัน¹⁰⁸ ซึ่งมีข้อยกเว้นในกรณีที่มีพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาแล้ว

¹⁰⁴ คณิต ณ นคร. (2540). ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ: รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า 37

¹⁰⁵ USLEGAL. Principle of Legality Law and Legal Definition. สืบค้นจาก <https://definitions.uslegal.com/p/principle-of-legality/>

¹⁰⁶ คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. หน้า 207

¹⁰⁷ คณิต ณ นคร. (2521). “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ” วารสารอัยการ, 5(57) หน้า 52-53

¹⁰⁸ คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. หน้า 200-

พนักงานอัยการมีอำนาจออกคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ เฉพาะแต่กรณีที่มีการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดต่อกฎหมาย หรือคดีขาดอายุความแล้วเท่านั้น¹⁰⁹

2.4 หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ (Opportunity Principle)¹¹⁰ หลักการนี้เกิดขึ้นเพื่อลดความแข็งกระด้างของหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย เนื่องจากในการกระทำ ความผิดอาญาตามหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายนั้นไม่ได้คำนึงถึงนโยบายของรัฐ อายุ เพศ และระดับความรู้ทางสติปัญญาของผู้ต้องหา หรือจำเลย รวมทั้งกรณีอย่างอื่นที่มีผลทำให้อาจไม่ฟ้องผู้ต้องหา หรือมีเหตุอันเป็นเหตุที่ใช้ในการบรรเทาโทษในประการอื่น ซึ่งอำนาจในการฟ้องคดี เป็นของรัฐ ส่วนอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดและการกำหนดโทษเป็นของฝ่ายตุลาการ¹¹¹ หลักการนี้ จึงเปิดโอกาสให้พนักงานอัยการใช้ดุลยพินิจมีคำสั่งไม่ฟ้องได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร¹¹² ดุลยพินิจ หมายถึง การวินิจฉัยที่เห็นสมควร¹¹³ Discretion มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Discretio หมายความว่า เป็นอำนาจพิเศษ หรือสิทธิพิเศษของศาลที่จะพิจารณาตามหลักความยุติธรรม¹¹⁴ ดังนั้น เมื่อมีกฎหมายย่อมต้องมีดุลยพินิจอยู่ด้วยเสมอ¹¹⁵

หลักการนี้เมื่อมีการสืบสวนสอบสวนจนสิ้นกระเสาะความแล้ว ปรากฏ พยานหลักฐานเพียงพอพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการยังต้องพิจารณา นโยบายของฝ่ายบริหาร อายุ เพศ และระดับความรู้ทางสติปัญญาของผู้ต้องหา หรือจำเลย เสียก่อน¹¹⁶ ในการทำคำสั่งทางคดี อันเป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานอัยการใช้ดุลยพินิจมีคำสั่งไม่ฟ้องได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร นอกจากนั้นแม้พนักงานอัยการจะมีคำสั่งฟ้องคดีไปแล้วก็ตาม หากมี เหตุประการใดที่ทำให้อาจทำให้มีคำสั่งไม่ฟ้องได้ในภายหลัง พนักงานอัยการสามารถถอนฟ้อง

¹⁰⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมัน มาตรา 153 เอ

¹¹⁰ Juridica. Principle of opportunity. สืบค้นจาก

https://www.juridica.ee/juridica_en.php?document=en/articles/2000/6/5140.SUM.php

¹¹¹ Clifford A. Bowitz. (1969). Criminal Process in Latin America. New York: Oceana. pp.171-172

¹¹² กุลพล พลวัน. (2520). “หลักการชะลอฟ้อง”.วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 3(1) หน้า 22-23

¹¹³ ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

¹¹⁴ Thomson Reuters (2016). Black Law Dictionary 10th edition. Minnesota: Thomson Reuters.

¹¹⁵ อิศร ไชยคุปต์. (2542). ดุลยพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดี. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี ไม่ได้ดีพิมพ์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร. หน้า 11

¹¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 248

จำเลยในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลได้¹¹⁷ พนักงานอัยการในนามของฝ่ายบริหารจึงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรม

หลักการนี้หากศึกษาเพียงผิวเผินจะทำให้รู้สึกถึงความเหลื่อมล้ำ ความไม่เสมอภาค และความไม่เป็นธรรมได้ หากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องจากอิทธิพลการข่มขู่ หรือสินบนของผู้ต้องหา หรือความไม่สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ แต่หากมีการศึกษาจนเกิดความเข้าใจในหลักการนี้ โดยถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่านอกจากพนักงานอัยการจะต้องมีความรับผิดชอบในการสอบสวนและฟ้องร้องแล้ว ยังต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ซึ่งตามทฤษฎีการลงโทษที่วิวัฒน์ขึ้นจนมีลักษณะของการลงโทษเพื่อเป็นการแก้ไขและฟื้นฟู แยกผู้กระทำความผิดที่ยังสามารถกลับเข้าสู่สังคมปกติได้ให้คืนกลับไปรวมอยู่ในสังคมและอยู่ร่วมกับชุมชนได้ตามเดิม จึงไม่เคร่งครัดกับการดำเนินคดีอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมดังเช่นหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย

ประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น จากการให้อำนาจพนักงานอัยการ โจทก์ต่อรองกับจำเลย เพื่อให้จำเลยให้การรับสารภาพ (Plea Bargaining)¹¹⁸ โดยแลกเปลี่ยนคำรับสารภาพของจำเลยจากการยื่นฟ้องจำเลยในฐานะความผิดที่มีอัตราโทษต่ำกว่าผลแห่งการกระทำที่เกิดขึ้น หรือการรอลงโทษ และการที่พนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่นมีคำสั่งไม่ฟ้องตามหลักการดังกล่าว โดยคำนึงถึงอายุ ลักษณะของบุคคล ของผู้ต้องหา สภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี ตลอดจนสภาพที่เกิดขึ้นภายหลังคดี¹¹⁹

¹¹⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “ดุลยพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลของอัยการในสหรัฐอเมริกา”. วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 10(1) หน้า 160 และ Shigemitsu Dando. (1970). System of Discretionary Prosecution in Japan. Oxford: Oxford Academic. pp.518-521

¹¹⁸ คณะอนุกรรมการการศึกษาผลกระทบกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการชะลอฟ้องและมาตรการต่อรองคำรับสารภาพ. (2548). “รายงานการศึกษาผลกระทบกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการชะลอการฟ้องและมาตรการต่อรองคำรับสารภาพ”. ดุลพาห, 52(1) หน้า 41-42

¹¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 248

3. ระบบการดำเนินคดีอาญา

ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และซีวิลลอว์ (Civil Law) มีวิธีการพิจารณาคดี และสืบพยานแตกต่างกัน แบ่งเป็นระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

3.1 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)¹²⁰

ระบบไต่สวนพัฒนามาจากการแก้แค้นส่วนตัวของผู้เสียหาย โดยให้รัฐมาทำหน้าที่ในการเป็นผู้กล่าวหา ศาลไม่ใช่กรรมการหรือคนกลาง หากแต่เป็นผู้ทำการไต่สวน การพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีกลายเป็นเรื่องระหว่างรัฐและผู้ต้องหา การพิจารณาเป็นความลับพิจารณาด้วยพยานเอกสารมากกว่าพยานบุคคล¹²¹

ระบบไต่สวนเป็นระบบการพิจารณาคดีของประเทศในภาคพื้นยุโรปที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ โดยได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมัน¹²² มีการพัฒนามาจากการชำระความของพระในศาลของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก¹²³ ซึ่งมีเพียงสองฝ่าย คือ ผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวน ไม่มีคนกลาง ด้วยเหตุที่องค์สันตะปาปามีอำนาจเหนือกษัตริย์ของประเทศในภาคพื้นยุโรป จึงทำให้ระบบไต่สวนถูกนำมาใช้ในศาลยุติธรรมด้วย¹²⁴

ในการดำเนินคดีผู้ไต่สวนจะเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ในชั้นสอบสวนในลักษณะเดียวกับพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งการสอบคำให้การของผู้ต้องหา การสอบคำให้การของพยานบุคคล การเก็บพยานวัตถุ พยานเอกสาร และการจัดให้พยานผู้เชี่ยวชาญ ตรวจพิสูจน์พยานวัตถุ และพยานเอกสาร การรวบรวมพยานหลักฐานกระทำเพื่อมุ่งหมายในการ

¹²⁰ โสภณ รัตนากร. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 1-4

¹²¹ สมยศ ไขประพาย. (2555). บทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวนหน้า (ผลงานการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10 ไม่ได้ตีพิมพ์) สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร. หน้า 10

¹²² สมยศ ไขประพาย. (2555). บทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวนหน้า (ผลงานการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10 ไม่ได้ตีพิมพ์) สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร. หน้า 10

¹²³ โสภณ รัตนากร. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 23-29

¹²⁴ สมยศ ไขประพาย. (2555). บทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวนหน้า (ผลงานการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10 ไม่ได้ตีพิมพ์) สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร. หน้า 10

ฟ้องร้องพิจารณาและการวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อลงโทษเท่านั้น ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ถูกไต่สวน ส่วนในชั้นพิจารณาแม้จะมีพนักงานอัยการเป็นโจทก์และอนุญาตให้จำเลยต่อสู้คดีได้ก็ตาม แต่คู่ความจะถามพยานบุคคลได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

ระบบไต่สวนมุ่งค้นหาความจริงเป็นสำคัญ การปฏิบัติหน้าที่ของศาลจึงมีความคล่องตัว ทำให้การพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีเสร็จสิ้นไปโดยไม่ชักช้า คู่ความไม่อาจประวิงคดีถ้ามีหลักฐานฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิดถึงลงโทษได้ การยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย (in dubio pro reo)¹²⁵ ไม่อาจมีได้ เพราะศาลต้องค้นหาความจริงจนถึงที่สุดให้สิ้นสงสัย ถ้าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอต้องพิพากษายกฟ้อง ซึ่งเป็นข้อดีของระบบไต่สวน¹²⁶

ระบบไต่สวนมีข้อด้อย¹²⁷ คือ ผู้ถูกไต่สวนมีฐานะเป็นเพียงวัตถุแห่งคดี ซึ่งขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน¹²⁸ ทั้งในระบบไต่สวนจะไม่ใช้หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย (in dubio pro reo)¹²⁹ จำเลยจึงมีหน้าที่ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง นอกจากนั้นพยานหลักฐานของจำเลยศาลสามารถนำมาใช้ในการวินิจฉัยลงโทษจำเลยได้¹³⁰ ข้อด้อยอีกประการหนึ่ง คือ การที่ผู้ไต่สวนมีอำนาจในการค้นหาความจริงและยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีด้วย จึงเป็นอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ¹³¹ มีผลทำให้ผู้ไต่สวนขาดความเป็นกลาง¹³² ทั้งประกอบไปด้วยอคติจากความ

¹²⁵ USLEGAL. In Dubio Pro Reo Law and Legal Definition. สืบค้นจาก <https://definitions.uslegal.com/i/in-dubio-pro-reo/>

¹²⁶ ประพันธ์ ทรัพย์แสง. (2548). การค้นหาความจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบไต่สวนเต็มรูปแบบ. (ผลงานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) ไม่ได้ตีพิมพ์) วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร. หน้า 18

¹²⁷ ประพันธ์ ทรัพย์แสง. (2548). การค้นหาความจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบไต่สวนเต็มรูปแบบ. (ผลงานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) ไม่ได้ตีพิมพ์) วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร. หน้า 18

¹²⁸ ประพันธ์ ทรัพย์แสง. (2548). การค้นหาความจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบไต่สวนเต็มรูปแบบ. (ผลงานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) ไม่ได้ตีพิมพ์) วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร. หน้า 19

¹²⁹ คณิต ฌ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. หน้า 45

¹³⁰ เข็มชัย ชุตินวงศ์. (2551). กฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 2-3 และ โสภณ รัตนากร. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 177-178

¹³¹ บดินทร วิทยาภรณ์. (2552). การไม่ดำเนินคดีในชั้นพนักงานสอบสวนโดยใช้ดุลพินิจ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. หน้า 11.

¹³² ประมูล สุวรรณศรี. (2526). กฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 1-9

มุ่งมั่นในการที่จะปราบปรามการกระทำความผิด¹³³ การให้ผู้ไต่สวนไปทำการไต่สวนพยานหลักฐานในชั้นก่อนฟ้อง เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงมาใช้ในการฟ้องร้อง¹³⁴ จึงต้องอาศัยความเชื่อถือและความไว้วางใจในความบริสุทธิ์ยุติธรรมของผู้ไต่สวน¹³⁵

สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้รูปแบบการดำเนินคดีแบบไต่สวน มีการพัฒนารูปแบบในการดำเนินคดีอาญาโดยนำวิธีการไต่สวนก่อนฟ้องให้ผู้พิพากษามาทำหน้าที่ในการไต่สวนเฉพาะแต่ในคดีที่มีอัตราโทษสูงและพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ทำการไต่สวน¹³⁶ ด้วยเหตุที่ผู้ที่ทำการไต่สวนเป็นผู้พิพากษาอาชีพมีความน่าเชื่อถือสูง แต่ไม่ให้อำนาจผู้พิพากษาไต่สวนในการฟ้องคดีและพิจารณารวมทั้งการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี ผู้พิพากษาไต่สวนต้องส่งสำนวนการไต่สวนให้พนักงานอัยการทำคำสั่งทางคดี¹³⁷ เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีผู้พิพากษาทำการไต่สวนคดีไม่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี มีผลทำให้ไม่มีผู้ใดหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จ

การไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนนั้น โดยปกติจะไม่ทำการไต่สวนโดยเปิดเผยเพื่อประโยชน์ที่ว่าหากภายหลังที่การไต่สวนเสร็จสิ้นแล้ว มีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ถูกไต่สวนจะไม่เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกไต่สวน

สำหรับชั้นพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดี ผู้พิพากษาที่ทำการไต่สวนจะมาทำหน้าที่ผู้พิพากษาในชั้นพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีไม่ได้ เนื่องจากเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐาน ย่อมโน้มเอียงไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวน ในชั้นพิจารณาผู้พิพากษาทำหน้าที่ในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีจะทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงด้วยตนเองเช่นเดียวกัน ในลักษณะของการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ได้จากการไต่สวนอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการสอบถามพยานบุคคลด้วยตนเอง จากนั้นจึงให้ห้องคณะผู้พิพากษาและคณะลูกขุนถามคำถามพยานบุคคล ต่อไปตามลำดับ สุดท้ายจึงจะเปิดโอกาสให้โจทก์และจำเลยถามพยานบุคคลได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ พยานบุคคลได้เบิกความแล้วแทบทั้งสิ้น จึงมีผลให้โจทก์และจำเลยไม่ได้ต่อสู้คดีกันด้วยการป้อนคำถามให้แก่พยานบุคคล กระบวนการพิจารณาคดีคู่ความจึงมี

¹³³ เข็มชัย ชุตินวงศ์. (2551). กฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. หน้า 1-7

¹³⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2555). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 4-7

¹³⁵ Nancy Albert-Goldberg and Marshall J. Hartman. (1983). The Public Defender in America. Beverly Hill (CA): Sage Publications, Inc. p.69

¹³⁶ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 51

¹³⁷ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 81 และ 82

ลักษณะของการแสดงความเป็นปรปักษ์กันเป็นส่วนน้อยแตกต่างกับในระบบกล่าวหาที่คู่ความต่างต้องเป็นปฏิปักษ์กันอย่างชัดเจนในการดำเนินกระบวนการพิจารณา รูปแบบในการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวนของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จึงพัฒนาจนจัดปัญหาและข้อโต้แย้งของรูปแบบในการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวนเดิม¹³⁸

3.2 ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) รูปแบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่¹³⁹ เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของระบบไต่สวน ซึ่งโจทก์และผู้ตัดสินคดีเป็นบุคคลคนเดียวกัน ผู้ถูกไต่สวนจึงมีสภาพเป็นเพียงวัตถุแห่งการชักฟอกในคดีระบบกล่าวหาจึงแบ่งแยกหน้าที่ในการสอบสวนและฟ้องร้องกับหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาออกจากกัน ยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากในสภาพที่เป็นกรรมในคดีขึ้นเป็นประธานในคดี¹⁴⁰ มีหลักการที่เป็นข้อสำคัญตามหลักสิทธิมนุษยชนว่า “บุคคลผู้ถูกกล่าวหาต้องสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิด” (presumption of innocence)¹⁴¹ ดังนั้น ในกระบวนการพิจารณาและการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี จึงให้สิทธิแก่จำเลยในคดีที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา หรือจำเลยในการแต่งตั้งทนายความ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้คดี

ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาในระบบกล่าวหาจะวางตัวเป็นกลางในการรับฟังพยานหลักฐานจากผู้กล่าวหา หรือโจทก์ และจากผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการไต่สวนแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้พิพากษาจึงไม่อาจเรียกพยานหลักฐานเข้ามาในคดี รวมทั้งไม่มีอำนาจในการถามพยานบุคคลที่เบิกความต่อหน้าศาล ผู้พิพากษาคงทำหน้าที่ในฐานะผู้ควบคุมให้คู่ความดำเนินกระบวนการพิจารณาไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและป้องกันไม่ให้คู่ความเอาเปรียบกันในวิธีพิจารณาคดีคล้ายกับหน้าที่ของกรรมการในการแข่งขันกีฬา ทำให้โจทก์และจำเลยมีลักษณะที่เป็นปรปักษ์กันในการดำเนินกระบวนการพิจารณา มีลักษณะคล้ายกับการที่ให้ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้กันเอง เพียงแต่เปลี่ยนแปลงจากวิธีการต่อสู้ด้วยพลละกำลังมาต่อสู้กันด้วยพยานหลักฐาน

¹³⁸ โสภณ รัตนกร. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 1-4

¹³⁹ คณิต ณ นคร. (2540). ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ: รวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด. กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า 31-32

¹⁴⁰ ชนัญญา (รัชนี) ชัยสุวรรณ. (2525). การใช้ชีวิตในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. หน้า 5-69

¹⁴¹ โสภณ รัตนกร. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 2

การที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยอาศัยพยานหลักฐานของโจทก์ว่ามีพยานหลักฐาน ยืนยันตามคำกล่าวอ้างหรือไม่ โดยพื้นฐานมาจากหลักการที่ว่าต่อผู้กันเองเพื่อให้ความจริงปรากฏ โดยการต่อสู้กันด้วยวาจาอาศัยวิธีการถามค้าน¹⁴² (Cross Examination) กระจายข้อเท็จจริง เพื่อ พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่พยานบุคคลเบิกความและเพื่อพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของตัวพยานบุคคลรวมทั้ง พยานหลักฐานอื่นที่พยานบุคคลเบิกความรับรอง

หลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐแยกการดำเนินคดีอาญาออกเป็นสองขั้นตอน ขั้นตอนแรก คือ การสอบสวนและฟ้องร้อง ขั้นตอนนี้จะกระทำโดยองค์กรของฝ่ายบริหารในนาม ของรัฐ ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อใช้พิสูจน์การกระทำความผิด รวมทั้งใช้พิสูจน์ตัวผู้กระทำ ความผิด ส่วนขั้นตอนสุดท้าย คือ การพิจารณาและการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ขั้นตอนนี้จะกระทำโดย ศาลยุติธรรม ในการตรวจสอบพยานหลักฐานที่รัฐใช้ในการกล่าวหาผู้กระทำความผิด ในลักษณะที่ มีการแยกอำนาจกันค่อนข้างเด็ดขาดในการดำเนินคดี

การสอบสวนและฟ้องร้องมีองค์กรของฝ่ายบริหาร คือ พนักงานอัยการทำหน้าที่ ในการสอบสวนและฟ้องร้อง โดยมีเจ้าพนักงานตำรวจที่ทำหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นผู้ช่วยในการดำเนินการในการรวบรวมพยานหลักฐาน ในขั้นสอบสวนมีการรวบรวม พยานหลักฐานทั้งที่เพื่อใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา และเพื่อใช้ในการพิสูจน์ความ บริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย เพราะในขั้นตอนของการพิจารณาพยานหลักฐานในการทำคำสั่งทางคดี ของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะประมวลพยานหลักฐานทั้งหมดก่อนจะวินิจฉัยชี้ขาดว่าจะ ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลหรือไม่ จึงเป็นการตรวจสอบและกลั่นกรองพยานหลักฐานก่อนการฟ้อง

ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา ฐานะของผู้ต้องหาไม่ใช่วัตถุแห่งคดี แต่ เป็นประธานในคดี จึงมีสิทธิในการได้รับทราบข้อเท็จจริงของการกระทำที่เป็นความผิดต่อกฎหมาย ซึ่งผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการแจ้งข้อเท็จจริงที่ตนกระทำและข้อกล่าวหาจากข้อเท็จจริงนั้นว่าเป็น ความผิดต่อกฎหมายใดให้ทราบตั้งแต่ชั้นจับกุม มีสิทธิในการให้การต่อสู้คดี รวมทั้งมีสิทธิอ้าง พยานหลักฐานสนับสนุนคำให้การของตนและประการที่สำคัญมีสิทธิได้รับการแต่งตั้งทนายความ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้คดี

การสอบปากคำพยานบุคคลมีการจัดทำบันทึกคำให้การของพยานบุคคลรวมเป็น พยานหลักฐาน ซึ่งบันทึกคำให้การของพยานบุคคลนี้ ในชั้นพิจารณาคดีของศาล ศาลจะรับฟัง

¹⁴² การถามคำถามเพื่อพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของตัวพยานบุคคล และถ้อยคำที่พยานบุคคลได้เบิกความ

บันทึกคำให้การของพยานบุคคลในฐานะเป็นเพียงพยานบอกเล่า¹⁴³ เท่านั้น เนื่องมาจากกฎหมายต้องการให้พยานบุคคลได้เบิกความต่อหน้าศาลและต่อหน้าจำเลย โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้สิทธิจำเลยในการต่อสู้คดีให้ได้มีโอกาสถามค้านพยานบุคคลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่พยานบุคคลได้เบิกความและเพื่อพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลด้วย บันทึกคำให้การของพยานบุคคลจึงมีฐานะเป็นเพียงพยานบอกเล่า ด้วยเหตุที่เป็นวิธีพิจารณาคดีแบบปรบักษ์ ดังนั้น กฎหมายจึงมีการวางหลักว่าต้องทำการพิจารณาคดีต่อหน้าศาลโดยเปิดเผย เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการพิจารณาคดีโดยบุคคลภายนอก เพราะการพิจารณาคดีอาญาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทุกคนในสังคม

ปัญหาของรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาแบบกล่าวหา คือ ในกรณีที่ในชั้นพิจารณาหากโจทก์ไม่สามารถนำตัวพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด หากไม่ปรากฏพยานหลักฐานอย่างอื่น ย่อมไม่อาจพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ข้อด้อยนี้มีส่วนทำให้เกิดการจำพยานบุคคลให้ใจไม่มาเบิกความในชั้นพิจารณาของศาล รวมทั้งการข่มขู่ และการนำพยานบุคคลเพื่อไม่ให้พยานบุคคลได้เบิกความ

การดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องที่สังคมต้องมีส่วนร่วม ในบางประเทศ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงมีการแต่งตั้งคณะลูกขุนขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบพยานของคู่ความว่าเป็นความผิดหรือไม่ หากคณะลูกขุนวินิจฉัยว่าเป็นความผิด ศาลจะทำหน้าที่ในการปรับบทกฎหมายเพื่อลงโทษ อันเป็นลักษณะหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการมีตัวแทนของประชาชนเข้าร่วมในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางจิตวิทยาที่ทำให้พยานบุคคลรู้สึกถึงความมีส่วนร่วมและเกิดความกล้าที่จะเบิกความด้วยความสัตย์จริง และตามหลักการที่ว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่นั้นกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด จึงต้องให้โอกาสจำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ การพิจารณาคดีจึงต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ให้จำเลยได้มีโอกาสเผชิญหน้ากับพยานบุคคลที่กล่าวหาว่าตนกระทำความผิด ด้วยหลักการนี้จึงไม่อาจพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ ข้อด้อยของระบบนี้อีกประการหนึ่งคือ ในคดีที่จำเลยหลบหนี โดยโจทก์ไม่สามารถนำตัวจำเลยมาศาลได้ การพิจารณาคดีในชั้นศาลจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ คดีประเภทนี้จึงค้างการพิจารณา และบางส่วนได้ขาดอายุความไปก่อนที่จะจับกุมตัวจำเลยได้¹⁴⁴

¹⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 วรรคแรก บัญญัติว่า “ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลได้นำมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกไว้ในเอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า”

¹⁴⁴ โสภณ รัตนกร. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 1-4

4. ระบบอัยการสากล

ระบบอัยการสากลเริ่มต้นจากการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 18 เพื่อถ่วงดุลอำนาจของศาลและยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี¹⁴⁵ กำหนดให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี แบ่งแยกอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและฟ้องร้องไปให้แก่พนักงานอัยการ ซึ่งมีลักษณะเป็นองค์กรกึ่งตุลาการ (Quasi-judicial) หมายความว่า การใช้อำนาจตุลาการโดยฝ่ายบริหาร โดยให้มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร¹⁴⁶ แต่ไม่มีอำนาจในการทำความตกลงกับผู้ถูกกล่าวหาในลักษณะของการยอมความ หรือการมีคำสั่งไม่ฟ้อง¹⁴⁷

พนักงานอัยการเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสาธารณรัฐฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1302¹⁴⁸ โดยในระยะแรกได้แต่งตั้งให้ทนายความของพระมหากษัตริย์ (Procureun de Roi)¹⁴⁹ มาปฏิบัติหน้าที่นี้ จึงมีหน้าที่ในการรักษาประโยชน์ของพระมหากษัตริย์ด้วย¹⁵⁰ และในเวลาต่อมาได้กลายเป็นแบบอย่างของหลายประเทศในการกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในปัจจุบัน¹⁵¹

ในการประชุมขององค์การสหประชาชาติ เรื่อง การป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด ครั้งที่ 8¹⁵² ได้มีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ตาม Guideline on the Role of Prosecutors

¹⁴⁵ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2538). อัยการกับกระบวนการยุติธรรม. อัยการนิเทศ. ฉบับที่ 57 หน้า 56

¹⁴⁶ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2538). อัยการกับกระบวนการยุติธรรม. อัยการนิเทศ. ฉบับที่ 57 หน้า 56

¹⁴⁷ ชีร์พันธุ์ รัสมิทัต. (2541). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส: อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ชีร์พันธุ์ รัสมิทัต. หน้า 29

¹⁴⁸ ส.เปญนาวิน และม.อรรถไกรวัลลพ. (2498). ระบบอัยการ. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) พระนคร: ไทยเกษมการพิมพ์. หน้า 46

¹⁴⁹ นกสิทธ์ มรกต. (2541). ประวัติและอำนาจหน้าที่ของอัยการ. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร. หน้า 85

¹⁵⁰ Tony Paul Marguery. (2008). Unity and diversity of the public prosecution services in Europe. A study of the Czech, Dutch, French and Polish systems. (Thesis Master degree Not published) University of Groningen, Groningen. pp.44-45.

¹⁵¹ Tony Paul Marguery. (2008). Unity and diversity of the public prosecution services in Europe. A study of the Czech, Dutch, French and Polish systems. (Thesis Master degree Not published) University of Groningen, Groningen. p.27.

¹⁵² The Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990

โดยในข้อ 11 ได้กำหนดว่า “Prosecutors shall perform an active role in criminal proceedings, including institution of prosecution and, where authorized by law or consistent with local practice, in the investigation of crime, supervision over the legality of these investigations, supervision of the execution of court decisions and the exercise of other functions as representatives of the public interest.” (พนักงานอัยการจะต้องมีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีอาญา ในการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องร้องคดีอาญา โดยมีอำนาจในการควบคุมให้เป็นไปตามกฎหมาย รวมทั้งการกำกับดูแล การดำเนินการดังกล่าว ตลอดจนการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาและในการดูแลรักษาผลประโยชน์สาธารณะ)¹⁵³

ดังนั้น ขั้นตอนทั้งหมดตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ ตลอดจนการสืบสวน สอบสวน การจัดการให้ได้ตัวผู้ต้องหา หรือการแสวงหาพยานหลักฐานมาประกอบในสำนวน อาจมีหน่วยงานหลายหน่วยงานในการดำเนินการ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ¹⁵⁴ ด้วยเหตุนี้พนักงานอัยการจึงมีหน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี เพื่อปรับเข้ากับข้อกฎหมายและมีคำสั่งทางคดี ในกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดที่เกิดขึ้นและพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เพื่อให้จำเลยได้รับโทษที่เหมาะสมแก่การกระทำความผิด มีหน้าที่โต้แย้งคำพิพากษาเมื่อศาลมีคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย รวมทั้งโต้แย้งการกำหนดโทษไม่เหมาะสมกับความผิด ส่วนที่สำคัญที่สุด คือการพิทักษ์ทั้งผลประโยชน์ของรัฐ ผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการจึงเปรียบเสมือนผู้คุมจุดยุทธศาสตร์ (Hold strategic position) ในทางคดี เพราะคดีอาญาทั้งหมดจะต้องผ่านมาจากพนักงานอัยการ¹⁵⁵

ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น อาจเริ่มต้นจากผู้เสียหายมาร้องทุกข์ หรือผู้กล่าวหาว่ากล่าวโทษว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยอาจทราบหรือไม่ทราบตัวผู้กระทำความผิด หรือในกรณีความผิดที่เกิดขึ้นซึ่งหน้าเจ้าพนักงาน นอกจากเจ้าพนักงานตำรวจผู้ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปราม มีอำนาจในการรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษแล้ว พนักงานอัยการซึ่งมีอำนาจในการสอบสวน มีอำนาจหน้าที่ในการรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษด้วย รวมทั้งมีอำนาจ

¹⁵³ UNITED NATIONS. สืบค้นจาก <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfProsecutors.aspx>

¹⁵⁴ ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 105-106

¹⁵⁵ George F.Cole. (1979). The American system of Criminal Justice (second edition) Massachusetts: Luxbury Press. p.270

ในการเริ่มต้นคดีด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีผู้ใคร่ร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ เพื่อแก้ไขปัญหาที่หากผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพลแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจจะไม่กล้าดำเนินคดี

การรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวนคดีอาญา การเข้าถึงพยานหลักฐาน หรือการจับกุมบุคคลในที่รโหฐาน จำเป็นต้องมีหมายค้นและหมายจับ ในการเรียกพยานหลักฐาน หรือผู้กระทำความผิดให้มาพบ ต้องใช้หมายเรียก หรือหมายจับ การดำเนินการสอบสวนและฟ้องร้องพนักงานอัยการจำเป็นต้องมีอำนาจในการออกหมายอาญาดังกล่าว ทั้งโดยสภาพของการออกหมายอาญาเพื่อการบังคับใช้กฎหมาย จึงควรเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร ไม่ใช่อำนาจของฝ่ายตุลาการ เพราะยังไม่มีกรฟ้องร้องคดีอาญาให้ศาลพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดี ทั้งเป็นการกระทำเพื่อการแสวงหาพยานหลักฐานและการจัดการให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี แต่โดยหลักของการคานอำนาจแล้ว แม้พนักงานอัยการจะมีอำนาจในการขอออกหมาย หรือตรวจสอบการออกหมายของเจ้าพนักงานตำรวจ แต่อำนาจในการออกหมายเป็นของศาล ซึ่งศาลก็ไม่อาจออกหมายโดยพลการเช่นเดียวกัน

การควบคุมผู้ต้องหาตามกฎหมายนั้น ตามหลักสิทธิมนุษยชนรัฐจะละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้เพียงเท่าที่จำเป็น ดังนั้น เจ้าพนักงานจึงมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ในระยะเวลาจำกัดและหากมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปอีก เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา จึงต้องให้ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวโดยคำสั่งของฝ่ายตุลาการ ส่วนการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ต้องมีระยะเวลาจำกัดเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี พนักงานอัยการจึงต้องมีอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหา การร้องขอให้ฝ่ายตุลาการควบคุมตัว ตลอดจนการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา

การดำเนินคดีอาญานั้น จะแบ่งแยกออกเป็นสองขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกการสอบสวนและฟ้องร้อง และขั้นตอนสุดท้ายการพิจารณาและตัดสินคดี โดยขั้นตอนแรกการสอบสวนและฟ้องร้อง เป็นการดำเนินคดีอาญาที่ไม่อาจแบ่งแยกจากกันได้และต้องกระทำโดยเจ้าพนักงานที่มีคุณสมบัติไม่ต่างจากผู้พิพากษา

การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนก่อนการฟ้องร้องนั้น นอกจากจะเป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการวินิจฉัยทำคำสั่งทางคดีแล้ว พยานหลักฐานในการรวบรวมจากการสอบสวนต้องให้นำเสนอในชั้นพิจารณา ซึ่งพนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีในชั้นพิจารณาของศาล หากไม่มีอำนาจสอบสวน ย่อมเกิดปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐาน อีกทั้งการสอบสวนและฟ้องร้องเป็นการพิสูจน์การกระทำที่ถูกกล่าวหาและพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำ จึงควรกระทำโดยพนักงานอัยการที่มีคุณสมบัติของการเข้าสู่ตำแหน่งเช่นเดียวกับ

ผู้พิพากษา¹⁵⁶ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้เสียหาย และผู้ต้องหา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีว่าได้มีการดำเนินการสอบสวนโดยเจ้าพนักงานในมาตรฐานเดียวกันกับเจ้าพนักงานที่ตัดสินคดี ดังนั้น พนักงานอัยการจึงต้องมีอำนาจในการดำเนินการสอบสวนด้วยตนเองและมีอำนาจในการกำกับดูแลการสอบสวนที่กระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจด้วย

การฟ้องร้องเป็นการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย ในขั้นตอนก่อนที่ศาลจะมีคำวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง จึงมีอำนาจในการยุติการดำเนินคดี หรือการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาตามนโยบายของฝ่ายบริหาร เมื่อฝ่ายบริหารเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินคดี หรือการดำเนินคดีไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะก็ตาม ในการสอบสวนคดีอาญามีการกลั่นกรองพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนแล้วครั้งหนึ่ง พนักงานอัยการย่อมทราบถึงพยานหลักฐานทั้งหมดในสำนวนว่าสามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้แค่ไหน เพียงไร บางประเทศอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น พนักงานอัยการมีอำนาจในการต่อรองกับจำเลย เพื่อให้จำเลยให้การรับสารภาพโดยแลกเปลี่ยนกับการฟ้องร้องในฐานะความผิดที่มีอัตราโทษต่ำกว่า หรือการรอลงโทษ ยังผลให้คดีไม่ต้องมีการพิจารณาสืบพยานและคดีเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว ซึ่งพนักงานอัยการดำเนินคดีแทนรัฐ มิใช่คู่ความ หรือผู้เสียหายที่ถูกกระทำ จึงเป็นการดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ยึดติดกับผลของการวินิจฉัยชี้ขาดคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการแจ้งหน่วยงานราชทัณฑ์ ในการบังคับโทษจำคุกตามคำพิพากษาและการแจ้งให้ปล่อยตัวจำเลยเมื่อได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้ว ตลอดจนการบังคับโทษปรับ และโทษอย่างอื่น ซึ่งอำนาจในการบังคับโทษเป็นของฝ่ายบริหาร พนักงานอัยการซึ่งมีอำนาจในลักษณะกึ่งตุลาการในการดำเนินคดีแทนรัฐ จึงต้องมีอำนาจในการบังคับโทษด้วย

ดังนั้น จากแนวคิดในการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีและใช้รูปแบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา นั้น จะแบ่งขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญาออกเป็นสองขั้นตอน ขั้นตอนแรกการสอบสวนและฟ้องร้อง และขั้นตอนที่สองการพิจารณาและพิพากษา โดยในขั้นตอนของการสอบสวนและฟ้องร้องนั้น จะไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ เนื่องจากการฟ้องร้องจะเกิดขึ้นไม่ได้โดยไม่ผ่านขั้นตอนการสอบสวน เพราะเหตุที่การดำเนินคดีโดยรัฐต้องมีการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในลักษณะที่ปราศจากอคติ เพื่อพิจารณาว่าจะ

¹⁵⁶ สุข เปรณาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 65

ฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ และหากมีการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว ยังคงต้องใช้พยานหลักฐานที่ดำเนินการสอบสวนได้มาในการพิสูจน์ข้อกล่าวหาตามคำฟ้อง¹⁵⁷

¹⁵⁷ สุจินต์ ทิมสุวรรณ. (2526). ระบบอัยการสากล: คำกล่าวรายงานเปิดประชุม. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์)
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 3

บทที่ 3

อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการของประเทศไทย ต่างประเทศ และ การเปรียบเทียบ

การดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ต่างใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก โดยบางประเทศอาจมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนอยู่บ้าง แต่ไม่มีประเทศใดที่ดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนเป็นหลัก¹⁵⁸ รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งเหตุผลมาจากการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนั้น เอกชนผู้ดำเนินคดีต้องตั้งอยู่ในความสุจริต อีกทั้งการดำเนินคดีอาญามีวิธีพิจารณาคดีที่ค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อน ทั้งยังต้องใช้เวลาและกำลังทรัพย์ในการดำเนินการ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนจึงไม่อาจเป็นหลักการหลักในการดำเนินคดีอาญา แต่เหตุที่บางประเทศยังใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนควบคู่ไปด้วยนั้น เพื่อให้ผู้เสียหายที่มีความรู้สึกถึงความไม่ถูกต้อง หรือความไม่เป็นธรรม จากการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าพนักงานของรัฐให้สามารถดำเนินคดีอาญาเองได้ การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมีองค์กรที่ทำหน้าที่นี้โดยตรง คือ องค์กรอัยการ ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบของอัยการสากล ที่ให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นคดี จนกระทั่งถึงการบังคับโทษตามคำพิพากษาของศาล ผู้ศึกษาจึงศึกษาอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการของประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเปรียบเทียบ

1. อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการของประเทศไทย

ประเทศไทยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐควบคู่ไปกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ด้วยการให้อำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญา¹⁵⁹ และเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ¹⁶⁰ แต่อำนาจในการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายมีข้อจำกัดสองประการตามคำวินิจฉัยของศาลฎีกา ประการแรก คือ เฉพาะแต่ผู้เสียหายโดยนิตินัยเท่านั้นที่มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญา รวมถึงการเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการด้วย ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7807/2559

¹⁵⁸ สุธรรม ภักทรคม. (2521). “ระบบงานศาลโดยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ”. บทบัณฑิต. เล่มที่ 26 หน้า 847

¹⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

¹⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30

ในคดีก่อน โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยที่ 1 ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ในฐานะที่โจทก์เป็นผู้เสียหายผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้ตายตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4), 5 (2) และ 44/1 ซึ่งถือเป็นคำฟ้องในคดีส่วนแพ่ง แต่ศาลพิพากษายกคำร้องโดยวินิจฉัยตามข้อเท็จจริงที่พนักงานอัยการโจทก์บรรยายฟ้องคดีส่วนอาญาว่าผู้ตายมีส่วนกระทำความผิดขับรถโดยประมาทด้วย ผู้ตายจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย โจทก์เป็นมารดาผู้ตายย่อมไม่มีอำนาจจัดการแทนผู้ตายตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) จึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้อง

ประการที่สอง คือ ความผิดที่ฟ้องนั้นต้องไม่ใช่ความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหาย ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6477/2554 ข้อหาการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 มาตรา 12 (9) บัญญัติห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์กระทำการใด ๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศหรือประโยชน์ของประชาชน หรือเป็นการเอาเปรียบลูกค้าหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นธรรม... เป็นบทบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมและกำกับประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและระบบการเงินของประเทศ อีกทั้งเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนรวม อันเป็นความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย โจทก์เป็นเพียงลูกค้าของธนาคารจำเลยที่ 1 จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

ในส่วนของการดำเนินคดีอาญาในนามของรัฐนั้น นอกจากพนักงานอัยการแล้วยังมีองค์กรอื่นอีก อาทิ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) แต่ผู้เสียหายกล่าวถึงเฉพาะพนักงานอัยการ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ให้ความหมายของ “พนักงานอัยการ” หมายความว่า เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล¹⁶¹ และมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลในฐานะโจทก์

พนักงานอัยการและผู้พิพากษาของประเทศไทยมีคุณสมบัติในการเข้าสู่ตำแหน่งเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้พิพากษาสังกัดศาลยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ¹⁶² ส่วนพนักงานอัยการสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน¹⁶³ ในส่วนของการปฏิบัติหน้าที่โดยหลักแล้วเฉพาะผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเท่านั้นที่มีอำนาจในการนั่งพิจารณาคดีและทำคำพิพากษาวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้¹⁶⁴ ส่วนพนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับอาวุโสในการบังคับ

¹⁶¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2

¹⁶² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 188

¹⁶³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 248

¹⁶⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3545/51

บัญชา¹⁶⁵ การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในนามพนักงานอัยการทุกคนในเขตอำนาจศาลเดียวกัน ดังนั้น พนักงานอัยการในเขตอำนาจศาลเดียวกันจึงสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลแทนพนักงานอัยการผู้เป็นเจ้าของสำนวนได้

สำหรับระบบการดำเนินคดีอาญา แม้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะกำหนดรูปแบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาในลักษณะที่โจทก์มีภาระต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย¹⁶⁶ตามระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาที่ตาม แต่กลับมีลักษณะของระบบการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวนปรากฏอยู่ด้วย อาทิ ให้อำนาจศาลในการสืบพยานเพิ่มเติม¹⁶⁷ การถามพยานบุคคล¹⁶⁸ แต่อย่างไรก็ตามศาลมักไม่ใช้อำนาจนี้เนื่องจากขัดกับการวางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ การสืบพยานลับหลังจำเลย¹⁶⁹ ซึ่งเป็นลักษณะของระบบการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวน จากข้อเท็จจริงและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวจึงถือได้ว่าประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบผสมผสาน

พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษตามกฎหมาย¹⁷⁰ ส่วนพนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษโดยตรง แต่จะเข้าไปมีส่วนในการรับคำร้องทุกข์ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี¹⁷¹ ยกเว้นแต่ในกรณีที่เกิดไม่ประสงค์จะให้พนักงานอัยการเข้าร่วมด้วย

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาโดยหลักแล้วตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁷² บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ มีเฉพาะบางกรณีที่พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในการสอบสวนคดีอาญา ดังนี้

1) กรณีคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁷³ กำหนดให้อัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

¹⁶⁵ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547

¹⁶⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174

¹⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228

¹⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235

¹⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ

¹⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123-125

¹⁷¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124/1

¹⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 และมาตรา 18

¹⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20

2) กรณีการสอบสวนผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ในกรณีคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรร โชก ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกัน และปราบปรามการค้าหญิง และเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ ต้องมีพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนด้วย และในคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหาย หรือพยาน ที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ร้องขอ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁷⁴

3) กรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวน และทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุ และพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวหาว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁷⁵

4) กรณีการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁷⁶ ซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวนเมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้นให้ส่งสำนวนคดีอาญาพร้อมความเห็นให้พนักงานอัยการทำคำสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา ซึ่งนอกจากอำนาจในการทำคำสั่งแล้ว กฎหมายยังบัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามได้ ซึ่งอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติกำหนดกรอบอำนาจในการทำคำสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมแต่ประการใด เท่ากับว่าพนักงานอัยการสามารถออกคำสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนพยานหลักฐานใดก็ได้แล้วแต่ดุลยพินิจ มีแต่เพียงพยานบุคคลเท่านั้นที่กฎหมายบัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนนำตัวมาให้ทำการสอบสวนด้วยตนเองได้

¹⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ

¹⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150

¹⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143

ดังนั้น ในระหว่างที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานอัยการไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ไม่ได้สอบคำให้การของพยานบุคคล ไม่เคยตรวจพยานวัตถุ หรือสถานที่เกิดเหตุ

กรณีของพยานบุคคล คำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนเป็นคำให้การใน ระยะเวลาใกล้เคียงกับวันเวลาที่เกิดเหตุจึงเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการพิสูจน์ให้เห็น ความผิด ซึ่งในบางคดีศาลให้น้ำหนักความเชื่อถือคำให้การชั้นสอบสวนยิ่งกว่าคำเบิกความของ พยานบุคคลในชั้นพิจารณาของศาล อาทิ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2627/2543 ร้อยตำรวจเอก ส. ได้สอบปากคำพยานโจทก์ทั้งสาม ภายหลังเกิดเหตุเพียงเล็กน้อย และได้จัดทำบันทึกคำให้การในวันรุ่งขึ้น น่าเชื่อว่ารายละเอียดต่าง ๆ ในบันทึกคำให้การเป็นความจริง ดังนั้น การที่พยานโจทก์ทั้งสามมาเบิกความในชั้นพิจารณาของ ศาลว่าชายคนร้ายที่ยิงผู้ตายไม่ทราบว่าเป็นผู้ใดนั้น เป็นการเบิกความบ่ายเบี่ยงไปอย่างชัดกับเหตุผล คำให้การชั้นสอบสวนของพยานโจทก์ทั้งสาม จึงเชื่อได้ว่าเป็นความจริงยิ่งกว่าคำเบิกความในชั้น พิจารณาของศาล

คำพิพากษาฎีกาที่ 7240/2554 แม้ชั้นพิจารณา โจทก์จะมีผู้เสียหายเบิกความเป็นพยาน ว่า จำเลยไม่เคยเอาวิยะเพศจำเลยสอดใส่เข้าไปในวิยะเพศผู้เสียหาย ตาและยายผู้เสียหายเบิก ความในทำนองเดียวกันว่า เมื่อถอดกางเกงของผู้เสียหายออกมาดูวิยะเพศไม่มีรอยชำบวมก็ตาม แต่ตามบันทึกคำให้การของผู้เสียหาย ตาและยายผู้เสียหายซึ่งได้ให้การต่อพนักงานสอบสวนหลัง เกิดเหตุไม่นาน โดยผู้เสียหายให้การต่อหน้าพนักงานอัยการและนักสังคมสงเคราะห์ คำให้การของ บุคคลทั้งสามต่อเนื่องเชื่อมโยงเหตุการณ์เป็นลำดับขั้นตอนสมเหตุผล นอกจากนี้ ยายผู้เสียหายเบิก ความว่า เหตุที่เบิกความแตกต่างจากที่ให้การไว้เนื่องจากไม่ประสงค์ให้จำเลยซึ่งเป็นลุงผู้เสียหาย ได้รับโทษจำคุก ทั้งจำเลยได้ชดใช้เงินให้จนฝ่ายผู้เสียหายพอใจและไม่คิดใจดำเนินคดีแก่จำเลย เชื่อ ว่าผู้เสียหาย ตาและยายผู้เสียหายเบิกความในชั้นพิจารณาเพื่อช่วยเหลือจำเลย คำให้การชั้น สอบสวนของพยานโจทก์มีน้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งกว่าคำเบิกความในชั้นพิจารณา แม้บันทึกคำให้การ ในชั้นสอบสวนจะเป็นพยานบอกเล่า แต่ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อม ของพยานบอกเล่าก็น่าเชื่อว่าพิสูจน์ความจริงได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 226/3 วรรคสอง (1) พยานหลักฐานของโจทก์จึงมีน้ำหนักให้รับฟัง

แต่ในบางคดีเนื่องจากบันทึกคำให้การของพยานบุคคลไม่ได้กระทำต่อหน้าศาลและ ต่อหน้าจำเลยและจำเลยไม่มีโอกาสได้พิสูจน์ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล แม้ศาลจะใช้ดุลยพินิจ รับฟังบันทึกคำให้การของพยานบุคคล กฎหมายได้บัญญัติกำหนดให้ศาลต้องรับฟังด้วยความ ระมัดระวัง อาทิ

คำพิพากษาฎีกาที่ 897/2558 แม้คำให้การชั้นสอบสวนของ ข. เป็นเพียงพยานบอกเล่า ซึ่งในการวินิจฉัยพยานบอกเล่าที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน ศาลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ก็ตาม แต่ ข. ได้รับหมายเรียก ให้มาเป็นพยานที่ศาล ถึงวันนัดกลับไม่มาศาล และไม่ได้แจ้งเหตุขัดข้อง ศาลชั้นต้นจึงออกหมายจับ ข. เพื่อเอาตัวมาเป็นพยานหลายนัด แต่ก็ไม่ได้ตัว ข. มาเบิกความต่อศาล ถือได้ว่ามีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำ ข. มาเป็นพยานได้และมีเหตุผลสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น ได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 วรรคสอง (2) พฤติการณ์ในการหลบหนี และไม่ยอมมาเบิกความในชั้นพิจารณาของ ข. น่าเชื่อว่าเพื่อช่วยเหลือจำเลย ถือได้ว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษแห่งคดี ศาลยอมฟังพยานบอกเล่าตามคำให้การชั้นสอบสวนของ ข. ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227/1 วรรคหนึ่ง

การควบคุมตัว และปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา ในระหว่างการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน และในระหว่างที่พนักงานอัยการพิจารณาทำคำสั่งทางคดี พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอฝากขังตัวผู้ต้องหาต่อศาล ได้ตามกำหนดเวลาตามกฎหมาย¹⁷⁷

การปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁷⁸ กำหนดให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีอำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาได้ ในระหว่างการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและในระหว่างที่พนักงานอัยการพิจารณาทำคำสั่งทางคดี แต่หากพ้นกำหนดเวลาตามกฎหมายแล้ว หากพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการยังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ต่อไป พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการมีอำนาจส่งผู้ต้องหามาศาล เพื่อยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลได้

นอกจากกรณีการปล่อยตัวชั่วคราวดังกล่าวข้างต้น ในกรณีที่ผู้ต้องหาเข้ามาขอตัวต่อพนักงานสอบสวนก่อนการออกหมายจับ หากพนักงานสอบสวนพิจารณาแล้วว่าไม่จำเป็นต้องมีหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว พนักงานสอบสวนจะให้ผู้ต้องหาปฏิญาณตนว่าจะมาพบพนักงานสอบสวนตามกำหนดนัดและปล่อยตัวไป เมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมตัวผู้ต้องหาแก่พนักงานอัยการ โดยปกติพนักงานอัยการจะดำเนินการในลักษณะเดียวกัน

ในการทำคำสั่งทางคดีนั้น ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁷⁹ กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ในการสรุปข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่ปรากฏในการสอบสวนและมีอำนาจ

¹⁷⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

¹⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113

¹⁷⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 – 144

ทำความเห็นทางคดี ในการเสนอสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ แต่ความเห็นของพนักงานสอบสวนไม่มีผลผูกพันพนักงานอัยการให้ต้องออกคำสั่งตาม กรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหา คำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการเป็นที่สุด แต่กรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการไม่เป็นที่สุด ต้องเสนอสำนวนการสอบสวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค แล้วแต่กรณี มีความเห็นแย้งคำสั่งพนักงานอัยการ ต้องเสนอสำนวนการสอบสวนให้อัยการสูงสุดเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด¹⁸⁰

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล พนักงานอัยการจะนำสืบพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลย รวมทั้งการดำเนินกระบวนการพิจารณาทุกอย่างในระหว่างการพิจารณาของศาลไปตลอดจนกระทั่งศาลมีคำพิพากษาวินิจฉัยชี้ขาดคดี รวมทั้งในกรณีที่มิใช่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการด้วย ซึ่งในคดีที่มีผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ผู้เสียหายย่อมมีฐานะเป็นโจทก์ หากผู้เสียหายมาศาล แต่พนักงานอัยการไม่มาศาล ศาลย่อมไม่อาจยกฟ้องเนื่องจากโจทก์ไม่มาศาลได้¹⁸¹ แต่ทั้งนี้ผู้เสียหายต้องถือเอาคำฟ้องของพนักงานอัยการ และไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางที่ขัดกับพนักงานอัยการ¹⁸²

เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจในการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง รวมทั้งการฎีกาคำพิพากษา หรือคำสั่ง ของศาลอุทธรณ์ได้ตามกฎหมาย¹⁸³ นอกจากนั้นในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่ง ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือเกินคำขอของโจทก์ไม่ว่าจะเป็นลักษณะที่เป็นผลดี หรือผลร้ายแก่จำเลยก็ตาม อาทิ การลงโทษจำเลยเกินคำขอ พนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษา หรือคำสั่งเช่นนี้ได้

ส่วนของการบังคับโทษตามคำพิพากษาเป็นอำนาจหน้าที่ของศาล และราชทัณฑ์ แต่หากเป็นกรณีที่มีการออกหมายจำคุกผิดพลาด หรือผิดหลง ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะแจ้งให้ศาลทราบ

¹⁸⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145-145/1

¹⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166

¹⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32

¹⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 4 อุทธรณ์ และฎีกา

2. อำนาจหน้าที่พนักงานอัยการของต่างประเทศ

ในส่วนอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการของต่างประเทศนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าประเทศที่นำศึกษาศึกษาองค์กรอัยการได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งเป็นต้นแบบของระบบอัยการสากล ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขและเป็นประเทศในเอเชีย และสุดท้ายประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่แบ่งแยกการปกครองออกเป็นรัฐ

2.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งมีการใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนเป็นหลัก แต่ผลจากการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน ทำให้เกิดการฟ้องร้องคดีกันโดยเจตนาทุจริตกลั่นแกล้งกัน และเกิดการค่าความกันขึ้น ประกอบกับการดำเนินคดีอาญามีวิธีพิจารณาคดีที่ยุ่งยากซับซ้อนและสิ้นเปลืองทั้งเวลาและทรัพย์สิน ทำให้ผู้เสียหายเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายที่จะดำเนินคดี จากปัญหาดังกล่าวทำให้รัฐต้องทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา จึงได้กำเนิดพนักงานอัยการขึ้นเป็นครั้งแรกในสาธารณรัฐฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1302¹⁸⁴ โดยในระยะแรกได้แต่งตั้งให้ทนายความของพระมหากษัตริย์ (Procureun de Roi)¹⁸⁵ มาปฏิบัติหน้าที่นี้ จึงมีหน้าที่ในการรักษาประโยชน์ของพระมหากษัตริย์ด้วย¹⁸⁶ และในเวลาต่อมาได้กลายเป็นแบบอย่างของหลายประเทศในการกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ของอัยการในปัจจุบัน¹⁸⁷

เนื่องจากพนักงานอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสสังกัดกระทรวงยุติธรรม เช่นเดียวกับผู้พิพากษา ความเป็นข้าราชการภายใต้ต้นสังกัดเดียวกัน จึงทำให้มีการโอนย้ายการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างตำแหน่งพนักงานอัยการและผู้พิพากษาได้ จากผลของการที่สามารถโอนย้ายตำแหน่งได้ทำให้ข้าราชการต่างได้ปฏิบัติหน้าที่ทั้งผู้พิพากษาและพนักงานอัยการ จนเกิดความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งสาธารณรัฐฝรั่งเศสเรียกตำแหน่งพนักงานอัยการและผู้พิพากษา

¹⁸⁴ ส.เปนูนาวิน และม.อรรถไกรวัลลพ. (2498). ระบบอัยการ. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) พระนคร: ไทยเกษมการพิมพ์. หน้า 46

¹⁸⁵ นกสิทธ์ มรกต. (2541). ประวัติและอำนาจหน้าที่ของอัยการ. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. หน้า 85

¹⁸⁶ Tony Paul Marguery. (2008). Unity and diversity of the public prosecution services in Europe. A study of the Czech, Dutch, French and Polish systems. (Thesis Master degree Not published) University of Groningen, Groningen. pp.44-45

¹⁸⁷ Tony Paul Marguery. (2008). Unity and diversity of the public prosecution services in Europe. A study of the Czech, Dutch, French and Polish systems. (Thesis Master degree Not published) University of Groningen, Groningen. p.27

รวมกันว่า Magistrat¹⁸⁸ จึงทำให้สถานะของพนักงานอัยการและผู้พิพากษามีความเท่าเทียมกัน โดยพนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีความน่าเชื่อถือในระดับที่เป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินคดีอาญาและการคุ้มครองประโยชน์ของรัฐและประชาชน¹⁸⁹

ในส่วนของของอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการและผู้พิพากษาแยกอำนาจการปฏิบัติหน้าที่ออกจากกันอย่างเด็ดขาด โดยที่ต่างฝ่ายต่างไม่มีอำนาจในการบังคับบัญชาซึ่งกันและกัน ผู้พิพากษาจะปฏิบัติหน้าที่ในนามของฝ่ายตุลาการ ผู้พิพากษาจึงมีความเป็นอิสระในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี เฉพาะองค์คณะผู้พิพากษาเท่านั้นที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคดี จำเลยมีสิทธิตั้งร้องเรียกผู้พิพากษาได้ ส่วนพนักงานอัยการจะปฏิบัติหน้าที่ในนามของรัฐและต้องปฏิบัติตามคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจบังคับบัญชาแต่เฉพาะในเรื่องของนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่มีอำนาจในการบังคับบัญชาพนักงานอัยการในการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่เป็นกรดำเนินคดีอาญาเป็นรายคดี การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการแต่ละคนเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในนามพนักงานอัยการทั้งหมด จึงทำการแทนกันได้ในเขตอำนาจศาลเดียวกัน จำเลย หรือผู้เสียหาย ตลอดจนพยานบุคคล ไม่อาจตั้งร้องเรียกพนักงานอัยการนอกจากนั้นพนักงานอัยการยังไม่ต้องรับผิดชอบในการฟ้องคดี¹⁹⁰

ส่วนของคุณสมบัติทางการศึกษา นอกจากพนักงานอัยการและผู้พิพากษาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะต้องจบการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิตแล้วยังต้องสำเร็จการศึกษาจากศูนย์ศึกษาทางการยุติธรรมแห่งชาติ (Centre National d'Etude Judiciaire)¹⁹¹ ด้วย

สาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแบบค่อนข้างเด็ดขาด ประชาชนไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา เพียงแต่ให้สิทธิผู้เสียหายในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา¹⁹² ในมูลเหตุแห่งความเสียหายที่มาจากการถูกระงับละเมิดทางอาญาได้ ซึ่งการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในลักษณะนี้ ศาลจำเป็นต้องมีการวินิจฉัยชี้ขาดการกระทำที่เป็นความผิดในส่วนอาญาเสียก่อน ศาลจึงมีอำนาจออกคำสั่งที่มีผลเป็นการบังคับให้พนักงานอัยการ

¹⁸⁸ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 64

¹⁸⁹ ณรงค์ วิทไชยสวัสดิ์. (2535). “บทบาทของพนักงานอัยการกับการคุ้มครองผลประโยชน์มหาชนในระบบซีวิลลอว์และระบบคอมมอนลอว์”. วารสารอัยการ. 15(169) หน้า 36, 43-45

¹⁹⁰ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 64

¹⁹¹ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 65

¹⁹² ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 3

ต้องฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกันนั้นต่อศาล แม้พนักงานอัยการจะมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้วก็ตาม แต่ผู้เสียหายจะฟ้องคดีในลักษณะนี้ได้เฉพาะแต่คดีความผิดหุโทษ (Contravention) และมีชฆมโทษ (Delit) เท่านั้น ส่วนคดีมหันตโทษ (Crime) ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอาญามหันตโทษ (Cour d Assises) นั้น เป็นอำนาจเฉพาะของพนักงานอัยการ¹⁹³

พนักงานอัยการฝรั่งเศสมีอำนาจหน้าที่ในฐานะของเจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจฝ่ายคดี (La police judiciaire)¹⁹⁴ ด้วย จึงมีอำนาจหน้าที่ในการรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ¹⁹⁵ หากพิจารณาว่าข้อเท็จจริงจากคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษแล้ว เห็นว่าไม่มีความผิดตามกฎหมาย หรือเป็นกรณีที่มีเหตุตามกฎหมายที่ให้อภัยความผิด หรือเป็นกรณีที่ไม่ควรต้องมีการฟ้อง พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งยุติคดีได้ (Classements sans suite)¹⁹⁶ แต่ต้องให้เหตุผล พร้อมแจ้งคำสั่งให้ผู้เสียหายทราบ ซึ่งเป็นเพียงวิธีการชั่วคราวไม่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป พนักงานอัยการมีอำนาจกลับคำสั่งเดิมและฟ้องคดีได้ภายในกำหนดอายุความ¹⁹⁷

หากพนักงานอัยการพิจารณาข้อเท็จจริงจากคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษแล้ว เห็นควรสอบสวนก็มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเองได้ ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่าสองเดือน หรือปรับเกินกว่าสองพันฟรังก์¹⁹⁸ และทำการไต่สวนในเบื้องต้นสำหรับคดีความผิดอุกฤษโทษที่เกิดขึ้นซึ่งหน้า หรือมอบให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีไปดำเนินการ¹⁹⁹ เว้นแต่ในกรณีที่อัตราโทษตามกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d'instruction) พนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการไต่สวน²⁰⁰

¹⁹³ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 38

¹⁹⁴ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 66

¹⁹⁵ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 40

¹⁹⁶ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 40-1

¹⁹⁷ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 66

¹⁹⁸ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 66

¹⁹⁹ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 41

²⁰⁰ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 44

กรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี (La police judiciaire) เป็นผู้รับคำร้องทุกข์ หรือ คำกล่าวโทษ หากเป็นคดีความผิดที่มีอัตราโทษเล็กน้อย หรือความผิดลหุโทษ²⁰¹ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะทำการสืบสวนสอบสวนไปจนเสร็จสิ้น โดยการรวบรวมพยานหลักฐานจนข้อเท็จจริงตามคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษนั้นชัดเจนและสามารถสรุปข้อเท็จจริงได้เสนอพนักงานอัยการ แต่ไม่มีอำนาจทำความเข้าใจทางคดีว่าผู้ใดเป็นผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงแห่งการกระทำที่สอบสวนได้ความนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายใด อย่างไร

หากข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีสืบสวนสอบสวนพบว่าเป็นความผิดที่มีอัตราโทษในความผิดมหัศจรรย์โทษ (Delit)²⁰² ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเกินสองเดือน หรือปรับเกินสองพันฟรังก์ และคดีความผิดอุกฤษโทษ (Crime)²⁰³ หรือเป็นคดีที่มีความสำคัญ หรือเป็นที่สนใจของประชาชน จะต้องรายงานให้พนักงานอัยการทราบ เพื่อให้พนักงานอัยการเข้าควบคุมการดำเนินการสืบสวนสอบสวน รวมทั้งการสอบสวนพยานบุคคลด้วยตนเอง ถ้าพนักงานอัยการเข้าควบคุมการสอบสวนอำนาจสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีก็หมดไป เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีต้องปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานอัยการ²⁰⁴

หากเป็นคดีความผิดอุกฤษโทษ (Crime) หรือเป็นคดีความผิดมหัศจรรย์โทษ (Delit) แต่มีลักษณะข้อเท็จจริงยุ่งยากซับซ้อน หรือเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือกฎหมายบัญญัติกำหนดให้ต้องไต่สวนก่อน พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอต่อผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d'instruction) ให้ผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการไต่สวน ซึ่งตามกฎหมายหากพนักงานอัยการไม่ยื่นคำร้องขอผู้พิพากษาไต่สวนจะดำเนินการไต่สวนเองมิได้²⁰⁵ เมื่อผู้พิพากษาไต่สวนเข้าดำเนินการสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการก็หมดอำนาจสอบสวน แต่ยังคงมีอำนาจในการเข้ารับฟังการสอบสวน ตลอดจนตรวจดูสำนวนการสอบสวนได้ และมีอำนาจในการอุทธรณ์คำสั่งทุกชนิดของผู้พิพากษาไต่สวน

เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้สอบสวนเสร็จสิ้น หรือผู้พิพากษาไต่สวนดำเนินการไต่สวนเสร็จสิ้นแล้ว จะส่งมอบสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณา และเป็นอำนาจโดยเฉพาะของพนักงานอัยการในการสั่งให้สอบสวน หรือไต่สวนต่อไป สั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องก็ได้

²⁰¹ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 131-12

²⁰² ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 131-3

²⁰³ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 131-1

²⁰⁴ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 12

²⁰⁵ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 51

สาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ พนักงานอัยการมีอิสระในการสั่งคดีตามดุลยพินิจที่เห็นสมควร ในการสั่งไม่ฟ้องนั้นนอกจากการกระทำนั้นไม่มีความผิดตามกฎหมาย หรือมีกฎหมายยกเว้นความผิด หรือผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้กระทำความผิดแล้ว หากเป็นคดีที่มีความผิดที่มีอัตราโทษเล็กน้อยไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการดำเนินคดีอาญานั้น หรือการฟ้องคดีไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ²⁰⁶ แต่คดีนั้นต้องไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยตรง พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องได้ แต่คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการไม่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามกฎหมาย ภายใต้อายุความพนักงานอัยการมีอำนาจกลับคำสั่งให้ฟ้องคดีได้เสมอ หากปรากฏพยานหลักฐาน หรือพนักงานอัยการเห็นสมควรพิจารณาคำสั่งใหม่

เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งให้จับกุมตัวผู้ใดเป็นผู้ต้องหา เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ยี่สิบสี่ชั่วโมง²⁰⁷ หากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปอีกต้องขออนุญาตพนักงานอัยการและพนักงานอัยการมีอำนาจอนุญาตให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีควบคุมตัวผู้ต้องหาได้อีกไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง สำหรับคดีพิเศษเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปอีกต้องขออนุญาตอธิบดีอัยการศาลฎีกา

การฟ้องร้องคดีอาญาเป็นอำนาจเฉพาะของพนักงานอัยการ แต่ตามที่กล่าวข้างต้นว่าเอกชนสามารถฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่เป็นผลให้ศาลบังคับให้พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องเนื่องกันนั้นต่อศาลได้ เนื่องจากตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสศาลในคดีอาญาจะพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้ต่อเมื่อมีการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปพร้อมกัน ด้วยเหตุนี้แม้ในคดีอาญาพนักงานอัยการจะมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่ตามศาลจะบังคับให้พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีอาญาต่อศาล แม้จะขัดกับดุลยพินิจและคำสั่งของพนักงานอัยการก็ตาม

ในการฟ้องคดีอาญาพนักงานอัยการมีอำนาจเลือกศาลที่จะฟ้องได้ ในกรณีความผิดอุกฤษโทษ พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลยพินิจฟ้องต่อศาลมัชฌิมโทษได้ เพื่อเป็นการลดความร้ายแรงแห่งข้อหา (Correctionnalisation judiciaire)²⁰⁸ และเพื่อไม่ให้คดีค้างการพิจารณาด้วย

²⁰⁶ สุข เปรุณาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 66

²⁰⁷ ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 77

²⁰⁸ DROIT.FR. CORRECTIONNALISATION. สืบค้นจาก

รูปแบบของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบการดำเนินคดีแบบไต่สวนของฝรั่งเศส ศาลจะเป็นผู้ถามคำถามพยานบุคคลประกอบพยานหลักฐานอื่น โดยที่พนักงานอัยการและจำเลยจะมีอำนาจถามพยานบุคคลหลังจากที่ศาลถามพยานบุคคลเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งโดยปกติศาลจะถามพยานบุคคลจนครอบคลุมข้อเท็จจริงทั้งหมดแล้ว จึงไม่จำเป็นที่พนักงานอัยการจะต้องถามพยานบุคคลอีกแล้วก็ตาม แต่ในการพิจารณาคดีของศาลทุกครั้งจะต้องมีพนักงานอัยการอยู่ด้วย มิฉะนั้นแล้วคำพิพากษาของศาลจะถือเป็นโมฆะตามกฎหมาย ดังนั้น ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลจึงต้องมีพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง

หากผลแห่งคำพิพากษาไม่ได้ลงโทษจำเลยตามข้อหาที่โจทก์ฟ้อง หรือมีคำพิพากษา ยกฟ้อง พนักงานอัยการต้องพิจารณาคำพิพากษาและพยานหลักฐานที่ศาลไต่สวน ด้วย สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีระบบการดำเนินคดีอาญาแบบไต่สวน ดังนั้น จะไม่มีกรณีของคำพิพากษาที่วินิจฉัยชี้ขาดว่าพยานหลักฐานไม่พอรับฟังลงโทษจำเลย หากศาลมีคำพิพากษายกฟ้องจะมีเหตุแต่เพียงพยานหลักฐานของจำเลยสามารถหักล้างพยานหลักฐานได้เท่านั้น ซึ่งพนักงานอัยการมีอำนาจในการอุทธรณ์คำพิพากษาได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

ศาลฎีกาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะรับพิจารณาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น ในกรณีที่ไม่มีคู่ความฎีกา หากอธิบดีอัยการศาลฎีกามีความเห็น คำพิพากษาไม่ถูกต้องตามกฎหมาย²⁰⁹ อธิบดีอัยการศาลฎีกามีอำนาจยื่นฎีกาได้ แต่ศาลฎีกาจะทำคำพิพากษาฎีกาเพื่อการตีความกฎหมายเท่านั้น คำพิพากษาฎีกาจะไม่มีผลเป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่คู่ความในคดี และหากปรากฏว่าศาลได้ใช้อำนาจในการทำคำพิพากษาเกินไปจากขอบเขตแห่งกฎหมาย²¹⁰ อธิบดีอัยการศาลฎีกามีอำนาจขออนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมฎีกาคำพิพากษาได้หากเป็นไปได้เพื่อประโยชน์สาธารณะและเพื่อให้การเป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งไม่มีกำหนดระยะเวลาในการยื่นฎีกา

การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ไม่ว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างไร พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องแจ้งคำพิพากษาหรือคำสั่งให้พีศติทราบ ซึ่งรวมทั้งการขอให้ปล่อยตัวจำเลยด้วย ในกรณีที่จำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล หรือหลบหนีไปในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล พนักงานอัยการมีหน้าที่แจ้งให้จำเลยมารับโทษตามคำพิพากษา หรือแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจับกุมตัว ส่วนการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษานั้นให้จำเลยชำระค่าปรับในนามของพนักงานอัยการ หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับตาม

²⁰⁹ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 69

²¹⁰ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 69

คำพิพากษา เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะบังคับให้ชำระค่าปรับ หรือให้ทำการกักขังแทนค่าปรับ นอกจากนี้พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการจัดทำสารบบในการลงโทษ ซึ่งจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับโทษ และควบคุมดูแลให้ศาลจัดทำทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิด

2.2 ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ.1947 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน²¹¹ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน²¹² และหลักการสำคัญ คือ มีการแบ่งแยกอำนาจ โดยแยกอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ออกจากกัน แยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรมมาเป็นองค์กรอิสระไม่ขึ้นกับฝ่ายบริหาร จนนำไปสู่การปฏิรูประบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม มีแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาระบบการดำเนินคดีแบบกล่าวหามาใช้ รวมทั้งมีการปฏิรูปองค์กรอัยการเป็นหน่วยงานหลักของกระทรวงยุติธรรมเป็นตัวแทนด้านกฎหมายของฝ่ายบริหาร²¹³

ศาลยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ในนามองค์พระจักรพรรดิ พนักงานอัยการ (Genji) แต่งตั้งโดยพระบรมราชโองการของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเช่นเดียวกับผู้พิพากษา²¹⁴ และมีความสัมพันธ์ในการเข้าสู่ตำแหน่งในมาตรฐานคู่เดียวกัน²¹⁵ พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นสังกัดกระทรวงยุติธรรม ปฏิบัติหน้าที่ในนามของฝ่ายบริหาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจควบคุมสั่งการพนักงานอัยการเป็นการทั่วไปได้ โดยเฉพาะกับอัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมสามารถสั่งการในการดำเนินคดีได้ด้วย แต่ไม่มีอำนาจควบคุมพนักงานอัยการแต่ละคนเป็นรายคดีโดยตรง²¹⁶

ประเทศญี่ปุ่นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น²¹⁷ บัญญัติกำหนดให้การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่เฉพาะของพนักงาน

²¹¹ รัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น คริสต์ศักราช 1947

²¹² Tomoko Akane. (2541). The Criminal Justice System in Japan The Prosecution UNFAFEI 107 International Training Course. บทพิเศษคดี.-(54) หน้า 176

²¹³ ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 102

²¹⁴ สุข เปรณาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 44

²¹⁵ ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 103

²¹⁶ UNAFEI. (1999). The united nation asia and far east institute for the prevention of crime and the Treatment of offender (unafei) Criminal justice in japan. p.5

²¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 1

อัยการ ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกันกับกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส²¹⁸ จึงเชื่อว่าประเทศญี่ปุ่น นำแบบอย่างของพนักงานอัยการมาจากสาธารณรัฐฝรั่งเศส แต่ประเทศญี่ปุ่นเลือกใช้รูปแบบการ ดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา

อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นโดยหลักสำคัญ คือ สืบสวน สอบสวนและดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาที่เจ้าพนักงานตำรวจสอบสวน ได้เสนอสำนวนและที่มี การร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานอัยการ ฟ้องคดีอาญาต่อศาล บังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล และเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของมหาชน²¹⁹

พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจหน้าที่ในการรับคำร้องทุกข์ หรือ คำกล่าวโทษ อีกทั้งยังมีอำนาจในการเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาได้เองโดยไม่ต้องได้รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษก่อน²²⁰ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาในกรณีที่ต้องหาเป็นข้าราชการระดับสูง หรือ เป็นผู้มีอิทธิพล ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือประชาชน ไม่กล้าดำเนินคดีโดยเฉพาะนักการเมือง นอกจากนี้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นยังมีอำนาจในการจับกุมตัวผู้ต้องหา²²¹ และมีหน้าที่ ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา สิทธิตามกฎหมาย รวมทั้ง การแต่งตั้งทนายความ รวมทั้งมีอำนาจในการปล่อยตัวผู้ต้องหาหากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่จำเป็นที่ จะต้องขังผู้ต้องหา แต่หากเห็นว่าจำเป็นต้องคุมขัง พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นต้องร้องขอต่อ ผู้พิพากษาภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่รับตัวผู้ต้องหาจากเจ้าพนักงานตำรวจ (เจ้าพนักงาน ตำรวจต้องนำตัวผู้ต้องหาส่งพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ จับกุม)²²² โดยพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจฝากขังผู้ต้องหาได้ไม่เกินสองครั้งครั้งละ ไม่เกินสิบวัน²²³

สำหรับระยะเวลาในการฝากขังผู้ต้องหา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ ประเทศญี่ปุ่นไม่ได้บัญญัติกำหนดให้ระยะเวลาฝากขังเพิ่มขึ้นตามอัตราโทษ แต่กำหนดเป็นฐาน ความผิดไว้ว่าความผิดฐานใดฝากขังได้ในระยะเวลาใด ซึ่งฐานความผิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์

²¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 1

²¹⁹ ทวีศักดิ์ ฉ. ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 103

²²⁰ UNAFEI. (1975) Criminal Justice in Japan, Ministry of Justice. Retrieved from <http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDFcrimjust/chapter1.pdf> pp.10-11

²²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 204

²²² ทวีศักดิ์ ฉ. ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 104

²²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 208

ระหว่างประเทศและการก่อการจลาจลมีระยะเวลาฝักขังนานที่สุดไม่เกินยี่สิบห้าวัน ผู้ต้องหาไม่อาจขอลปล่อยตัวชั่วคราวต่อเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวน หรือพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นได้ เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนและพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่น ไม่มีอำนาจให้ประกันตัวผู้ต้องหา ดังนั้น จึงต้องมีการฝักขังตัวผู้ต้องหาต่อศาลก่อน ผู้ต้องหาจึงจะขอลปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล นอกจากความร้ายแรงแห่งคดีและการเกรงว่าผู้ต้องหาจะเข้ายุ่งเหยิงต่อพยานหลักฐานแล้ว ศาลประเทศญี่ปุ่นยังคำนึงถึงประวัติในการกระทำความผิดของผู้ต้องหาด้วย ในการวินิจฉัยให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาโดยปกติเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวน (Judicial police official) จะเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาในทุกข้อหา หรือฐานความผิด²²⁴ เว้นแต่ความผิดที่จะฟ้องได้ต่อเมื่อมีผู้เสียหายร้องทุกข์เสียก่อน กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นบังคับให้ต้องทำการสอบสวนเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ต่างกับพนักงานอัยการซึ่งมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาทุกประเภทเช่นเดียวกัน แต่กลับไม่มีกฎหมายบังคับให้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นต้องทำการสอบสวน แต่บัญญัติในลักษณะที่ให้อยู่ในดุลยพินิจของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นที่จะทำการสอบสวนคดีอาญาหรือไม่ก็ได้²²⁵ นอกจากนี้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นยังมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้ช่วยพนักงานอัยการดำเนินการสอบสวนได้ด้วย²²⁶

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นกำหนดหลักการว่าการสอบสวนและการฟ้องคดีเป็นอำนาจอันมิอาจแบ่งแยกได้ (Inseparable Authority)²²⁷ ดังนั้น พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นจึงมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนจะทำการสอบสวนและทำการรายงานต่อพนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจ สำนักงานอัยการจะจัดให้พนักงานอัยการคนหนึ่งร่วมดำเนินการสืบสวนสอบสวนกับเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวน ซึ่งพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นอาจสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนดำเนินการ โดยเพียงแต่ควบคุมกำกับเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนต้องปฏิบัติตามคำสั่งอันจำเป็นในการดำเนินการสอบสวน²²⁸ หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง หรือคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน

²²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 189 (2)

²²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 191 (1)

²²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 191 (2)

²²⁷ UNAFEI. (1975). Criminal Justice in Japan, Ministry of Justice. Retrieved from

<http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDFcrimjust/chapter1.pdf> p.11

²²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 193

พนักงานอัยการจะเข้าร่วมในการสอบสวนอย่างใกล้ชิด อาทิ สอบคำให้การพยานบุคคลด้วยตนเอง เรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจสอบ²²⁹

หลังจากนั้นเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจะส่งสำนวนการสอบสวนคดีอาญาให้พนักงานอัยการพิจารณา ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามิได้ให้อำนาจในการทำความเห็นทางคดี เจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนจึงส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมพยานหลักฐานให้แก่พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นโดยไม่มีอำนาจทำความเห็นใด ๆ ทางคดี การสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนจึงเป็นเพียงการรวบรวมพยานหลักฐานเท่านั้น (Collect Evidence in Crudeform)²³⁰

การสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนดำเนินการสอบสวน หรือการสอบสวนด้วยตนเอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นไม่ได้บัญญัติกรอบอำนาจของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นไว้ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจถึงขนาดสั่งดำเนินคดีกับบุคคลอื่นในฐานะผู้ต้องหาเพิ่มเติมได้

มาตรฐานในการสอบสวนคดีอาญาของญี่ปุ่นเป็นไปตามหลักการที่ว่าเพื่อป้องกันผู้ต้องหาต่อศาลก็ต่อเมื่อปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด การตรวจสอบสำนวนการสอบสวนและพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนเสนอพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นนั้น จึงมีมาตรฐานในการตรวจสอบของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นไม่แตกต่างจากมาตรฐานของผู้พิพากษาในการวินิจฉัย ซึ่งขาดคดี จึงทำให้ปริมาณคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องมีจำนวนที่ต่ำมาก²³¹ ด้วยมาตรฐานในการสั่งคดีเช่นเดียวกับศาลนี้เป็นผลให้ผู้ต้องหาไม่ต้องถูกดำเนินคดียาวนานจนกว่าจะพบว่าพยานหลักฐานไม่อาจพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้

การดำเนินการสอบสวนคดีอาญาของญี่ปุ่นนอกจากพนักงานอัยการกับเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนแล้ว ยังมีคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะระดับท้องถิ่น (Prefectural Public Safety Commission) เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาด้วย โดยความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรไม่ใช่ลักษณะของการบังคับบัญชา ทั้งสามฝ่ายต่างสังกัดอยู่คนละหน่วยงาน การปฏิบัติหน้าที่จึงมีความสัมพันธ์ในการทำงานในลักษณะของการร่วมกันทำงาน²³² โดยพนักงาน

²²⁹ ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 106

²³⁰ ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 106

²³¹ อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2558, 22 กรกฎาคม). บทบาทพนักงานอัยการญี่ปุ่น กับการใช้ดุลพินิจในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญา (ตอนที่2). มติชนออนไลน์. สืบค้นจาก <http://m.matichon.co.th/readnews.php?newsid=1437551631>

²³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 192

อัยการของประเทศญี่ปุ่นเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและกำหนดทิศทางการสอบสวนคดีอาญา เพื่อรวบรวมหลักฐานที่จำเป็นในการฟ้องร้องและการดำเนินกระบวนการพิจารณาและเข้าร่วมทำการสอบสวนด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมี เจ้าพนักงานธุรการพนักงานอัยการที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นในฐานะผู้ช่วย ดังนั้น ในการปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานอัยการ มีผลให้เจ้าพนักงานธุรการพนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนโดยอาศัยคำสั่งของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่น

พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจหน้าที่ในการก่อกองการขอหมายเรียก หรือหมายอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวน โดยเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนต้องร้องขอต่อพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นเพื่อให้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นทำการตรวจสอบก่อน เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น ศาลจึงจะมีอำนาจออกหมายเรียก หรือหมายอาญาให้ได้โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบจากพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่น²³³

การสอบสวนคดีอาญา หากปรากฏว่ามีอุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐาน อาทิ ประจักษ์พยานไม่ปรากฏที่อยู่จนติดตามไม่ได้ พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจในการสั่งให้พักการดำเนินคดีไว้เป็นการชั่วคราวได้ จนกว่าจะติดตามพยานบุคคลได้

การปฏิบัติงานร่วมกันกับเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวน หากเกิดความขัดแย้งกันในการดำเนินคดีอาญา พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจในการกล่าวหาเจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนว่าไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือคำแนะนำโดยปราศจากเหตุอันสมควรต่อคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ (National public safety commission) หรือคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัด เพื่อให้ลงโทษทางวินัยแก่เจ้าพนักงานตำรวจสอบสวนได้

ประเทศญี่ปุ่น ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ (The Principle of Discretionary Prosecution)²³⁴ พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอิสระในการสั่งคดีตามดุลยพินิจที่เห็นสมควร โดยตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น²³⁵ บัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจสั่งชะลอฟ้อง ซึ่งความหมาย คือ การมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ ถึงแม้ว่าจะมีพยานหลักฐานโดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง หากพิจารณาจากลักษณะ อายุ สภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิด สภาพความผิดและพฤติการณ์

²³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 70

²³⁴ Supreme Court of Japan. (1975). Outline of Criminal Justice in Japan. Retrieved from http://www.courts.go.jp/english/vcms_if/Outline_of_Criminal_Justice_in_Japan_1975.pdf p.23

²³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 248

แห่งคดีมีความรุนแรงหรือไม่ อย่างไร และสภาพการณ์ภายหลังเกิดการกระทำความผิดขึ้นแล้ว²³⁶ การที่พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นจะมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาด้วยเหตุนี้ จะมีการกั้นกรองจากการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น พนักงานอัยการมีคำสั่งยุติคดี สั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องคดีได้

สำหรับคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นนั้น นอกจากจะมีการกั้นกรองตามลำดับการบังคับบัญชาแล้ว ยังต้องเสนอสำนวนคดีอาญาพร้อมคำสั่งให้คณะกรรมการตรวจสอบการฟ้อง (Prosecution Review Commission) ทำหน้าที่ในการตรวจสอบในลักษณะของการทบทวนความเห็นของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่น คำตัดสินของคณะกรรมการตรวจสอบการฟ้อง แม้ไม่มีผลตามกฎหมายผูกพันให้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นต้องปฏิบัติตามก็ตาม แต่ในแง่ของสิทธิแห่งพลเมืองย่อมเป็นการกีดกันพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นในการออกคำสั่งไม่ฟ้อง เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแบบเด็ดขาด ประชาชนไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง²³⁷

กรณีที่มีผู้เสียหายเห็นว่าคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในความผิดอาญาร้ายแรงให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาให้ศาลบังคับให้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาโดยการตั้งทนายความให้ทำหน้าที่แทนพนักงานอัยการได้ เรียกว่าวิธีพิจารณาถึงการฟ้อง (Quasi Prosecution) แต่วิธีการนี้ในทางปฏิบัติศาลมักไม่ดำเนินการให้ เพราะเป็นการขัดต่อหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ นอกจากนั้นยังเป็นอำนาจของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นในการชะลอการฟ้องได้ตามกฎหมาย

ประเทศญี่ปุ่นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา โดยอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีอาญาของรัฐกระทำโดยพนักงานอัยการ²³⁸ ซึ่งการฟ้องร้องของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นเป็นไปตามหลักปราศจากข้อสงสัยเช่นเดียวกับการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาล ดังนั้น ในการนำสืบพยานหลักฐานของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นในชั้นพิจารณาของศาล จึงมีความมั่นคงปราศจากข้อสงสัยที่จะยกขึ้นเป็นประโยชน์แก่จำเลยในคดีอาญาได้เลย จำเลยจำนวนกว่าร้อยละเก้าสิบ²³⁹ จึงให้การรับสารภาพต่อศาล และมักจะยอมรับรองว่าบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนกระทำโดยชอบ และมีข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ทำให้การสืบพยานในศาลกระทำเฉพาะประจักษ์พยานเท่านั้น มีลักษณะไม่ต่าง

²³⁶ ทวีศักดิ์ ฒ ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 107

²³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 247

²³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 247

²³⁹ อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2558, 22 กรกฎาคม). บทบาทพนักงานอัยการญี่ปุ่น กับการใช้ดุลพินิจในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญา (ตอนที่2). มติชนออนไลน์. สืบค้นจาก <http://m.matichon.co.th/readnews.php?newsid=1437551631>

กับการสืบพยาน โจทก์ประกอบคำรับสารภาพของจำเลยในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป
ในศาลของประเทศไทย

นอกจากนี้ในภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีแล้ว พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีหน้าที่ในการให้ความเห็นสำหรับข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานที่ปรากฏในการสืบพยานรวมทั้งการปรับเข้ากับ ข้อกฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นจะให้ความเห็นไปด้วว่าควรลงโทษจำเลยตามโทษในประเภทใด อัตราเท่าใด ซึ่งศาลมักจะใช้ดุลยพินิจตามที่พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นเห็นควรเสนอนั้น เนื่องมาจากการต่อรองของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นเพื่อให้จำเลยให้การรับสารภาพ

พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจในการอุทธรณ์คำพิพากษาได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

หลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว การลงโทษผู้ต้องหาทุกชนิดตั้งแต่โทษปรับจนถึงโทษประหารชีวิต พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล²⁴⁰ หากเกิดปัญหาในการบังคับโทษ พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจในการดำเนินการตามความเห็นสมควร แต่ต้องเสนอรายงานต่อศาลเพื่อขอความเห็นชอบ²⁴¹ หากศาลไม่เห็นชอบตามรายงานของพนักงานอัยการและมีคำสั่งยกเลิก หรือเพิกถอนก็ตาม ยังถือว่าการกระทำของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นได้ดำเนินการไปโดยชอบด้วยกฎหมาย²⁴²

พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นมีอำนาจหน้าที่ในการสั่งการเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการบังคับตามโทษทุกประเภทตามคำพิพากษา โดยต้องทำคำสั่งเป็นหนังสือ โดยแนบสำเนาคำพิพากษา หรือย่อคำพิพากษาไปด้วย

2.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะการปกครองแบบสหพันธรัฐ โดยมีมลรัฐ จำนวน 50 มลรัฐ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมีผลบังคับในทุกมลรัฐ เนื่องจากมีการปกครองแบบสหพันธรัฐ จึงมีองค์กรยุติธรรมในระดับรัฐบาลกลางและในระดับมลรัฐ เรียกว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาระบบอธิปไตยคู่ (Dual Sovereignty) มีการแยกอำนาจระหว่างรัฐบาลกลาง (Federal System) และมลรัฐ (State System) ออกจากกัน²⁴³ ซึ่งต้องมีการบัญญัติ

²⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 472

²⁴¹ ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 107

²⁴² Supreme Court of Japan. (1975). Outline of Criminal Justice in Japan. Retrieved from http://www.courts.go.jp/english/vcms_if/Outline_of_Criminal_Justice_in_Japan_1975.pdf p.24

²⁴³ น้ำแท้ มีบุญสง่า. (2552). “กระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา”. บทบัณฑิต. เล่มที่ 65 หน้า 84

กฎหมายเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในการดำเนินคดีอาญา²⁴⁴ โดยองค์กรบังคับใช้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ องค์กรของรัฐบาลกลาง องค์กรของมลรัฐ องค์กรของท้องถิ่นชนบท องค์กรของเทศบาล องค์กรที่เป็นองค์กรพิเศษ

องค์กรอัยการของรัฐบาลกลางมีชื่อว่า Department of Justice ซึ่งทำให้เข้าใจผิดว่าหมายถึงกระทรวงยุติธรรมแบบประเทศไทย ซึ่งสหรัฐอเมริกาไม่มีกระทรวงยุติธรรม²⁴⁵ พนักงานอัยการมีชื่อเรียกว่า Trial Office หรือ Trial Lawyer²⁴⁶ โดยพนักงานอัยการประจำสหพันธรัฐ ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีโดยความเห็นชอบของวุฒิสภา ส่วนระดับมลรัฐมีพนักงานอัยการประจำเขตมาจากการเลือกตั้ง²⁴⁷ พนักงานอัยการมีอำนาจในการควบคุมสั่งการเจ้าพนักงานตำรวจในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมและการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญา²⁴⁸

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เจ้าพนักงานตำรวจที่ใกล้ชิดกับประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ คือ เจ้าหน้าที่สายตรวจ (Patrol Officers) ซึ่งจะเป็นเจ้าหน้าที่ที่ถึงที่เกิดเหตุเป็นกลุ่มแรกๆ หลังจากได้รับแจ้งเหตุและติดตามจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดซึ่งหน้า ส่วนคดีที่มีความซับซ้อนหรือไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด เจ้าพนักงานตำรวจที่ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สายสืบ (Detective Officers)

การสืบสวนสอบสวนมีสองรูปแบบ คือ การสอบสวนของตำรวจ (Police Investigation) และการสอบสวนของฝ่ายตุลาการ (Judicial Investigation)²⁴⁹ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และยังไม่สามารถติดตามตัวผู้กระทำความผิดได้เจ้าหน้าที่สายสืบ (Detective Officers) จะเป็นผู้วิเคราะห์ว่าคดีใดควรทำการสอบสวน คดีใดไม่ควรทำการสอบสวนต่อไป โดยวิเคราะห์จากพยานหลักฐานที่ปรากฏ และความร้ายแรงแห่งคดี เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจในการงดการสอบสวน (Investigation Dropped)²⁵⁰ หากเห็นควรดำเนินการสอบสวน เจ้าหน้าที่สายสืบจะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน สอบปากคำพยาน จัดทำรายงานการสอบสวนคดีอาญา ประเมิน

²⁴⁴ อมร อินทรกำแหง. (2520). “การดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกา”. คุลพาท. เล่มที่ 19 หน้า 229.

²⁴⁵ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 14

²⁴⁶ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 14

²⁴⁷ น้ำแท้ มีบุญสูงล้ำ. (2552). “กระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา”. บทบัญญัติ. เล่มที่ 65 หน้า 88

²⁴⁸ Jerold H. Israel, Yale Kamisar, Wayne R. La Fave and Nancy J. King. (2009) Criminal Procedure and The Constitution. Minnesota: West publishing. p.7

²⁴⁹ Public Service Institute. (1951). Principles of Police Procedure. State College: Penns Valleys Publishers. p.21

²⁵⁰ George T. Felkenes. (1973). The Criminal Justice System Its Function and Personnel. Englewood Cliffs: N.J. Prentice-Hall. p.536

พยานหลักฐานทั้งหมด²⁵¹ และจัดทำรายงานเสนอพนักงานอัยการ หากพนักงานอัยการเห็นว่าควร
งดสอบสวน หรือไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานอัยการมีอำนาจการสอบสวนและ
ปล่อยตัวผู้ต้องหา²⁵²

ในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของเจ้าหน้าที่สายสืบจะมีลักษณะ
ของการรายงานต่อพนักงานอัยการเพื่อขอคำแนะนำในการดำเนินการ ในทำนองของการปรึกษา
เพื่อขอคำแนะนำ จึงทำให้พนักงานอัยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวนด้วย แต่ถ้าเป็นคดีที่มี
อัตราโทษสูงพนักงานอัยการมักเข้าไปกำกับกับการสอบสวน มิใช่เพียงให้คำปรึกษาเท่านั้น รวมทั้ง
เป็นผู้กำหนดข้อหา หรือฐานความผิดที่จะแจ้งแก่ผู้ต้องหา รวมทั้งมีอำนาจในการดำเนินการ
สอบสวนด้วยตนเองในการสอบคำให้การพยานบุคคล²⁵³

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่สายสืบไม่ยอมดำเนินคดีไม่ว่าด้วยเหตุอิทธิพล หรือผู้กระทำ
ความผิดกระทำการในขณะปฏิบัติหน้าที่ พนักงานอัยการจะเป็นผู้ดำเนินการ แม้พนักงานอัยการ
ประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นองค์กรการเมืองและมาจากการเลือกตั้ง ทั้งสังกัดพรรคการเมืองก็ตาม
แต่หากละเว้น ไม่ดำเนินคดีกับนักการเมืองที่สังกัดพรรคการเมืองเดียวกันแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้ตัว
พนักงานอัยการผู้นั้นไม่ได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่อีกในการเลือกตั้งในสมัยหน้า

การออกหมายจับ หมายค้น และการควบคุมตัวผู้ต้องหา หรือจำเลย เป็นอำนาจ
ของศาล เจ้าพนักงานตำรวจบางรัฐไม่มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหา บางรัฐมีอำนาจควบคุมตัว
ผู้ต้องหาได้ไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง หรือสี่สิบแปดชั่วโมง นับจากเวลาที่จับกุมตัวผู้ต้องหา โดยในการ
ที่เจ้าพนักงานตำรวจขอหมายจับ และหมายค้นจากศาล โดยก่อนที่เจ้าพนักงานตำรวจขอหมายจับ
และหมายค้นจากศาล กฎหมายบัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการทำหน้าที่ในการตรวจสอบ
หมายจับและหมายค้น²⁵⁴

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยใช้หลักการ
ฟ้องคดีตามกฎหมาย (Legality Principle) ซึ่งหมายความว่า หากมีพยานหลักฐานพิสูจน์ได้ว่า
ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว พนักงานอัยการต้องมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลเท่านั้น จะใช้
ดุลยพินิจทำคำสั่งเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ตามกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญา แต่ในทางปฏิบัติที่

²⁵¹ International City Management Association. (1971). Munciple Police Adminlstration. (7th ed.) Tennessee: Kingsport Press. p.738

²⁵² Alan Coffey, Edward Eldefonso and Walter Hartinger. (1974). An Introduction to the Criminal Justice System and Process. Englewood Cliffs: N.J. Prentice-Hall. p.104

²⁵³ น้ำแท้ มีบุญสูงล้ำ. (2552). “กระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา. บทบันทึก”. เล่มที่ 65 หน้า 91

²⁵⁴ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา”. วารสารนิติศาสตร์. 9(4) 9 หน้า 45

เกิดขึ้นพนักงานอัยการกลับใช้หลักในการดำเนินคดีอาญาตามหลักดุลยพินิจ (Opportunity Principle) โดยพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา แม้มีพยานหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด แต่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามกันมาจนกลายเป็นแนวทางในการสั่งคดีของพนักงานอัยการประเทศสหรัฐอเมริกา พนักงานอัยการมีอิสระในการสั่งคดีตามดุลยพินิจที่เห็นสมควร นอกจากนี้ในกรณีที่พยานหลักฐานไม่พอรับฟังลงโทษจำเลยแล้ว หากปรากฏว่าพยานบุคคลไม่ประสงค์จะมาให้การเป็นพยานหรือไม่ประสงค์จะเบิกความต่อศาลแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลยพินิจสั่งไม่ฟ้องได้ รวมทั้งในคดีที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางการเงินเล็กน้อย ซึ่งไม่คุ้มค่าแก่การดำเนินคดี

ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเท่านั้น ไม่ให้สิทธิผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญา²⁵⁵ และใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา โดยอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีอาญาของรัฐกระทำโดยพนักงานอัยการ รวมทั้งการไต่สวนมูลฟ้อง คู่ความมีฐานะเท่าเทียมกัน โดยศาลจะทำหน้าที่เป็นกรรมการและมีความเป็นกลางค่อนข้างสูง คอยควบคุมให้คู่ความดำเนินคดีตามกฎหมายโดยเคร่งครัด การพิจารณาคดีจึงคล้ายกับการดำเนินคดีทางแพ่ง โจทก์มีหน้าที่นำสืบพยานหลักฐานของโจทก์ก่อนเสมอ (Burden of Proof) ส่วนจำเลยมีหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ (Cross - Examination) ในภายหลัง โดยมีคณะลูกขุน ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปจากหลากหลายอาชีพ ทำหน้าที่ในการชี้ขาดข้อเท็จจริง²⁵⁶ เป็นหลักประกันของการดำเนินคดีเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย และการดำเนินคดีโดยปราศจากอคติ

การฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาล พนักงานอัยการมีอำนาจในการต่อรองกับผู้ต้องหา เพื่อให้ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ โดยแลกกับการฟ้องในข้อหา หรือฐานความผิดที่มีอัตราโทษต่ำกว่าข้อหา หรือฐานความผิดที่แจ้งแก่ผู้ต้องหา ลดจำนวนกรรมลง รวมทั้งการเสนอโทษที่จะลงโทษแก่ผู้ต้องหาต่อศาลตามที่ตกลงกับผู้ต้องหา รวมทั้งแม้ได้ฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลแล้ว ยังอาจต่อรองคำรับสารภาพของจำเลยโดยเสนอการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษแก่จำเลย ซึ่งในการเสนอโทษ หรือเสนอการรอกการกำหนดโทษ หรือการรอกการลงโทษนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ศาลต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานอัยการก็ตาม แต่ทางปฏิบัติศาลมักจะเห็นด้วยกับข้อเสนอของพนักงานอัยการ ซึ่งน่าจะมาจากเหตุผลทางการเมือง

เมื่อศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาแล้ว หากคำพิพากษาลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง พนักงานอัยการจะมีคำสั่ง ไม่อุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษา แต่หากคำพิพากษาไม่ได้

²⁵⁵ น้ำแท้ มีบุญสุล้าง. (2552). “กระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา”. บทบัญญัติ. เล่มที่ 65 หน้า 91

²⁵⁶ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา”. วารสารนิติศาสตร์. 9(4) หน้า 60

ลงโทษจำเลยตามข้อหาที่โจทก์ฟ้อง หรือมีคำพิพากษายกฟ้อง พนักงานอัยการต้องพิจารณา คำพิพากษาและพยานหลักฐานที่ศาลได้สวน

เมื่อศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว หากศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลย พนักงานอัยการประเทศสหรัฐอเมริกามีอำนาจหน้าที่ในการสั่งการเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการบังคับตามโทษทุกประเภทตามคำพิพากษา

3. เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการประเทศไทยและต่างประเทศ

สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งประเทศไทยต่างใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักและใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนบางส่วนตามข้อจำกัดของกฎหมายในแต่ละประเทศดังที่กล่าวข้างต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นทางออกให้แก่ผู้เสียหาย หากมีความไม่เชื่อมั่นในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ สำหรับประเทศไทยได้แบ่งออกเป็นความผิดรัฐเท่านั้นที่ผู้เสียหายและความผิดที่เอกชนเป็นผู้เสียหายได้ โดยให้อำนาจแก่เอกชนผู้เสียหายให้มีอำนาจฟ้องหรือร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการได้เฉพาะความผิดที่เอกชนเป็นผู้เสียหายได้และเอกชนผู้นั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยด้วย

องค์กรอัยการของทั้งสามประเทศดังกล่าว รวมทั้งประเทศไทยปฏิบัติหน้าที่ในนามของรัฐหรือฝ่ายบริหาร แต่มีการกำหนดลักษณะขององค์กรอัยการให้มีความเป็นอิสระแยกจากฝ่ายบริหาร โดยให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่มีอำนาจในการแทรกแซงการทำคำสั่งทางคดีของพนักงานอัยการเป็นรายบุคคลและเป็นรายคดี ด้วยเหตุผลที่หากองค์กรอัยการขาดความเป็นอิสระหรือถูกแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่เสียแล้ว ย่อมไม่อาจดำเนินคดีอาญาให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมได้ ข้อนี้จึงเป็นจุดที่สำคัญที่ทั้งสามประเทศดังกล่าว รวมทั้งประเทศไทยต่างมีความคิดเห็นที่ตรงกัน

คุณสมบัติในการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้พิพากษาและพนักงานอัยการของทั้งสามประเทศดังกล่าว รวมทั้งประเทศไทยกำหนดให้ทั้งสองตำแหน่งมีคุณสมบัติเป็นไปภายใต้มาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากทั้งสองตำแหน่งในการปฏิบัติหน้าที่ย่อมมีผลกระทบต่อชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน ย่อมต้องอาศัยคุณสมบัติทางการศึกษา ประสบการณ์ รวมทั้งต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับที่เข้มงวด โดยเฉพาะในสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นผู้พิพากษาสามารถโอนไปปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานอัยการ หรือพนักงานอัยการสามารถโอนไปปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้พิพากษาได้ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากผู้พิพากษาและพนักงานอัยการเป็นตำแหน่งทางการเมือง ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาจึงสามารถดำรงตำแหน่งอัยการได้ด้วย และในทางกลับกันก็เช่นเดียวกัน

แต่สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันได้แยกองค์กรอัยการและศาลยุติธรรมออกจากกัน โดยเด็ดขาดจึงไม่สามารถกระทำได้

แม้สามประเทศดังกล่าวจะใช้ระบบในการสอบสวนคดีอาญาแตกต่างกันและมีองค์กรในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญามากกว่าหนึ่งองค์กรแตกต่างกันไปก็ตาม แต่ทุกประเทศจะกำหนดให้พนักงานอัยการจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนและการฟ้องร้องทั้งสิ้น ตามหลักการในระบบอัยการสากล ซึ่งการสอบสวนและการฟ้องร้องถือเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาที่มีอากแบ่งแยกจากกันได้ โดยสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นถึงขั้นที่ไม่ให้อำนาจองค์กรอื่นในการทำความเข้าใจทางคดี แตกต่างกับประเทศไทยที่การสอบสวนและการฟ้องร้องถูกแบ่งแยกออกจากกันอย่างค่อนข้างเด็ดขาด พนักงานอัยการของประเทศไทยไม่มีอำนาจในการสอบสวน ส่วนพนักงานสอบสวนผู้รวบรวมพยานหลักฐานมีอำนาจในการทำความเข้าใจในทางคดีได้

พนักงานอัยการของสามประเทศดังกล่าวข้างต้นมีอำนาจในรับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ รวมทั้งมีอำนาจในการเริ่มต้นสอบสวนคดีอาญาได้โดยไม่ต้องมีผู้ร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ เพื่อแก้ปัญหาหากองค์กรตำรวจไม่ดำเนินคดีต่อนักการเมือง ซึ่งทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือผู้มีอิทธิพล แตกต่างกับพนักงานอัยการของประเทศไทย ซึ่งไม่มีอำนาจดังกล่าวนี้ แต่แยกการดำเนินคดีอาญากับข้าราชการไปให้องค์กรพิเศษอื่นแทน

การควบคุมตัวตัวผู้ต้องหา รวมทั้งการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวน ทั้งสามประเทศดังกล่าวข้างต้นกำหนดให้อำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาและการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม แต่สำหรับประเทศไทยให้อำนาจพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาได้ ซึ่งทำให้เกิดการถกเถียงกันในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากดุลยพินิจตามกฎหมายอันเป็นมาตรฐานในการปล่อยตัวชั่วคราวมีความแตกต่างกัน รวมทั้งมาตรฐานการใช้บุคคลค้ำประกันและการวางหลักทรัพย์ค้ำประกัน ในแต่ละองค์กรมีการกำหนดเงื่อนไขและจำนวนที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวน ต่อมาพนักงานสอบสวนได้ส่งตัวผู้ต้องหาต่อพนักงานอัยการ ผู้ต้องหาต้องยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวต่อพนักงานอัยการ และเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง ผู้ต้องหาต่อศาล ผู้ต้องหาต้องยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล ในระหว่างรอยต่อของการปล่อยตัวชั่วคราวในแต่ละครั้งผู้ต้องหาอาจต้องใช้หลักทรัพย์ในการขอปล่อยตัวชั่วคราวเพิ่มเติม แม้ปัจจุบันจะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะแก้ไขปัญหานี้แล้ว โดยให้ถือว่าหลักทรัพย์ที่ใช้ในการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนหรือชั้นพนักงานอัยการสามารถให้ถือเป็นหลักทรัพย์ที่ใช้ในการ

ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นศาลได้ก็ตาม แต่ดุลยพินิจในการปล่อยตัวชั่วคราวในแต่ละชั้นยังมีความแตกต่างกัน

สำหรับระยะเวลาในการฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นมีการบัญญัติกำหนดให้ระยะเวลาในการฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลเป็นไปตามข้อหาหรือฐานความผิด ซึ่งเป็นการกำหนดตายตัว แตกต่างกับประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ระยะเวลาในการฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลเป็นไปตามอัตราโทษ

สำหรับการออกหมายอาญา ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทั้งสามประเทศดังกล่าวข้างต้นกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้มีอำนาจในการขอออกหมายอาญาต่อศาล โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการตรวจสอบการออกหมายอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจ ต่างจากประเทศไทยที่พนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการตรวจสอบการออกหมายอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจ

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการของสามประเทศดังกล่าวข้างต้นจะเป็นผู้มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาทั้งสิ้น โดยไม่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ หากแต่ในทางปฏิบัติในคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อยพนักงานอัยการจะปล่อยให้เจ้าพนักงานตำรวจ หากพบว่า เป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง หรือเป็นเรื่องร้ายแรง หรืออยู่ในความสนใจของประชาชน พนักงานอัยการจะเข้าไปควบคุมการสอบสวน รวมทั้งทำการสอบสวนด้วยตนเอง เว้นแต่สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่คิดความผิดที่มีอัตราโทษสูงพนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำการไต่สวนแตกต่างกับประเทศไทยที่พนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา แม้จะมีอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานบุคคลมาให้สอบถามได้ แต่ก็ยังเป็นอำนาจที่เกิดขึ้นในภายหลังที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว การแบ่งแยกความรับผิดชอบเช่นนี้เป็นการแบ่งแยกที่ค่อนข้างเด็ดขาดซึ่งผิดระบบ²⁵⁷

พนักงานอัยการของทั้งสามประเทศดังกล่าว รวมทั้งประเทศไทย ในกรณีของการทำคำสั่งฟ้องคำสั่งจะเป็นที่สุดไม่ต้องผ่านการตรวจสอบจากองค์กรใดเช่นเดียวกัน แต่หากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาทั้งสามประเทศดังกล่าวจะมีองค์กรอื่นทำหน้าที่ในการตรวจสอบ แต่ก็ไม่มีอำนาจในการแย้งหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งพนักงานอัยการ หากแต่ด้วยพนักงานอัยการต้องรับผิดชอบต่อสังคมความเห็นขององค์กรที่ตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องจึงมีผลให้พนักงานอัยการต้องรับฟัง แต่สำหรับประเทศไทยให้อำนาจองค์กรตำรวจในการแย้งคำสั่งพนักงานอัยการได้ โดยให้

²⁵⁷ คณิต ฒ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน หน้า 8

เป็นอำนาจของอัยการสูงสุดในการชี้ขาดความเห็นแย้งขององค์กรตำรวจ ซึ่งผิดระบบมาตั้งแต่ต้นที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนทำความเห็นทางคดีและยังมีอำนาจในการทำความเห็นแย้ง

หลักในการสังคดีของพนักงานอัยการ ทั้งสามประเทศดังกล่าวข้างต้นและประเทศไทยการใช้หลักในการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจ ซึ่งมีความยืดหยุ่นและเกิดขึ้นเพื่อเยียวยาความแข็งกระด้างของหลักการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย แต่ด้วยเหตุที่ประเทศไทยในกรณีที่เป็นข้อหาที่เอกชนเป็นผู้เสียหาย คำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการไม่ตัดสิทธิ์ผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีเองเมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติกำหนดให้คำสั่งพนักงานอัยการในกรณีนี้เป็นที่สุด คำสั่งพนักงานอัยการตามหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลยพินิจจึงอาจไม่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงกับสังคม

สำหรับกรณีการตั้งรังเกียจบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งสามประเทศดังกล่าวข้างต้น มีการตั้งรังเกียจผู้พิพากษาที่จะทำการไต่สวนหรือนั่งพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดี แต่สำหรับพนักงานอัยการด้วยเหตุที่ไม่ต้องรับผิดชอบต่อการฟ้องและเป็นการกระทำในนามรัฐบาลจึงไม่อาจมีการตั้งรังเกียจได้ แต่สำหรับประเทศไทยแม้ไม่มีบัญญัติกำหนดในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาสามารถตั้งรังเกียจพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการได้ในลักษณะเดียวกับการตั้งรังเกียจผู้พิพากษา

การฟ้องร้องและการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล รวมทั้งการอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษา หรือคำสั่ง พนักงานอัยการของทั้งสามประเทศดังกล่าว รวมทั้งประเทศไทยต่างมีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน คือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในนามพนักงานอัยการทั้งหมดในเขตอำนาจศาลเดียวกัน จึงมีผลทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ แตกต่างกับผู้พิพากษา ซึ่งโดยหลักแล้วเฉพาะแต่องค์คณะของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเท่านั้นที่มีอำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดี

พนักงานอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีอำนาจในการฎีกาทิ้งปัญหาคำพิพากษาของศาลในกรณีที่คำพิพากษาของศาลไม่เป็นไปตามกฎหมาย หรือมิชอบด้วยกฎหมายโดยประการใดก็ตาม โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา เพียงแต่ผลแห่งคำพิพากษาจะไม่มีผลต่อจำเลย แต่จะเป็นการวางหลักสำหรับใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่จะเกิดขึ้นในภายหน้าให้ถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี กรณีดังกล่าวนี้สำหรับประเทศไทยแม้เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่ผลแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาก็มีผลเป็นการวางหลักในการตีความหรือขยายความกฎหมาย เพื่อใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่จะเกิดขึ้นในภายหน้าเช่นเดียวกัน

การบังคับโทษตามคำพิพากษา หรือคำสั่ง พนักงานอัยการของสามประเทศดังกล่าว
ข้างต้นมีอำนาจมีอำนาจในการแจ้งและควบคุมกำกับการทำงานของราชทัณฑ์และรับชำระค่าปรับ
ในนามของรัฐ แต่พนักงานอัยการของประเทศไทยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับโทษแต่อย่างใด

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาในการสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ มีวัตถุประสงค์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อประสงค์ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด นอกจากนั้นยังมีสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ต้องกระทำเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย²⁵⁸ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยบัญญัติกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่ในการการสอบสวนคดีอาญา²⁵⁹ โดยฝ่ายปกครองมีอำนาจในการสืบสวนจับกุมและการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาในบางข้อหาหรือฐานความผิดที่เกิดขึ้นในท้องที่อื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร²⁶⁰

จากการเปรียบเทียบการสอบสวนคดีอาญากับสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งระบบในการดำเนินคดีอาญา หลักการในการดำเนินคดีอาญา รูปแบบในการดำเนินคดีอาญา ระบบอัยการสากล พบว่าการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีการบัญญัติกำหนดรูปแบบแตกต่างออกไป แม้ว่าการสอบสวนคดีอาญาในรูปแบบนี้จะใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาอันแล้ว แต่ก็ยังพบว่ามีข้อบกพร่องเกิดขึ้นดังจะกล่าวต่อไป

²⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131

²⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

²⁶⁰ กฎกระทรวง กำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดย

1. การสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของพนักงานสอบสวน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นนิติบุคคล ภายใต้การบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี²⁶¹ มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา ซึ่งรวมทั้งการสืบสวนและการสอบสวนคดีอาญา มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการทำงานของพนักงานสอบสวนตามสายงานบังคับบัญชา โดยผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา คือ ผู้กำกับสถานี ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁶² และมีพนักงานสอบสวนเวรทำหน้าที่เป็นตัวจักรหลักในการสอบสวนคดีอาญาในแต่ละคดีภายในเขตอำนาจ

การสอบสวนคดีอาญาเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนแรกที่มีความใกล้ชิดกับเหตุคดีอาญาที่เกิดขึ้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากเริ่มต้นทำการสอบสวนได้รวดเร็ว พยานหลักฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ยังไม่ล่วงพ้นระยะเวลาในการที่จะรวบรวมเพื่อตรวจพิสูจน์ อาทิ การตรวจคราบเขม่าปืนที่ตกค้างที่มือผู้ยิงอาวุธปืน หรือเสื้อผ้าที่ยังสวมใส่ ยานพาหนะที่ผู้ยิงใช้²⁶³ พยานบุคคลยังจดจำเหตุการณ์ได้และไม่มีเวลาในการใคร่ครวญ ไตร่ตรอง หรือถูกขู่เข็ญจ้างวานที่จะทำให้เกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริง

ข้อสำคัญที่สุดของการสอบสวนคดีอาญา คือ พยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนใช้ในการทำคำสั่งทางคดีของพนักงานอัยการ ตลอดจนใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีของศาล²⁶⁴ หากการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานดำเนินการโดยไม่ครบถ้วนถูกต้องชอบธรรมเสียแล้ว คำสั่งของพนักงานอัยการและคำพิพากษาของศาลก็ไม่มีทางที่จะถูกต้องชอบธรรมได้

ผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างคดีนางสาวเชอร์รี่แอน ดันแคน²⁶⁵ ซึ่งเป็นคดีที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรม คดีนี้ในสำนวนการสอบสวน พนักงานสอบสวนมี ป. ประกอบอาชีพขับรถยนต์สามล้อรับจ้างสาธารณะเป็นประจักษ์พยานให้การยืนยันว่า ในวันที่เกิดเหตุขณะขับรถตระเวนหาผู้โดยสารอยู่พบเห็น ร. และ พ. ประคองผู้ตายในสภาพหมด

²⁶¹ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 6

²⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

²⁶³ เบญจ ภูนิล. (2554). การวิเคราะห์หาปริมาณไนโตรต์และไนเตรทในเขม่าดินปืนด้วยไอออนโครมาโทกราฟี (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาเคมี) มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร. หน้า 36-44

²⁶⁴ นิติพัฒน์. (2526). ระบบอัยการสากล: อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 53

²⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 768/2536

สติ โดยมี ว. ก. และ ข. เดินตามหลังมา ป. จึงจ้อครถถามว่าต้องการให้พาไปโรงพยาบาลหรือไม่ ป. ได้รับคำตอบปฏิเสธ ในการให้การต่อพนักงานสอบสวน ป. ให้เหตุผลว่าเหตุที่จดจำผู้ตายได้ทั้งที่ไม่รู้จักกันมาก่อน เนื่องจากเป็นสาวลูกครึ่งหน้าตาสวยงาม เมื่ออ่านข่าวผู้ตายจากหนังสือพิมพ์รายวัน จึงมาให้การกับเจ้าพนักงานตำรวจ

ป. ซึ่งเป็นพยานในคดีนี้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบไม่ได้เข้าร่วมในการสอบคำให้การ เนื่องจากพนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวน หรือเข้าร่วมในการสอบสวนคดีอาญา คดีนี้ศาลฎีกามีคำพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้ยกฟ้อง โดยวินิจฉัยว่าการที่ ป. อ้างว่าอยากรู้ว่าหญิงลูกครึ่งที่ตายเป็นคนเดียวกับหญิงลูกครึ่งที่เคยเห็นหรือไม่ หลังจากที่มีการตายของผู้ตาย ออกเป็นข่าวไปแล้วเกือบหนึ่งเดือน นับว่าเป็นการอยากรู้ที่ผิดปกติ เพราะเป็นการล่วงเลยเวลาอันสมควรมานานแล้ว ทั้งการที่ ป. ให้ข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจก็เป็นเวลาหลังเกิดเหตุแล้วเป็นเวลานาน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงไม่ยังไม่ฟังเป็นมั่นคงว่า ป. เห็นจำเลยที่ 2, ที่ 3 และที่ 4 ในวันที่เกิดเหตุ ส่วนพยานแวดล้อมอื่น ๆ ที่โจทก์และโจทก์ร่วมนำเสนอได้บ่งหรือมีเหตุให้เชื่อว่า จำเลยที่ 2, ที่ 3 และที่ 4 เป็นคนร้ายฆ่าผู้ตาย

หลังจากนั้นมีการดำเนินคดีอาญากับ ป. ในความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ป. ได้ให้การรับสารภาพว่าได้ให้การอันเป็นเท็จเนื่องจากได้รับเงินค่าจ้าง จำนวน 20,000 บาท และสังกะสีมุงหลังคาอีก 50 แผ่น²⁶⁶ ซึ่งในคดีของนางสาวเซอร์แอนศาลชั้นต้นได้ยกเอาคำเบิกความของ ป. ขึ้นวินิจฉัยลงโทษจำเลยทั้งสิ้น แต่ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษากลับให้ยกฟ้องโจทก์และศาลฎีกามีคำพิพากษายืนให้ยกฟ้องโจทก์ เนื่องจากโจทก์ไม่มีประจักษ์พยานเห็นเหตุการณ์และได้วินิจฉัยถึงคำเบิกความของ ป. ว่าเป็นเพียงพยานแวดล้อม จึงไม่พอที่จะรับฟังลงโทษจำเลย²⁶⁷

การสอบสวนคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส²⁶⁸ ประเทศญี่ปุ่น²⁶⁹ และประเทศสหรัฐอเมริกา²⁷⁰ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทั้งสามประเทศดังกล่าวได้บัญญัติกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาได้ส่วน มีอำนาจหน้าที่ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาตามความร้ายแรง อันมีลักษณะของการปฏิบัติงานในการสอบสวนคดีอาญาร่วมกันระหว่างหลายองค์กร ทั้งยังมีลักษณะที่เป็นการตรวจสอบการทำงานในระหว่างกัน

²⁶⁶ หนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 10 ต.ค. 2546 หน้า 26

²⁶⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 768/2536

²⁶⁸ สุข เปรุนาวิน. (2526). ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

²⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น มาตรา 193

²⁷⁰ น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2552). “กระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา”. บทบัณฑิตย์. เล่มที่ 65, 84-107

แต่สำหรับประเทศไทยในระหว่างที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวน พนักงานอัยการไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง พนักงานอัยการจะมีอำนาจทำคำสั่งทางคดี หรือสั่งให้ดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ต่อเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน²⁷¹ หมายความว่า พนักงานอัยการจะมีอำนาจเข้าข้องเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนในคดีนั้นเสร็จสิ้นแล้ว การที่พนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมในภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนในคดีนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จึงเป็นการแบ่งแยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันอย่างค่อนข้างเด็ดขาด เป็นการขัดกับระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา โดยในระหว่างระยะเวลาของการดำเนินการสืบสวนและการสอบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่มีการตรวจสอบการทำงาน ทั้งจากองค์กรภายนอก ผู้เสียหาย หรือผู้กล่าวหา รวมทั้งผู้ต้องหา กรอบของขั้นตอน และระยะเวลาในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญา จึงไม่เป็นที่เปิดเผยแม้แต่กับพนักงานอัยการ การสอบสวนคดีอาญาจึงเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของพนักงานสอบสวน

2. กฎหมายไม่ได้บัญญัติกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา

การสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติกำหนดผู้ที่มีอำนาจสอบสวน²⁷² ผู้ที่มีอำนาจในการร้องทุกข์และกล่าวโทษ²⁷³ การรวบรวมพยานหลักฐาน²⁷⁴ โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องเริ่มดำเนินการสอบสวนโดยมิชักช้า²⁷⁵ แต่ไม่ได้บัญญัติกำหนดว่าเมื่อใดและล่วงเลยระยะเวลาไปเท่าใดเป็นการชักช้า ทั้งต้องทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาเท่าใด แม้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติกำหนดระยะเวลาในการฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล²⁷⁶ และการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวน²⁷⁷ไว้ก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่าหากล่วงเลยระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ฝากขังผู้ต้องหา หรือล่วงเลยระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาแล้ว การสอบสวนจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย อัน

²⁷¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143

²⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1 ลักษณะ 2 อำนาจพนักงานสอบสวน และศาล หมวด 2 อำนาจสืบสวน และสอบสวน

²⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2

²⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สอบสวน

²⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130

²⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

²⁷⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113

เป็นเหตุให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง แต่กฎหมายอาญาบัญญัติกำหนดให้ต้องฟ้องคดีอาญาภายในอายุความ²⁷⁸ อันเป็นกรอบระยะเวลาเพียงประการเดียวที่หากล่วงพ้นอายุความเสียแล้วทำให้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการสอบสวนและพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติกำหนดให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้²⁷⁹ แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ รวมทั้งพยานผู้เชี่ยวชาญจำนวนเท่าไรและอย่างไร ดังนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานตามดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนจึงชอบด้วยกฎหมาย หากเปรียบเทียบกับกระบวนพิจารณาคดีอาญาของศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายบัญญัติกำหนดจำนวนองค์คณะผู้พิพากษา รวมทั้งวิธีพิจารณาอาญาเป็นขั้นตอนโดยละเอียด

การสอบสวนคดีอาญาจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนเวรผู้รับคดีอาญาไว้ดำเนินการสอบสวนตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา จะมีแต่เพียงการทำความเห็นทางคดีเท่านั้นที่มีการผ่านการกลั่นกรองของผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนตามลำดับชั้น เนื่องจากอำนาจในการทำความเห็นทางคดีเป็นอำนาจของผู้กำกับสถานี²⁸⁰ ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในเขตอำนาจ

การสอบสวนคดีอาญาโดยส่วนใหญ่เริ่มต้นจากข้อเท็จจริงที่ได้จากผู้เสียหาย หรือพยานบุคคล ซึ่งเป็นประจักษ์พยานจากที่ได้ประสบเหตุการณ์มาด้วยตนเองโดยตรง รวมทั้งพยานบุคคลที่เป็นพยานแวดล้อม ซึ่งแม้จะไม่ได้ประสบเหตุการณ์มาด้วยตนเองโดยตรง แต่หากได้รับรู้ข้อเท็จจริงที่มีความเชื่อมโยง หรือสนับสนุนคำให้การของพยานบุคคลที่เป็นประจักษ์พยานแล้วสามารถใช้พิสูจน์การกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดได้ โดยพยานบุคคลจะให้ข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี ตลอดจนมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด ร่องรอยของบาดแผลที่ปรากฏตามเนื้อตัวร่างกายของพยานบุคคล สารพันธุกรรมของคนร้ายที่ปนเปื้อนอยู่บนร่างกาย หรือเครื่องแต่งกายของพยานบุคคล

สำหรับพยานวัตถุ หมายถึง วัตถุสิ่งของที่พบอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุ อาทิ อาวุธ หรือส่วนของอาวุธที่คนร้ายใช้ในการกระทำความผิด สิ่งของอย่างอื่นที่อยู่ภายในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งอาจมีสารพันธุกรรมของผู้เสียหาย หรือของคนร้ายที่ปนเปื้อนอยู่ ร่องรอยความเข้ากันได้กับบาดแผล หรือวัตถุอย่างอื่น ตลอดจนลายพิมพ์นิ้วมือแฝงของคนร้ายที่อาจติดอยู่บนวัตถุสิ่งของ รวมทั้งทรัพย์สิน

²⁷⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95

²⁷⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131

²⁸⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

ที่ถูกระบุร้าย ซึ่งอาจติดตามได้จากพ่อค้าที่รับซื้อของชนิดนั้น หรือเป็นความพิเศษของตัวทรัพย์สินเอง อาทิ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งมีทั้งหมายเลขโทรศัพท์ หมายเลขเครื่อง และระบบนำทางด้วยสัญญาณดาวเทียม ซึ่งทำให้รู้สถานที่ที่โทรศัพท์เคลื่อนที่อยู่ที่ได้จากผู้ให้บริการระบบเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ อันเป็นเหตุให้สามารถติดตามโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่กลับมาเป็นพยานหลักฐาน รวมทั้งติดตามจับกุมผู้ต้องหาได้ และสุดท้ายบริเวณที่เกิดเหตุ รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง อาจพบร่องรอยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด สารพันธุรกรรมของผู้เสียหาย หรือคนร้าย ลายพิมพ์นิ้วมือแฝงของคนร้าย รูปแบบและทิศทางของการกระทำที่เกิดขึ้น มุมมอง ตลอดจนแสงสว่างที่ทำให้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทิศทางการหลบหนี ตลอดจนร่องรอยยานพาหนะที่ใช้ในการหลบหนี

การดำเนินการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนมีสำนวนคดีส่วนน้อยที่พนักงานสอบสวนสามารถดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดดังที่กล่าวข้างต้นได้ครบถ้วนโดยหลักแล้วในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะรวบรวมเพียงพยานบุคคลที่เป็นประจักษ์พยาน โดยให้ความสำคัญกับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษ ของพยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นผลให้ในความผิดบางข้อหาแม้มีแต่เพียงผู้เสียหาย หรือประจักษ์พยานแต่เพียงผู้เดียวกล่าวหาผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด ดังเช่น ในคดีฆ่านางสาวเชอร์รี่แอน ดันแคน ดังกล่าว เป็นผลให้ผู้ต้องหาที่ต้องถูกดำเนินคดีตามคำกล่าวหา นั้น ทั้งที่คำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษนั้นยังไม่ได้ผ่านการกระจายข้อเท็จจริงในลักษณะของการถามค้านพยานบุคคล เพื่อตรวจสอบคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษนั้นว่าปราศจากอคติและมีได้มีเจตนาถ่มแกล้งผู้ต้องหา หรือเป็นการดำเนินการกล่าวโทษ หรือร้องทุกข์โดยมิชอบประการใดหรือไม่

พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนให้ความสำคัญรองลงมา คือ คำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ในการถามคำให้การผู้ต้องหา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติกำหนดให้ผู้ต้องหา มีสิทธิในการมีทนายความช่วยเหลือ²⁸¹ แต่ก็เฉพาะแต่ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาเท่านั้น ที่กฎหมายบัญญัติกำหนดให้รัฐจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหา และในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก กฎหมายบัญญัติกำหนดให้ผู้ต้องหาต้องร้องขอทนายความ²⁸² ในกรณีนี้หากผู้ต้องหาไม่ประสงค์จะมีทนายความแล้ว รัฐไม่จำเป็นต้องจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหา การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนเป็นกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้ผู้ต้องหาไม่มีทนายความ และแม้

²⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1

²⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1

กฎหมายจะบัญญัติกำหนดให้สิทธิผู้ต้องหาที่สามารถร้องขอให้บุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมฟังการสอบสวนคดีอาญา²⁸³ แต่กฎหมายบัญญัติกำหนดให้เป็นสิทธิของผู้ต้องหาที่ต้องร้องขอ

ผู้ต้องหาที่บกพร่องในเรื่องความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายในข้อหาที่ตนเองถูกกล่าวหาเลือกที่จะไม่ให้การ ทั้งยังไม่เรียกร้องให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ยิ่งไปกว่านั้นบางรายให้การรับสารภาพทั้ง ๆ ที่ไม่ได้กระทำ หรือการกระทำไม่เป็นความผิด เพราะความบกพร่องดังกล่าว หรือเป็นเพราะอคติต่อภาพลักษณ์ที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานตำรวจเกรงว่าหากอาจถูกทำร้ายร่างกายจึงยอมรับสารภาพ

การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในคดีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ พนักงานสอบสวนจะมีความเห็นควรฟ้องผู้ต้องหา แม้จะไม่มีพยานหลักฐานอื่นในการใช้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา

เมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญา ย่อมทำให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานตามดุลยพินิจ ซึ่งอาจไม่ครบถ้วน ทั้งรวบรวมพยานหลักฐานไม่เสร็จสิ้นในเวลาอันสมควร นอกจากนั้นหากพนักงานอัยการไม่มีระยะเวลาเพียงพอในการสั่งในพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม พนักงานอัยการจำเป็นต้องพิจารณาพยานหลักฐานเพียงเท่าที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวน การนำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลย่อมทำให้ศาลอาจมีความสงสัยตามสมควรและยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย

3. คุณสมบัติของพนักงานสอบสวนไม่เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่

การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย ซึ่งใช้ระบบการดำเนินคดีแบบกล่าวหา ในขั้นตอนการสอบสวนและการฟ้องร้องและขั้นตอนในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดี มีองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องสามองค์กรหลัก คือ พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานอัยการของสำนักงานอัยการสูงสุด และผู้พิพากษาของศาลยุติธรรม

พนักงานอัยการและผู้พิพากษามีคุณสมบัติในการเข้าสู่ตำแหน่งทางด้านการศึกษามาตรฐานเดียวกัน คือ การจบการศึกษานิติศาสตรบัณฑิตและเนติบัณฑิตไทย แต่สำหรับพนักงานสอบสวน ซึ่งมาจากเจ้าพนักงานตำรวจที่มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปจบการศึกษารัฐประศาสน

²⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/3

ศาสตร์จากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งไม่ใช่ปริญญาที่ศึกษาในด้านกฎหมายโดยตรง ทั้งยังเป็น การศึกษาอบรมโดยรวมของเจ้าพนักงานตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจึงจะไป แยกการปฏิบัติหน้าที่เป็นงานสืบสวนคดีอาญา งานสอบสวนคดีอาญา งานจราจร และงานธุรการคดี ในภายหลัง จึงเห็นความแตกต่างว่าตำแหน่งพนักงานสอบสวนใช้เจ้าพนักงานที่มีคุณสมบัติ แตกต่างไปจากพนักงานอัยการผู้ทำหน้าที่ฟ้องร้องและดำเนินคดีอาญา และผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่ ในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีอาญา ซึ่งไม่แตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นที่การเข้าเป็นตำรวจญี่ปุ่น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีต้องมีคุณวุฒิการศึกษาอย่างน้อยระดับมัธยมศึกษา เจ้าพนักงานตำรวจที่ ได้รับการคัดเลือกเป็นตำรวจในจังหวัด จะเข้ารับการฝึกอบรมในโรงเรียนตำรวจจังหวัด ซึ่ง รับผิดชอบการฝึกอบรมตำรวจใหม่ในระดับพื้นฐาน ผู้ที่มีวุฒิมัธยมปลาย จะใช้เวลาฝึกอบรมรวม 21 เดือน ผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรี ใช้เวลาการฝึกอบรม 15 เดือน เมื่อออกไปปฏิบัติหน้าที่แล้ว ผู้ที่ได้รับ การเลื่อนตำแหน่งต้องได้รับการฝึกอบรมความรู้และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งใหม่ ที่ โรงเรียนตำรวจภาค (Regional Police School) โรงเรียนตำรวจแห่งชาติ²⁸⁴ และเช่นเดียวกับประเทศ สหรัฐอเมริกา ตำรวจที่รัฐนิวยอร์กรับสมัครผู้จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย และเรียนในระดับ วิทยาลัยอย่างน้อย 60 หน่วยกิต²⁸⁵ ซึ่งทั้งประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกาเจ้าพนักงานตำรวจ ฝ่ายคดีต่างไม่ได้มีคุณสมบัติทางการศึกษาในด้านกฎหมายโดยตรงเช่นเดียวกัน แต่เจ้าพนักงาน ตำรวจฝ่ายคดีที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกา ปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ ซึ่งข้อนี้แตกต่างกับ ประเทศไทย ซึ่งพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนโดยไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ พนักงานอัยการ

คุณสมบัติของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาจะต้องมีความรอบรู้ในทุก สาขาวิชาและประการสำคัญที่สุดต้องมีความรู้ความชำนาญในด้านกฎหมายและกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาอย่างถ่องแท้ ด้วยคุณสมบัติดังกล่าวทำให้สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และ ประเทศสหรัฐอเมริกา แม้จะใช้ระบบกฎหมายตลอดจนระบบการดำเนินคดีอาญาที่แตกต่างกัน แต่ กลับมีสิ่งหนึ่งที่มีความคล้ายคลึงกันในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญา คือ การให้พนักงานอัยการ ทำหน้าที่ในการสอบสวน หรือควบคุมการสอบสวนคดีอาญา นอกจากนั้นในสาธารณรัฐฝรั่งเศสแม้ จะมีผู้พิพากษาได้สวนปฏิบัติหน้าที่ในการได้สวนคดีอาญาในคดีที่มีอัตราโทษสูงอยู่แล้ว แต่ยังคง ต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานอัยการ เมื่อการสอบสวนคดีอาญาเสร็จสิ้น ในกรณีที่เจ้าพนักงาน

²⁸⁴ National Police Academy. สืบค้นจาก <https://www.npa.go.jp/english/index.htm>

²⁸⁵ Police Academy. สืบค้นจาก <http://www1.nyc.gov/site/nypd/about/police-academy/police-academy-landing.page>

ตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้ทำการสอบสวน หรือแม้แต่ผู้พิพากษาไต่สวนทำการไต่สวนก็ตาม ต้องส่งสำนวนการสอบสวนคดีอาญาให้พนักงานอัยการเป็นผู้ทำคำสั่ง โดยที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและผู้พิพากษาไต่สวน ไม่มีอำนาจในการให้ความเห็นในทางคดี

ดังนั้น คุณสมบัติของพนักงานสอบสวนของประเทศไทยยังไม่พอที่จะดำเนินการสอบสวนคดีอาญาโดยลำพังได้

4. ผู้ที่สอบสวนคดีอาญาไม่ได้เป็นผู้นำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาและผู้ให้นำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา เพื่อแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งทำความเห็นทางคดีจากพยานหลักฐานที่รวบรวมได้นั้น แต่ไม่ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการนำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาล ในทางกลับกันพนักงานอัยการผู้มีอำนาจหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยกลับไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา พนักงานอัยการจึงไม่เคยพบเจอพยานบุคคล ไม่เคยพบเห็นพยานวัตถุ และไม่เคยตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมาก่อน เพียงแต่ใช้บันทึกคำให้การของพยานบุคคล ภาพถ่ายของพยานวัตถุ แผนที่สังเขปแสดงสถานที่เกิดเหตุ เป็นแนวทางในการนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาล

การที่ศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติกำหนดให้ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ก็ต่อเมื่อศาลจะต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานจนปราศจากความสงสัยว่ามีการกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น²⁸⁶ ส่วนการทำความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติกำหนด การรับฟังพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนและศาลจึงมีบรรทัดฐานของการรับฟังพยานหลักฐานที่แตกต่างกัน

เมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติกำหนดว่าพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานจำนวนเท่าไร พนักงานสอบสวนจึงรวบรวมพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อกฎหมาย โดยมีผู้ต้องหาเป็น

²⁸⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

ผู้กระทำการอันเป็นความผิดนั้น ดังนั้น จึงไม่รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมด หากแต่รวบรวมพยานหลักฐานเพียงพอที่จะใช้ในการทำความเห็นทางสำนวน

การรับฟังพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนรับฟังพยานบุคคล ซึ่งเป็นพยานหลักฐานของทั้งฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้ต้องหา โดยไม่ได้เปิดโอกาสให้มีการหักล้างความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานจากทั้งสองฝ่าย แตกต่างจากการรับฟังพยานหลักฐานของศาลที่นอกจากจะรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์และจำเลยแล้ว พยานหลักฐานของแต่ละฝ่ายที่ศาลรับฟังยังต้องผ่านการหักล้าง หรือทำลายความน่าเชื่อถือของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยการถามค้านกระจายข้อเท็จจริงเสียก่อน

คดีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในการสอบคำให้การชั้นสอบสวนและมีประจักษ์พยานยืนยันการกระทำของผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนจะทำความเห็นสรุปสำนวนไปโดยที่ไม่รวบรวมพยานหลักฐานอื่นอีก ไม่ว่าจะประจักษ์พยานคนอื่น หรือพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเมื่อมีการพิจารณาสืบพยานในชั้นศาล หากเหตุการณ์เกิดขึ้นในที่สาธารณะ ซึ่งมีผู้เห็นเหตุการณ์จำนวนมาก แต่พนักงานอัยการ โจทก์กลับมีพยานบุคคลที่เป็นประจักษ์พยานเพียง 1 หรือ 2 คน แม้พยานบุคคลที่เป็นประจักษ์พยานจะให้การได้ครบถ้วนถูกต้องก็ตาม มีคดีเป็นจำนวนมากที่ศาลมีดุลยพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานว่าพยานหลักฐานของโจทก์ไม่น่าเชื่อถือและพยานหลักฐานโจทก์ยังเป็นที่สงสัย ซึ่งไม่ได้หมายความว่าศาลต้องการให้นำพยานบุคคลที่เห็นเหตุการณ์ทุกคนมาเบิกความต่อศาล หากแต่ต้องมีพยานหลักฐานอื่นที่น่าเชื่อถือรับฟังประกอบ อาทิ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งจากสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีย่อมเกิดพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ แต่กลับไม่มีในสำนวนการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวอาจสนับสนุน หรือหักล้างคำให้การของพยานบุคคล อันเป็นการพิสูจน์พยานหลักฐาน

พยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานที่ในคดีอาญาส่วนใหญ่จะใช้เป็นหลักในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งใช้ในการพิสูจน์ความผิด ทั้งมีความสำคัญอย่างมากในยุคสมัยที่ยังไม่สามารถดำเนินการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ คำให้การและคำเบิกความของพยานบุคคลมีปัญหาในการรับฟังเพื่อทำความเห็นทางคดี การทำคำสั่งทางคดีรวมทั้งในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีมากที่สุด เนื่องจากพยานบุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการจดจำที่แตกต่างกัน อีกทั้งพยานบุคคลมักจะใส่ความคิดเห็นและความรู้สึกส่วนตัวรวมเข้าไปในข้อเท็จจริงที่ตนให้การ หรือเบิกความด้วย อีกทั้งในเวลาที่พยานบุคคลเป็นมนุษย์ย่อมมีอารมณ์มีความรัก โกรธ หลง ในบางครั้งจึงขาดความเป็นกลางมีการเพิ่มเติมข้อเท็จจริง หรือตัดทอนข้อเท็จจริงเพื่อให้สมประโยชน์แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

การสอบคำให้การของพยานบุคคลพนักงานสอบสวนจะสอบถามแต่เพียงรายละเอียดที่เป็นเนื้อหาหลักที่เป็นพื้นฐานอันเป็นองค์ประกอบความผิดในทางคดีเท่านั้น ซึ่งจะมีรายละเอียดค่อนข้างกระชับมาก บางครั้งขาดเหตุผล และบางครั้งมีข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งกันเอง ซึ่งในชั้นพิจารณา คดีพนักงานอัยการต้องการรายละเอียดของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีจากพยานบุคคลให้ได้ความละเอียดพอสมควรแก่การพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงทำให้คำเบิกความของพยานบุคคลในชั้นพิจารณาของศาลมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีมากกว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวน จึงทำให้ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในบันทึกคำให้การชั้นสอบสวนแตกต่างกับข้อเท็จจริงตามคำเบิกความของพยานบุคคลในชั้นพิจารณา เป็นเหตุให้ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานบุคคลได้เพิ่มเติมรายละเอียดของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีขึ้น โดยที่พยานบุคคลไม่เคยได้ให้การไว้ตามบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวน ศาลจึงต้องรับฟังด้วยความระมัดระวัง ซึ่งพยานบุคคลอาจเบิกความเพื่อให้ศาลลงโทษจำเลย หรือเพื่อช่วยเหลือจำเลย

ข้อสำคัญเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่พยานบุคคลได้ให้การในเวลากระชั้นชิดกับข้อเท็จจริงที่พยานบุคคลได้ประสบมา คำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นคำให้การของพยานบุคคลในระยะเวลาใกล้เคียงกับวันเวลาที่เกิดเหตุจึงเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการพิสูจน์ให้เห็นความผิด ซึ่งในบางคดีด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นยังผลให้ศาลมีความเชื่อถือคำให้การชั้นสอบสวนยิ่งกว่าคำเบิกความของพยานบุคคลในชั้นพิจารณาของศาล²⁸⁷

กรณีของพยานวัตถุ หรือสถานที่เกิดเหตุ เมื่อพนักงานอัยการไม่มีโอกาสได้ตรวจพยานวัตถุ หรือสถานที่เกิดเหตุ ย่อมไม่อาจทราบได้ถึงลักษณะของพยานวัตถุ หรือสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งจะเป็นข้อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี ในเรื่องของทิศทางแสงสว่าง ระยะทางความใกล้ชิดของผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย พยานบุคคล ตลอดจนพยานวัตถุ มุมมอง ในการประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อการทำคำสั่งทางคดี

แม้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ หากตรวจสำนวนการสอบสวนแล้วยังพบว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอ แต่พนักงานอัยการผู้พิจารณาและทำคำสั่งทางคดีไม่เคยพบ หรือสอบปากคำพยานบุคคล ไม่ได้ตรวจสถานที่เกิดเหตุ ไม่ได้ตรวจสอบพยานวัตถุ จะมีเพียงแต่บันทึกคำให้การของพยานบุคคล แผนที่สังเขปแสดง

²⁸⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 2627/2543

สถานที่เกิดเหตุ ภาพถ่ายของพยานวัตถุ และรายงานผลการตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญ ในการทำ คำสั่งทางคดีเท่านั้น ส่วนพนักงานสอบสวนไม่ได้นำเสนอพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาล จึงไม่ทราบว่ามี การหักล้างความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานอย่างไรบ้าง อีกทั้งพยานหลักฐานมี เพียงพอให้ศาลรับฟังลงโทษจำเลยหรือไม่

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ถกเถียงและขัดต่อระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาที่พนักงาน อัยการซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องและดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลไม่มีอำนาจหน้าที่ใน การสอบสวนคดีอาญา

5. ให้รับฟังบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนในชั้นพิจารณา

บันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁸⁸ บัญญัติกำหนดให้มีฐานะเป็นแต่เพียงคำพยานบอกเล่า ซึ่งต้องรับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่น ใน คดีที่พนักงานอัยการ โจทก์ไม่สามารถติดตามพยานบุคคลมาเบิกความในชั้นพิจารณาของศาลได้ ศาลมีอำนาจที่จะรับฟังบันทึกคำให้การของพยานบุคคลหรือไม่ก็ได้ และด้วยเหตุที่บันทึกคำให้การ ของพยานบุคคล ไม่ได้กระทำต่อหน้าศาลและจำเลย ทั้งจำเลยไม่มีโอกาสได้ถามค้านเพื่อพิสูจน์ ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล แม้ศาลจะใช้ดุลยพินิจรับฟังบันทึกคำให้การของพยานบุคคล กฎหมายได้บัญญัติกำหนดให้ศาลต้องรับฟังด้วยความระมัดระวัง²⁸⁹ แต่มีบางคดีที่ศาลให้น้ำหนักกับ บันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนมากกว่าคำเบิกความในชั้นศาลของพยานบุคคล²⁹⁰

คดีที่พยานบุคคลเบิกความในชั้นพิจารณาของศาลแตกต่างไปจากบันทึกคำให้การของ พยานบุคคลในชั้นสอบสวนในข้อสาระสำคัญที่มีผลต่อการพิสูจน์ให้เห็นความผิดของจำเลย อาทิ ในชั้นสอบสวนพยานบุคคลยืนยันการกระทำความผิดของจำเลย แต่กลับเบิกความในชั้นพิจารณา ของศาลว่าคนร้ายไม่ใช่จำเลย หรือจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งกรณีนี้มีการเรียกพยานบุคคลใน ลักษณะนี้ว่า “พยานกลับคำ” คำเบิกความของพยานบุคคลนี้เป็นพยานที่มีน้ำหนักในการรับฟัง มากกว่าบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวน มีคดีจำนวนหนึ่งที่ศาลมีคำพิพากษา ยกฟ้องโจทก์ด้วยเหตุดังกล่าวนี้

²⁸⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3

²⁸⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 897/2558

²⁹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 7240/2554

ในกรณีที่หากพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการขู่เหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้อง โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นล่วงหน้าได้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁹¹

นอกจากกรณีดังกล่าวยังมีกรณีที่พนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนไม่สามารถติดตามพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ พนักงานอัยการ โจทก์จึงต้องอ้างบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวน ซึ่งเป็นพยานบอกเล่าต้องห้ามมิให้ศาลรับฟัง เว้นแต่เป็นกรณีที่มีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้ศาลรับฟังได้²⁹² หากไม่มีพยานหลักฐานอย่างอื่น ศาลย่อมไม่อาจรับฟังบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนลงโทษจำเลยได้ จึงทำให้เกิดการว่าจ้าง หรือข่มขู่ให้พยานบุคคลกลับคำ หรือจงใจหลีกเลี่ยงไม่มาเบิกความต่อศาลในชั้นพิจารณาของศาล เพื่อให้ไม่มีพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดจำเลย²⁹³

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสบัญญัติกำหนดให้บันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวน สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ ซึ่งนอกจากจะทำให้พยานบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายไม่ต้องเล่าเหตุการณ์ซ้ำหลายครั้ง อันมีผลเป็นการกระทบกระเทือนจิตใจ ยังเป็นการแก้ไขปัญหาในกรณีที่พยานบุคคลจงใจหลีกเลี่ยงไม่มาเบิกความในชั้นพิจารณาของศาล

6. พนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา

ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา ขั้นตอนในการสอบสวนและการฟ้องร้องไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ ดังนั้น ประเทศญี่ปุ่นและประเทศสหรัฐอเมริกา จึงให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา โดยพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการสอบสวนและการฟ้องร้อง แต่สำหรับประเทศไทย แม้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะบัญญัติกำหนดให้

²⁹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ

²⁹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3

²⁹³ คำพิพากษาฎีกาที่ 9246/2554

อำนาจพนักงานอัยการในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเพิ่มเติม หรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามได้²⁹⁴ แต่พนักงานอัยการจะมีอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเรื่องนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จึงไม่ใช่กรณีที่พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวนดังเช่นพนักงานอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีอาญาได้ในระหว่างที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนในบางคดีและบางข้อหาหรือฐานความผิด ดังนี้

1) กรณีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดราชอาณาจักรไทย ให้พนักงานอัยการสูงสุด หรือผู้รักษการแทน เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ²⁹⁵

2) การสอบสวนคดีอาญาในกรณีที่ผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ในกรณีคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกัน และปราบปรามการค้าหญิง และเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ ต้องมีพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนด้วย และในคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหาย หรือพยาน ที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ²⁹⁶

3) กรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ²⁹⁷

4) กรณีการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม

การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการตรวจสอบความสมบูรณ์ของสำนวนการสอบสวนและแก้ไขข้อบกพร่องได้ แต่ทั้งนี้

²⁹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143

²⁹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20

²⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ

²⁹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150

การที่พนักงานอัยการมีอำนาจในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่เริ่มคดีกับการมีอำนาจในการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนคดีอาญาในภายหลังที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเพิ่มเติมเสร็จสิ้นแล้ว ย่อมมีความแตกต่างกัน ผู้ศึกษาเห็นว่าพนักงานอัยการของประเทศไทยไม่ได้มีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีอาญาโดยตรง แตกต่างกับพนักงานอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกาพนักงานอัยการจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่แรก ย่อมมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1) การสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมถูกจำกัดด้วยระยะเวลา การดำเนินการสอบสวนคดีอาญาในคดีที่ปรากฏตัวผู้ต้องหา และผู้ต้องหาได้ถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุม และควบคุมตัวเพื่อดำเนินคดีอาญานั้น สำหรับคดีความผิดลหุโทษ เจ้าพนักงานตำรวจ และพนักงานสอบสวนจะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น ในคดีความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่าคดีความผิดลหุโทษ หากมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนคดีอาญา หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน หมายความว่า เจ้าพนักงานตำรวจ และพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับได้ไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง และหากมีความจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนคดีอาญา หรือการฟ้องคดี พนักงานสอบสวนมีอำนาจยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหาในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน²⁹⁸

ในกรณีที่ผู้ต้องหาร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างสอบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาได้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่เกินกำหนดหกเดือน²⁹⁹

แม้กำหนดเวลาในการฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล และอำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาได้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้อำนาจพนักงานอัยการในการฝากขังผู้ต้องหา

²⁹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

²⁹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113

ต่อศาล และให้อำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาด้วยเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน แต่กฎหมายไม่ได้แบ่งกรอบกำหนดเวลาในการขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลและในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการแยกต่างหากจากกัน พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจใช้ระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ฝากขังผู้ต้องหาและระยะเวลาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั้งหมด พนักงานอัยการจึงไม่เหลือระยะเวลาที่จะสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้

แม้อำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมจะไม่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลและระยะเวลาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาโดยตรง เนื่องจากแม้จะพ้นกำหนดระยะเวลาฝากขังผู้ต้องหา หรือพ้นกำหนดระยะเวลาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาแล้วก็ตาม พนักงานอัยการยังคงมีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาได้ภายในกำหนดอายุความ ดังนั้น หากพนักงานอัยการตรวจสำนวนการสอบสวนคดีอาญาแล้วมีดุลยพินิจว่ามีความจำเป็นที่ยังไม่อาจทำคำสั่งทางคดีได้ นอกจากจะต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเสียก่อน ย่อมมีผลให้พนักงานอัยการไม่สามารถยื่นคำฟ้องต่อศาลได้จนกระทั่งล่วงพ้นระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ฝากขังผู้ต้องหาไว้ต่อศาล หรือพ้นจากการปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ต้องหาย่อมได้รับอิสรภาพในทันทีไม่ว่าคดีที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่านั้นจะมีอัตราโทษเพียงไรก็ตามและเจ้าพนักงานตำรวจไม่มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดีนี้ได้ไว้ได้อีก จนเมื่อมีการสอบสวนเพิ่มเติมเสร็จสิ้น และพนักงานอัยการมีคำสั่งให้ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล จึงจะมีขั้นตอนในการจัดการให้ได้ตัวผู้ต้องหามาเพื่อฟ้อง ระหว่างนั้นผู้ต้องหาอาจหลบหนี หรือเข้ายุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ทั้งยังเป็นการบั่นทอนความรู้สึกถึงการได้รับความยุติธรรมของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้ต้องหาหากทราบว่าผู้ต้องหาถูกปล่อยตัวโดยไม่ได้มีการฟ้องร้อง นอกจากนั้นการดำเนินคดีเป็นระยะเวลานานย่อมมีผลกระทบทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องหาในเรื่องของความยุติธรรม

ในทางกลับกันหากพนักงานอัยการยื่นคำฟ้องต่อศาลไปก่อน หากต่อมาเมื่อพนักงานสอบสวนส่งผลการสอบสวนเพิ่มเติมมาและปรากฏข้อเท็จจริงหักล้าง แม้พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอถอนคำฟ้องต่อศาลได้ก็ตาม แต่ผู้ต้องหาก็ได้รับความเสียหายจากการที่ต้องตกเป็นจำเลยแล้ว ทั้งในเรื่องของการร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว การแต่งตั้งทนายความ กรณีจึงเป็นเรื่องที่มีความหมิ่นเหม่ต่อการอำนวยความยุติธรรมในทางอาญาอย่างยิ่ง แต่กลับถูกละเลยด้วยการบัญญัติกฎหมายไม่ครอบคลุม โดยไม่ได้บัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการมีระยะเวลาในการดำเนินการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติกำหนดโดยกฎหมาย

ดังนั้น การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยบัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการ มีอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับสำนวนการสอบสวนคดีอาญาภายหลังเวลาเกิดเหตุอย่างรวดเร็วที่สุด ภายหลังสี่สิบแปดชั่วโมง หรืออย่างช้าที่สุดหกเดือน ตามกำหนดระยะเวลาฝากขังผู้ต้องหา หรือกำหนดระยะเวลาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา รวมทั้งต้องดำเนินการในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมภายในระยะเวลาดังกล่าว กรณีจึงเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นว่า อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมถูก จำกัดด้วยระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหา หรือระยะเวลาในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาที่ พนักงานสอบสวนจะเหลือไว้ให้เท่านั้น

นอกจากนั้นในกรณีที่พนักงานสอบสวนเพียงแต่ให้ผู้ต้องหาสาบานตัวว่าจะมาพบตาม กำหนดนัด โดยที่ไม่ใช่การปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาตามกฎหมาย กรณีนี้จึงไม่มีกำหนดระยะเวลา ในการดำเนินการสอบสวน แต่พนักงานสอบสวนยังคงต้องดำเนินการสอบสวนคดีอาญา และทำ ความเห็นทางคดีสั่งให้พนักงานอัยการภายในกำหนดอายุความ สำนวนคดีอาญาประเภทนี้กว่าที่ พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนคดีอาญาพร้อมความเห็นต่อพนักงานอัยการส่วนมากมักล่วงเวลา ไปกว่าหกเดือน ผู้ต้องหาต้องถูกดำเนินคดีเป็นระยะเวลานานกว่ากรณีอื่น

2) อำนาจในการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมไม่ทันการ พนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่ง ให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ แต่ก็ก็เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นใน ภายหลังที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้ว จึงเป็นระยะเวลาที่ล่วงเลย มาจนทำให้เกิดการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมไม่เป็นประโยชน์ หรือทำให้เกิดความล่าช้า กล่าวคือ

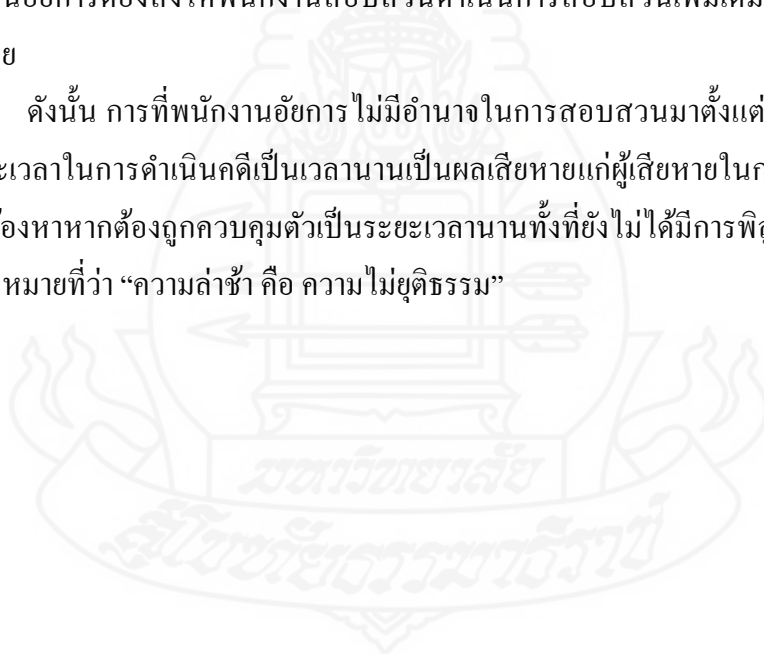
(1) พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ อาทิ สารพันธุกรรม ลายพิมพ์นิ้วมือแฝง และร่องรอยความเข้ากันได้ของบาดแผลกับวัตถุ หรือระหว่างวัตถุกับวัตถุ ย่อมถูกปนเปื้อน หรือ ได้รับความเสียหายไปตามการเวลา เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ สอบสวนเพิ่มเติมเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะได้รับรายงานจากผู้ตรวจพิสูจน์ว่า เป็นการล่วงเลยระยะเวลาในการตรวจพิสูจน์แล้ว เนื่องจากพยานหลักฐานถูกปนเปื้อน หรือได้รับความเสียหายจนไม่สามารถตรวจสอบได้

(2) การเพิ่มตัวผู้เสียหาย ในกรณีที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีบุคคลอื่นนอกสำนวนการ สอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกันกับผู้เสียหายใน สำนวนคดีอาญานี้ด้วย พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวน บุคคลนั้นในฐานะเป็นผู้เสียหายเพิ่มเติมในสำนวนได้ก็ตาม แต่เท่ากับต้องมีการสอบสวนในคดีนี้ ตั้งแต่ต้นใหม่ มิใช่เป็นเพียงแค่การสอบสวนเพิ่มเติม อันเป็นการเพิ่มเติมระยะเวลาในการดำเนินคดี มากขึ้น เป็นผลเสียทั้งฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้ต้องหา

(3) การเพิ่มตัวผู้ต้องหา ในกรณีที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีบุคคลอื่นนอกสำนวนการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนเป็นผู้ร่วมกันกระทำความผิด หรือกระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกันกับผู้ต้องหาในสำนวนคดีอาญานี้ด้วย พนักงานอัยการไม่มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนบุคคลนั้นในฐานะเป็นผู้ต้องหาโดยการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมในสำนวน แต่จะกระทำได้ในลักษณะของการกล่าวหาบุคคลนั้นเป็นหนังสือโดยการแนะนำการดำเนินคดีอาญา ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บทบังคับของคดีความผิดอันยอมความกันได้ ทั้งนี้เท่าที่จำเป็นต้องมีการสอบสวนในคดีนี้ตั้งแต่ต้นใหม่ มิใช่เป็นเพียงแก่การสอบสวนเพิ่มเติม

(4) การแจ้งข้อหาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องหา ในกรณีข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดต่อกฎหมายอื่นอีกนอกจากที่พนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหา และทำสำนวนการสอบสวนคดีอาญา พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาและให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาในข้อหาอื่นนั้น ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บทบังคับของคดีความผิดอันยอมความกันได้เช่นเดียวกัน ซึ่งพนักงานอัยการต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมในส่วนข้อหาที่แจ้งเพิ่มเติมด้วย

ดังนั้น การที่พนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวนมาตั้งแต่เริ่มต้นคดี ย่อมมีผลทำให้ระยะเวลาในการดำเนินคดีเป็นเวลานานเป็นผลเสียหายแก่ผู้เสียหายในการได้รับการเยียวยา และแก่ผู้ต้องหาหากต้องถูกควบคุมตัวเป็นระยะเวลานานทั้งที่ยังไม่ได้มีการพิสูจน์ความผิด ดังเช่นสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “ความล่าช้า คือ ความไม่ยุติธรรม”

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การสอบสวนคดีอาญาเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นตอนแรกที่มีความใกล้ชิดกับวันเวลาที่เกิดเหตุ พยานหลักฐานที่รวบรวมได้จากการสอบสวนต้องใช้ในการทำคำสั่งทางคดีของพนักงานอัยการ ตลอดจนใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีของศาล การสอบสวนคดีอาญาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากเริ่มต้นทำการสอบสวนในทันทีที่ทราบเหตุ พยานหลักฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ยังไม่ล่วงพ้นระยะเวลาในการที่จะรวบรวมเพื่อตรวจพิสูจน์ พยานบุคคลยังจดจำเหตุการณ์ได้และไม่มีเวลาในการใคร่ครวญไตร่ตรอง หรือถูกขู่เข็ญจ้างวานเพื่อให้เกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริง ดังนั้น การสอบสวนจึงต้องรวดเร็ว ครอบคลุมถูกต้อง และชอบธรรม ประการที่สำคัญที่สุดต้องกระทำโดยผู้ที่มีความรอบรู้ทางกฎหมายในการรวบรวมและนำเสนอพยานหลักฐาน

หากเปรียบเทียบการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญาของประเทศไทยกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่า การสอบสวนคดีอาญาของสามประเทศดังกล่าวมีการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและพนักงานอัยการ เฉพาะสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีผู้พิพากษาได้มีส่วนร่วมในการสอบสวนด้วย มีพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจในการสอบสวน กำกับดูแลการสอบสวน และเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนและฟ้องร้องแตกต่างกับประเทศไทยที่ในระหว่างที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวน พนักงานอัยการไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง แม้พนักงานอัยการจะมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ แต่พนักงานอัยการจะมีอำนาจดังกล่าวก็ต่อเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว ซึ่งต้องเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนในคดีนั้นเสร็จสิ้นแล้ว การสอบสวนและการฟ้องร้องจึงถูกแบ่งแยกออกจากกัน อันเป็นการขัดกับระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติกำหนดขั้นตอนและกรอบเวลาในการสอบสวนคดีอาญาไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง เพียงแต่บัญญัติกำหนดระยะเวลาในการฝากขังผู้ต้องหา ต่อศาลและการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวนไว้ แต่หากการสอบสวนยังไม่

เสร็จสิ้นจนกระทั่งล่วงเลยระยะเวลาดังกล่าวแล้วก็ไม่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ประการใด ซึ่งกรอบระยะเวลามีเพียงประการเดียวตามกฎหมายอาญาที่บัญญัติกำหนดให้ต้องฟ้องคดีอาญาภายในกำหนดอายุความ กรอบระยะเวลาและขั้นตอนการสอบสวน จึงตกอยู่ภายใต้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาและชี้วินิจฉัยชี้ขาดคดี และการบังคับโทษ ในการสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาและชี้วินิจฉัยชี้ขาดคดีมีองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้อง 3 องค์กรหลัก นั่นคือ พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานอัยการของสำนักงานอัยการสูงสุด และผู้พิพากษาของศาลยุติธรรม พนักงานอัยการและผู้พิพากษาต่างมีคุณสมบัติในการเข้าสู่ตำแหน่งในมาตรฐานเดียวกัน แต่พนักงานสอบสวนกลับมีคุณสมบัติในการเข้าสู่ตำแหน่งแตกต่างออกไป คุณสมบัติประการที่สำคัญ คือ พนักงานสอบสวนไม่ได้ศึกษาในด้านกฎหมายโดยตรง ซึ่งไม่แตกต่างกับเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหรัฐอเมริกา เพียงแต่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีปฏิบัติหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ

พนักงานสอบสวนของประเทศไทยดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวนคดีอาญา และไม่ได้เป็นผู้นำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นพิจารณาเช่นเดียวกับสามประเทศดังกล่าว พนักงานอัยการเป็นผู้นำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นพิจารณา แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาแตกต่างกับสามประเทศดังกล่าว พนักงานอัยการผู้พิจารณาและทำคำสั่งทางคดีจึงไม่เคยพบ หรือสอบปากคำพยานบุคคล ไม่ได้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ไม่เคยเห็นพยานวัตถุ จะมีเพียงแต่บันทึกคำให้การของพยานบุคคล แผนที่สังเขปแสดงสถานที่เกิดเหตุ ภาพถ่ายของพยานวัตถุ และรายงานผลการตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญ ในการทำคำสั่งทางคดีและใช้เป็นแนวทางในการนำสืบพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลเท่านั้น

สำหรับบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนสอบถามคำให้การของพยานบุคคลแต่เพียงรายละเอียดที่เป็นเนื้อหาหลักที่เป็นพื้นฐานอันเป็นองค์ประกอบความผิดในทางคดีเท่านั้น แต่ในชั้นพิจารณาคดีของศาล พนักงานอัยการต้องการรายละเอียดของข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีจากพยานบุคคลให้ได้ความละเอียดพอสมควรแก่การพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงทำให้ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในบันทึกคำให้การของพยานบุคคลชั้นสอบสวนมีความแตกต่างกับข้อเท็จจริงตามคำเบิกความของพยานบุคคลในชั้นพิจารณา

หากพยานบุคคลได้ให้การในเวลากระชั้นชิดกับข้อเท็จจริงที่พยานบุคคลได้ประสบมา บันทึกรับคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการ พิสูจน์ให้เห็นความผิด แต่บันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนมีสถานะตามกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาเป็นพยานบอกเล่า ซึ่งมีน้ำหนักในการรับฟังน้อยต้องรับฟังประกอบ พยานหลักฐานอื่น เนื่องจากไม่ได้ถามคำให้การต่อหน้าจำเลย จำเลยจึงยังไม่มีโอกาสหักล้างความ น่าเชื่อถือของพยานบุคคลอันเป็นการพิสูจน์พยานบุคคลโดยการถามค้าน

คดีที่พนักงานอัยการ โจทก์ไม่สามารถติดตามพยานบุคคลมาเบิกความในชั้นพิจารณา ของศาล ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลยพินิจรับฟังบันทึกคำให้การของพยานบุคคลหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่ ศาลเห็นว่าเป็นกรณีที่มีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมยอมรับฟังบันทึกคำให้การ ของพยานบุคคล กฎหมายได้บัญญัติกำหนดให้ศาลต้องรับฟังด้วยความระมัดระวัง นอกจากนั้นศาล ไม่อาจรับฟังบันทึกคำให้การของพยานบุคคลในชั้นสอบสวนหากไม่มีพยานหลักฐานอย่างอื่น ประกอบในการลงโทษจำเลยได้ จึงทำให้เกิดการว่าจ้าง หรือข่มขู่ให้พยานบุคคลกลับคำ หรือจงใจ หลีกเลี่ยงไม่มาเบิกความต่อศาลในชั้นพิจารณาของศาล

พนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามได้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่พนักงานอัยการจะมี อำนาจดังกล่าวก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเรื่องนั้นเสร็จสิ้นแล้ว และ สั่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทำความเห็นทางคดีมาให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงไม่มี อำนาจในการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวน อำนาจในการสอบสวนคดีอาญา ตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวนแตกต่างกับอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวน เพิ่มเติมอย่างมาก อาทิ การสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมถูกจำกัดด้วยระยะเวลา เพราะพนักงานอัยการ ต้องฟ้องคดีภายในกำหนดเวลาในการฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล และภายในกำหนดเวลาในการปล่อย ตัวชั่วคราวผู้ต้องหาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อำนาจในการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมไม่ ทันการ พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ล่วงเลยระยะเวลาในการตรวจพิสูจน์แล้ว เนื่องจาก พยานหลักฐานถูกปนเปื้อน หรือได้รับความเสียหายจนไม่สามารถตรวจสอบได้ ไม่สามารถเพิ่มตัว ผู้เสียหาย และตัวผู้ต้องหา รวมทั้งการแจ้งข้อหาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องหายอมทำให้ระยะเวลาในการทำ การสอบสวนขยายออกไป

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้ศึกษาพบว่า การสอบสวนและการฟ้องร้องเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ พยานหลักฐานที่รวบรวมจากการสอบสวนพนักงานอัยการต้องใช้ในการทำคำสั่งทางคดี ตลอดจนศาลต้องใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีสันคดี คุณสมบัติในการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาจึงต้องไม่ต่างจากผู้พิพากษา ผู้ศึกษาจึงควรให้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบในการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญา โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการกำกับดูแลการสอบสวน รวมทั้งมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานมีความถูกต้องครบถ้วน ลดระยะเวลาในการสอบสวนคดีอาญาให้กระชับขึ้น พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลยพินิจในการสอบสวนคดีอาญาด้วยการเข้ามีส่วนร่วมในการรวบรวมพยานหลักฐาน การสอบคำให้การของพยานบุคคล การตรวจสอบพยานวัตถุและพยานเอกสาร รวมทั้งการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งทำให้การสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญาเป็นขั้นตอนเดียวกัน โดยสมบูรณ์ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ เจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง รูปแบบและขั้นตอนในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันดังต่อไปนี้

2.1 กำหนดอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ ผู้ศึกษาเห็นว่าอำนาจของพนักงานอัยการในการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเกิดขึ้นในภายหลังที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้น ดังนั้น การสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมย่อมไม่อาจทำให้สำนวนการสอบสวนครบถ้วนสมบูรณ์ได้ เนื่องจากล่วงพ้นระยะเวลาที่จะแก้ไขได้ อีกทั้งยังมีผลให้ใช้ระยะเวลาในการสอบสวนมากเกินไปกว่าความจำเป็น ผู้ศึกษาเห็นว่าหากพนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญารวมทั้งมีอำนาจในการกำกับดูแลรับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นคดีย่อมแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ จึงเสนอให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา โดยมีอำนาจในการสอบสวนและกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญา

ส่วนพนักงานอัยการควรมีอำนาจในการสอบสวนและกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญาในข้อหาหรือฐานความผิดใดบ้าง หรือควรกำหนดให้เป็นไปตามอัตราโทษ ผู้ศึกษาเห็นว่าความซับซ้อนของการสอบสวนคดีอาญาไม่ได้ขึ้นอยู่กับข้อหาหรือฐานความผิดรวมทั้งไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าคดีที่มีอัตราโทษสูงจะเป็นคดีที่มีความซับซ้อนเสมอไป แต่ความยุ่งยากซับซ้อนขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดีไป อย่างเช่นอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นไม่ได้มีการกำหนดข้อหาหรืออัตราโทษ แต่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของพนักงานอัยการ หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง หรือคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนพนักงานอัยการจะเข้าร่วมในการ

สอบสวนโดยการสอบคำให้การพยานบุคคลด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเสนอให้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะใช้ดุลพินิจในการสอบสวนคดีอาญารวมทั้งมีอำนาจในการกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญาตามข้อเท็จจริงแห่งสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีเป็นรายคดีไป

กรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองได้ทำการสอบสวนภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานปราศจากอคติและเป็นกรรวบรวมนพยานหลักฐานทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษต่อผู้ต้องหา ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรให้เจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจในการทำความเห็นทางคดีเช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น

พนักงานอัยการระดับชั้นใดควรมีอำนาจเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา ผู้ศึกษาเสนอให้พนักงานอัยการที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่อัยการจังหวัดผู้ช่วย หรืออัยการประจำกอง ซึ่งเป็นพนักงานอัยการชั้น 2 ตามกฎหมาย ด้วยเหตุที่อัยการชั้นสองได้ผ่านการฝึกอบรมการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งผ่านการประเมินการปฏิบัติหน้าที่แล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมกว่าที่จะให้อัยการผู้ช่วยที่ยังอยู่ในระหว่างการฝึกอบรมการปฏิบัติหน้าที่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญา

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 ดังต่อไปนี้

“มาตรา 18 ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป และพนักงานอัยการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อัยการจังหวัดผู้ช่วย หรืออัยการประจำกองขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิด ภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป และพนักงานอัยการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อัยการจังหวัดผู้ช่วย หรืออัยการประจำกองขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิด ภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 21 ความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็น หรือเพื่อความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน

ในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวนให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน”

(หมายเหตุ ตัวอักษรที่พิมพ์เส้นทับตรงกลาง คือ ส่วนที่ผู้ศึกษาเสนอให้มีการตัดออก ส่วนตัวอักษรที่พิมพ์ตัวหนา คือ ส่วนที่ผู้ศึกษาเสนอให้มีการเพิ่มเติม)

2.2 กำหนดรูปแบบและขั้นตอนในการสอบสวนคดีอาญารวมทั้งอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา เนื่องจากผู้ศึกษาเสนอให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญารวมทั้งมีอำนาจในการกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญา อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 21 มาตรา 21/1 มาตรา 140 มาตรา 141 มาตรา 142 และมาตรา 143 และมาตรา 144 ดังนี้

ผู้ศึกษาจึงเสนอให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 21 มาตรา 21/1 มาตรา 140 มาตรา 141 มาตรา 142 และมาตรา 143 ดังต่อไปนี้แทนมาตราเดิม

“มาตรา 21 เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ หรือได้รับตัวผู้ต้องหา หรือได้อายัดตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อทำการสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนจัดส่งรายงานแสดงรายละเอียดของสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดีพอสังเขป รวมทั้งแนวทางและขั้นตอนในการรวบรวมพยานหลักฐานให้แก่หัวหน้าพนักงานอัยการในเขตอำนาจภายในกำหนดเวลายี่สิบสี่ ชั่วโมง

ให้หัวหน้าพนักงานอัยการแต่งตั้งพนักงานอัยการคนหนึ่ง หรือหลายคน เท่าที่จำเป็น เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

การเข้าตรวจสถานที่เกิดเหตุ การสอบคำให้การพยานบุคคล หรือผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนแจ้งกำหนดการดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทราบล่วงหน้าก่อน เพื่อให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร

การดำเนินการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ”

“มาตรา 21/1 เมื่อหัวหน้าพนักงานอัยการแต่งตั้งพนักงานอัยการคนใดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเพื่อดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเรื่องใดขึ้นเอง ให้มีหนังสือแจ้งหัวหน้าของพนักงานสอบสวน เพื่อให้แต่งตั้งพนักงานสอบสวนเข้าร่วมทำการสอบสวน

การดำเนินการสอบสวนให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ”

“มาตรา 140 เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความคิดเห็นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีคำสั่งจัดการสอบสวนและบันทึกเหตุที่ตนนั้นไว้แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้จัดการสอบสวน

ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้แจ้ง หรือให้ทำการสอบสวนต่อไป ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น

(2) ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดให้จับทบทัญญัตติในสี่มาตราต่อไปนี้”

“มาตรา 141 ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียก หรือจับตัวยังไม่ได้ เมื่อได้ความตามทางสอบสวนอย่างใด ให้ทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง ส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ยุติการสอบสวนโดยสั่งไม่ฟ้อง และให้แจ้งคำสั่งนี้ให้พนักงานสอบสวนทราบ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้ส่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติเช่นนั้น

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา”

“มาตรา 142 ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุม หรือขังอยู่ หรือปล่อยชั่วคราว หรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นตามท้องสำนวนการสอบสวนว่าควรสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้อง ส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

ในกรณีที่เสนอความเห็นว่ามีคำสั่งไม่ฟ้อง ให้ส่งแค่สำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ส่วนตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการผู้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจปล่อย หรือปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่ที่ตัวเอง หรือขอให้พนักงานอัยการขอต่อศาลให้ปล่อย

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว หรือผู้ต้องหาซึ่งถูกแจ้งข้อหาได้หลบหนีไป

แต่ถ้าเป็นความผิดซึ่งพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้และผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเปรียบเทียบนั้นแล้ว ให้บันทึกการเปรียบเทียบนั้นไว้แล้วส่งไปให้พนักงานอัยการพร้อมด้วยในสำนวน”

“มาตรา 143 เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวในมาตรา ก่อนให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป

(2) ในกรณีมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการมีอำนาจ

(ก) สั่งตามความเห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อสั่งต่อไป

(ข) วินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้ หรือขอให้ศาลชั่ง แล้วแต่กรณี และจัดการ หรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

ในคดีฆาตกรรมซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาการแทนเท่านั้น มีอำนาจออกคำสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้อง”

(หมายเหตุ ตัวอักษรที่พิมพ์เส้นทับตรงกลาง คือ ส่วนที่ผู้ศึกษาเสนอให้มีการตัดออก ส่วนตัวอักษรที่พิมพ์ตัวหนา คือ ส่วนที่ผู้ศึกษาเสนอให้มีการเพิ่มเติม)

2.3 กำหนดให้อำนาจในการฝากขังผู้ต้องหาเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ และยกเลิกการปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ เนื่องจากผู้ศึกษาเสนอให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรให้อำนาจในการฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ และยกเลิกอำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถควบคุมการใช้เวลาในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาตามสมควร และการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาอยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน

ผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 และมาตรา 113 ดังต่อไปนี้

“มาตรา 87 ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี

ในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การและที่
จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกจับ ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวและมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน
หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึง
ที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมี
อาจก้าวล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับ
ผู้ต้องหาไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใด หรือไม่ และศาลอาจเรียก
พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อ
ประกอบการพิจารณาก็ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน
หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ด
วัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี
หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่ง
ต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับ
ด้วย หรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และ
รวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ในกรณีตามวรรคหกเมื่อศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้ว หากพนักงานอัยการ หรือ
พนักงานสอบสวน ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็
ต่อเมื่อพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน ได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานหลักฐานมาให้
ศาลไต่สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

ในการไต่สวนตามวรรคสาม และวรรคเจ็ด ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อ
แถลงข้อคัดค้านและซักถามพยาน ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความเนื่องจากยังไม่ได้มีการปฏิบัติตาม
มาตรา 134/1 และผู้ต้องหาร้องขอให้ศาลตั้งทนายความให้ โดยทนายความนั้นมีสิทธิได้รับเงิน
รางวัลและค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 134/1 วรรคสาม โดยอนุโลม

ถ้าพนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาลซึ่งได้
สั่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลใน
ท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้ส่งโอนไป”

มาตรา 113 เมื่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ สั่งปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะ มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันหรือไม่ การปล่อยชั่วคราวนั้นให้ใช้ได้ระหว่างการ สอบสวน หรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวน หรือจนถึงศาลประทับฟ้อง แต่มิให้ เกินสามเดือน นับแต่วันแรกที่มีการปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยพนักงาน สอบสวน หรือพนักงานอัยการ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจทำการสอบสวนได้เสร็จภายใน กำหนดสามเดือนจะยืดเวลาการปล่อยชั่วคราวให้เกินสามเดือนก็ได้ แต่มิให้เกินหกเดือน

เมื่อการปล่อยชั่วคราวสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้ายังมีความจำเป็นที่จะต้อง ควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไป ให้ส่งผู้ต้องหามาศาล และให้นำบทบัญญัติมาตรา 87 วรรคสี่ ถึง วรรคเก้า มาใช้บังคับ”

(หมายเหตุ ตัวอักษรที่พิมพ์เส้นทับตรงกลาง คือ ส่วนที่ผู้ศึกษาเสนอให้มีการตัด ออก ส่วนตัวอักษรที่พิมพ์ตัวหนา คือ ส่วนที่ผู้ศึกษาเสนอให้มีการเพิ่มเติม)

2.4 กำหนดให้บันทึกคำให้การของพยานบุคคล ซึ่งพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบ คำให้การเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ การสอบปากคำพยานบุคคลตามปกติพนักงานสอบสวน เป็นผู้สอบปากคำ ไม่มีการพิสูจน์พยาน และไม่ได้กระทำต่อหน้าผู้ต้องหา ทำให้บันทึกคำให้การ ของพยานบุคคลมีสถานะเป็นเพียงพยานบอกเล่า แตกต่างกับคำให้การของพยานบุคคลที่เป็นเด็ก หรือเยาวชนที่มีสหวิชาชีพเข้าร่วมการถามคำให้การด้วย กฎหมายบัญญัติกำหนดให้บันทึกคำให้การ ของพยานบุคคลที่เป็นเด็ก หรือเยาวชนรับฟังได้ หากไม่สามารถติดตามตัวพยานบุคคลที่เป็นเด็ก หรือเยาวชนมาเบิกความในชั้นพิจารณาของศาล ผู้ศึกษาจึงเสนอให้บันทึกคำให้การของพยานบุคคล ซึ่งพนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบคำให้การเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้

ผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/3 ดังต่อไปนี้

“มาตรา 226/3 ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลได้นำมาเบิกความต่อศาล หรือที่บันทึกไว้ในเอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ซึ่งอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากนำเสนอเพื่อ พิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า

ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่า เว้นแต่

(1) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมของพยานบอกเล่า นั้น น่าเชื่อว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ

(2) มีเหตุจำเป็นเนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบ ข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นด้วยตนเอง โดยตรงมาเป็นพยานได้ และมีเหตุผล

สมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น หรือเป็นบันทึกถ้อยคำของพยานบุคคลที่พนักงานอัยการได้เข้าร่วมในการสอบคำให้การด้วย

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรรับไว้ซึ่งพยานบอกเล่าใด และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางานระบุนาม หรือชนิด และลักษณะของพยานบอกเล่า เหตุผลที่ไม่ยอมรับ และข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจตกลงไว้ในรายงาน หรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน”

(หมายเหตุ ตัวอักษรที่พิมพ์ตัวหนา คือ ส่วนที่ผู้ศึกษาเสนอให้มีการเพิ่มเติม)

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจาก กรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ.2554
- กฎหมายลักษณะโจร พุทธศตวรรษที่ 19-20 (ศิลาจารึกหลักที่ 38)
- กระทรวงธรรมการ. (2470). *ปทานุกรมกระทรวงธรรมการ พ.ศ.2470*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์)
พระนคร: กระทรวงธรรมการ.
- กองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง. (2478) *การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: กรมการปกครอง.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2538). “อัยการกับกระบวนการยุติธรรม”. *อัยการนิเทศ*, เล่มที่ 57, 50-63
- กิตติพงษ์ เชิดชูจิต. (2554). *อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพมหานคร
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2551). *ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธีในระบบชีวิตล่อว์และคอมมอนล่อว์*.
(พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- กุลพล พลวัน. (2534). “ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับผู้เสียหายในคดีอาญา”. *อัยการ
นิเทศ*, เล่มที่ 53, 68-69
- กุลพล พลวัน. (2553). *ในประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง หน่วย
ที่ 4 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) นนทบุรี: โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กุลพล พลวัน. (2555). *ในประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง หน่วย
ที่ 12 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นอัยการในประเทศต่าง ๆ เปรียบเทียบ*. (พิมพ์
ครั้งที่ 1) นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กุลพล พลวัน. (2529). *ปัญหาการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย. รวบรวมความเกี่ยวกับการ
สอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร:
ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ.
- กุลพล พลวัน. (2529). “ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยอัยการในประเทศไทย”. *วารสารอัยการ*,
9(10) 97-101
- กุลพล พลวัน. (2520). “หลักการชะลอฟ้อง”. *วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย*, 3(1), 22-23

- โกเมน ภัทรภิรมย์. (2512). “การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส”. *อัยการนิเทศ*, เล่มที่ 31, 338-369
- โกเมน ภัทรภิรมย์ (2533, 15 มกราคม). เผยเหตุ...ตั้งอำนาจสอบสวนจากมือตำรวจ *มติชน*
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา”. *วารสารนิติศาสตร์*, 9(4), 44-60
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย).
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “ดุลยพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาที่มีมูลของอัยการในสหรัฐอเมริกา”. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 10(1), 154-171
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2548). *ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: จีรัชการพิมพ์.
- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 5/2502 ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2502
- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2506 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2506
- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ 1/2509 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509
- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น นอกจาก กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2520
- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.2523 ฉบับที่ 2
- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.2523 ฉบับที่ 3
- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.2525 ฉบับที่ 4
- เจ็มซัย ชุตินวงศ์. (2551). *กฎหมายลักษณะพยาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- เจ็มซัย ชุตินวงศ์. (2527). *การบริหารงานยุติธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- เจ็มซัย ชุตินวงศ์. (2530). “รายงานการศึกษาดูงาน ฝึทออบรม ประชุมและสัมมนา ณ ประเทศญี่ปุ่น” *อัยการนิเทศ*, เล่มที่ 49, 388-401
- คณะอนุกรรมการการศึกษาผลกระทบกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการชะลอฟ้องและมาตรการต่อรองคำรับสารภาพ. (2548) “รายงานการศึกษาผลกระทบกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการชะลอการฟ้องและมาตรการต่อรองคำรับสารภาพ”. *คู่มือ*, เล่มที่ 52, 41-42
- คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

- คณิต ฌ นคร. (2531). “ความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการยุติธรรม”. *รพี*, เล่มที่ 31, 70-73
- คณิต ฌ นคร. (2528). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน”.
วารสารนิติศาสตร์, เล่มที่ 15, 1-17
- คณิต ฌ นคร. (2539). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน”.
วารสารอัยการ, 19(215), 21-24
- คณิต ฌ นคร. (2540). *ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ: รวมบทความด้านวิชาการของ
ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร อัยการสูงสุด*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา
สำนักงานอัยการสูงสุด.
- คณิต ฌ นคร. (2521). “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ”. *วารสารอัยการ*, 5(57), 52-53
- คณิต ฌ นคร. (2520). “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา”. *วารสารนิติศาสตร์*, 9(2), 133-141
- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
*สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 30 กฎหมายตราสามดวง การปฏิรูปกฎหมายใน
รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. สืบค้นจาก
[http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=30&chap=4&page=t30-4-
infodetail07.html](http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=30&chap=4&page=t30-4-infodetail07.html)
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2522). *งานอัยการไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิทยาลัย
การปกครอง.
- คำพิพากษาฎีกาที่ 768/2536
- คำพิพากษาฎีกาที่ 2627/2543
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3545/51
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6477/2554
- คำพิพากษาฎีกาที่ 9246/2554
- คำพิพากษาฎีกาที่ 10323/2554
- คำพิพากษาฎีกาที่ 897/2558
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7807/2559
- จิตติ เจริญน้ำ. (2526). “บทบาทของอัยการในการควบคุมการสอบสวนคดีอาญา”. *บทบัญญัติคดี*,
เล่มที่ 40, 104-112
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2555). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา.

- จิตรลดา จุงวงศ์. (2541). *แนวทางในการตรวจสอบควบคุมการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาบริหารคดี) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- จินดาภิรมย์ราชสภาพดี, พระยา. (2461). พระธรรมนุญศาลยุติธรรม กับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง (ร.ศ.127) พ.ศ.2451 ตัวยกกับคำอธิบาย โดย พระยาจินดาภิรมย์ราชสภาพดี. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: โรงพิมพ์พิศาลบรรณินดี.
- จิราธร เจริญวุฒิ. (2550). *วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารคดี) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร
- จำเภา. (2517). *ความเป็นมาของอำนาจสอบสวนคดีอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: เทศาภิบาล 69.
- ชนัญญา (รัชณี) ชัยสุวรรณ. (2525). *การใช้ชีวิตในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารคดี) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ชัยรัตน์ กรรณิการ์. (2539). *สำนักงานอัยการสูงสุดในการสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารคดี) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2538). “อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย”. *วารสารกฎหมายปกครอง*, 14(14), 70-123
- ชัยนันท์ นันทพันธ์. (2519). “การปฏิรูประบบศาลยุติธรรมตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนกระทั่งปัจจุบัน”. *วารสารนิติศาสตร์*, 8(ฉบับพิเศษ 2517-2519), 97-160
- ณรงค์ วิทย์ไพศาล. (2535). “บทบาทของพนักงานอัยการกับการคุ้มครองผลประโยชน์มหาชนในระบบชีวิตลอร์และระบบคอมมอนลอว์”. *วารสารอัยการ*, 15(169), 30-45
- ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2520). *งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น ระบบอัยการต่างประเทศ: หนังสือที่ระลึกในงานกฐินพระราชทานกรมอัยการ ณ วัดบูรณศิริมาตยาราม กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร: สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์.*
- ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2526). *ระบบอัยการสากล: งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2552). *ในประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง*. (พิมพ์ครั้งที่ 23) กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

- ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร. (2511). *การปฏิรูประบบกฎหมายและการศาล ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระปิยะมหาราช*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: กรมที่ดิน.
- ธีรพันธุ์ รัศมีทัต. (2541). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส*: อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.ธีรพันธุ์ รัศมีทัต.
- ชเนศวร์ เจริญเมือง. (2540). *100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ.2440-2540*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- นภสิทธิ์ มรกต. (2541). *ประวัติและอำนาจหน้าที่ของอัยการ*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- นิติพัฒน์. (2526) *ระบบอัยการสากล: อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา. (2462). *ตำนารศาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: โรงพิมพ์กิมหลิงวัน.
- นิติศาสตร์ไพศาล, พระยา. (2497). *ประวัติศาสตร์กฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา. (2501). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย คำสอนชั้นปริญญาตรีปี 2501-2502*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.
- น้ำแท้ มีบุญสุล้าง. (2552). “กระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา”. *บทบัณฑิต*, เล่มที่ 65, 84-107
- บดินทร วิทยาภรณ์. (2552). *การไม่ดำเนินคดีในชั้นพนักงานสอบสวน โดยใช้ดุลพินิจ*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- เบญจ ภูตินิล. (2554). *การวิเคราะห์หาปริมาณในโครมและในเตรทในเขม่าดินปืนด้วยไอออนโครมาโทกราฟี*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารคดี ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง โอนงานหน้าที่การปราบปรามโจรผู้ร้าย และการสอบสวนคดีอาญาจากกรมการอำเภอให้เป็นหน้าที่ตำรวจจัดทำ ลงวันที่ 23 มีนาคม 2480, ลงวันที่ 1 มีนาคม 2481 และ ลงวันที่ 17 เมษายน 2482
- ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 47 และฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534
- ประกาศรวมการปกครองท้องถิ่นและแบ่งวันหน้าที่ราชการระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงยุติธรรม ณ วันที่ 1 สิงหาคมพุทธศักราช 2465

- ประพันธ์ ทรัพย์แสง. (2548). *การค้นหาคำความจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบ ใต้สวนเต็มรูปแบบ*. (ผลงานวิจัย
หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.). ไม่ได้ตีพิมพ์) วิทยาลัยการ
ยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 32) พ.ศ.2559)
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมัน
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น
- ประมวลกฎหมายอาญา (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ.2560)
- ประมวลกฎหมายอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส
- ประมุข สุวรรณศรี. (2526). *กฎหมายลักษณะพยาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- ประยูร กาญจนกุล. (2485). *กฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.
- พรรณพิไล พาหุสัจจะลักษณะ. (2545). *บทบาทพนักงานอัยการที่มีต่อการเข้าร่วมการสอบสวนเด็ก
ในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
กรุงเทพมหานคร.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2555). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4)
กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- พระมนูเวทย์วิมลนาถ. (2477). *คำอธิบายธรรมนูญศาลยุติธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: ห้าง
หุ้นส่วนจำกัดชุดิมาการพิมพ์.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยปริญญาในสาขาวิชา อักษรย่อสำหรับสาขาวิชา ครุยวิทยฐานะ เข็มวิทยฐานะ และ
ครุยประจำตำแหน่งของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ พ.ศ.2554
- พระราชบัญญัติตั้งศาลโปริสภา ร.ศ.111
- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547
- พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2478
- พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พุทธศักราช 2498
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พุทธศักราช 2503
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2521
- พระราชบัญญัติโรงเรียนนายร้อยตำรวจ พ.ศ.2551

- พระราชโองการประกาศรวมพนักงานอัยการฉบับลงวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2458
พระวุฒิสภาตราธรรมนูญ. (2478). *วิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ.
- พระสุทธีธรรมมณเฑียร. (2475). *คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.
- พิรินัย ไชยแสงสุรกุล กับคณะ. (2532). *วิจัยพื้นฐานกฎหมายล้านนาไทยโบราณ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา และโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2559). *ข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทกรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *พระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ไทย ผู้กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. สืบค้นจาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=596&articlegroup_id=135
- ร. แลงกาด์. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยเล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ร. แลงกาด์. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพ.ศ.2540
รัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น ค.ศ.1947
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เริงธรรม ลัดพลี. (2534). *สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต.
- รุ่งแสง ฤตยพงษ์. (2534). “ระบบอัยการในประเทศสหรัฐอเมริกา”. *วารสารอัยการ*, 14(162), 33-37
- วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2559). *วิอาญาพิศดารเล่ม 1 (ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2559)*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ อุทัยวรรณ ดิเรกอุดมศักดิ์.
- วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2559). *วิอาญาพิศดารเล่ม 2 (ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2559)*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ อุทัยวรรณ ดิเรกอุดมศักดิ์.

- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2549). *กฎหมายตราสามดวง*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วัชรินทร์ อุดมรัตน์. (2510). *การเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) พระนคร: กรมการปกครอง.
- ศาลฎีกา. ศาลในสมัยกรุงศรีอยุธยา. สืบค้นจาก <http://www.supremecourt.or.th/webportal/supremecourt/content.php?content=component/content/view.php&id=79>
- ศิราณี ศรีวะสุทธิ. (2559). *การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย*. สืบค้นจาก http://siranee2534.blogspot.com/2013/01/blog-post_6848.html
- ศิริ ว.อ้วนนท์. (2499). ศาลโปริสภาของไทย. *คูลพาท*, 3(6), 413-420
- ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง หน่วยที่ 11 เปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นตำรวจของประเทศต่างๆ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศิริระ บุญภินนท์. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง หน่วยที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศูนย์วิทยบริการ สำนักงานวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด. *คดีเซอร์รี่ แอน ดันแคน*. สืบค้นจาก <http://www.library.ago.go.th/index.php/case-history/11-archives/27-case-law4>
- ส.เปนนวนิน และม.อรรถไกรวัลที. (2498) *ระบบอัยการ*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) พระนคร: ไทยเกษมการพิมพ์.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร. *อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*. สืบค้นจาก <http://www.surdi.su.ac.th/อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น/>
- สมมาตร โตโพธิ์ไทย. (2549). *บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา*. (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการอัยการ. *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้นจาก <http://www.cmiss.ago.go.th/index.php/2014-07-26-06-00-55>

- สำนักงานอัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเพชรบุรี. *อัยการไทยยุคสังกัด*
กระทรวงมหาดไทย. สืบค้นจาก <http://www.pburi-ju.ago.go.th/index.php/component/content/article/9-uncategorised/91-2013-09-03-05-09-56>
- สำนักงานอัยการสูงสุด. *ประวัติความเป็นมา ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ*. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php#3>
- สำนักงานอัยการสูงสุด. *ประวัติความเป็นมา ยกกระบัตร กับ อัยการ*. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>
- สำนักงานอัยการสูงสุด. *ประวัติความเป็นมา ศัพท์และความหมายของคำว่า"อัยการ"*. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>
- สมยศ ไขประพาย. (2555). *บทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน*. (ผลงานการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10 ไม่ได้ตีพิมพ์) สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร.
- สหรัฐ กิติ ศุภการ. (2559). *หลักและคำพิพากษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุนทรี สรรเสริญ.
- สุข เปรุनावิน, ศาสตราจารย์ พลโท. (2526). *ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุข เปรุनावิน, ศาสตราจารย์ พลโท. (2526). *ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศญี่ปุ่น*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุข เปรุनावิน, ศาสตราจารย์ พลโท. (2526). *ระบบอัยการสากล: ระบบอัยการในต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุจินต์ ทิมสุวรรณ. (2525). *กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ.
- สุจินต์ ทิมสุวรรณ. (2526). *ระบบอัยการสากล: คำกล่าวรายงานเปิดประชุม*. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุธรรม ภัทราคม. (2521). *ระบบงานศาลโดยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ. บทบัญญัติ, เล่มที่ 26*, 843-849

- สุนัย มโนมัยอุดม. (2545). *ระบบกฎหมายอังกฤษ. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์)* กรุงเทพมหานคร:
บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง หน่วยที่
4 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา. (พิมพ์ครั้งที่ 1)* นนทบุรี:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง
หน่วยที่ 13 เปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นศาลของประเทศต่าง ๆ.
(พิมพ์ครั้งที่ 1)* นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรินทร์ ถั่วทอง. (2525). “จากยกกระบัตรสู่อัยการ”. *วารสารอัยการ*, 5(52), 50-58
- โสภณ รัตนากร. (2542). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4)* กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- เสถียร วิชยลักษณ์. (2495). *พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ.2478 พร้อมด้วยพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติม. (พิมพ์ครั้งที่ 1)* พระนคร: นิติเวชช์.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2539). *คดีเซอริแอน - กระบวนการยุติธรรมจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ
ผู้บริสุทธิ์ได้อย่างไร? (พิมพ์ครั้งที่ 1)* กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา
สำนักงานอัยการสูงสุด.
- หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 349/2480 ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2480
- หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 409/2480 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2480
- หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 7164/248 8 ลงวันที่ 28 มิถุนายน 2488
- หนังสือกระทรวงมหาดไทย ค่วนมาก ที่ 246/248 8 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2488
- หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 16335/2502 เรื่อง ให้ฝ่ายตำรวจเข้าไปช่วยฝ่ายอำเภอทำการสอบสวนคดีเพื่อ
เป็นการฝึกงาน ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2502
- หนังสือกระทรวงมหาดไทย ค่วนมาก ที่ มท 0201/ว 403 ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2518
- หนังสือพิมพ์รายวันไทยรัฐ ฉบับวันที่ 21 สิงหาคม 2529 หน้า 1 และหน้า 20
- หนังสือพิมพ์รายวันข่าวสด ฉบับวันที่ 26 กันยายน 2546 หน้า 1 และหน้า 12
- หนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 10 ต.ค. 2546 หน้า 26
- หม่อมหลวงศุกกิตต์ จรูญโรจน์. (2539). *อัยการไทย. (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์)* กรุงเทพมหานคร:
รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997).

- หลวงรัตนานุปัติ. (2435). *ธรรมศาสตร์วินิจนัย เล่ม 1 บทข่าวชำระความศาลสถิตยุติธรรม เรื่อง พระยาสีหราชเดโชชัยต้องหาว่าเจียนนายโตตาย.* (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) พระนคร: โรงพิมพ์วิชาวกร.
- หยุด แสงอุทัย. (2489). “บันทึกเรื่องคำพิพากษาหมุ่เกี่ยวกับฟ้องเคลือบคลุม”. *บทบันทึกคดี*, 3(12), 390-412
- อมร อินทรกำแหง. (2520). “การดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกา”. *คูลพาห*, เล่มที่ 19, 210-239
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2558, 22 กรกฎาคม). *บทบาทพนักงานอัยการผู้ปุ่น กับการใช้ดุลพินิจในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญา (ตอนที่ 2).* มติชนออนไลน์. สืบค้นจาก <http://m.matichon.co.th/readnews.php?newsid=1437551631>
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2521). “การพิจารณาคดีของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา”. *วารสารนิติศาสตร์*, 10(3), 435-452
- อดิศร ไชยคุปต์. (2542). *ดุลยพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งไม่ฟ้องคดี.* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- อัญชัญศิริ บรรณานุกรษ์ และศิลปะอรัญ ชูเวช. (2523) “ภาระหน้าที่ของ Director of Public Prosecutor”. *วารสารอัยการ*, 3(2), 35-48
- อรุณี กระจ่างแสง. (2532). *อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร
- อายุธ สมานเดชา. (2534). *อำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุด ศึกษาเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา และผู้ปุ่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร
- อุทัย อาทิเวช. (2553). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง หน่วยที่ 5 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศฝรั่งเศส.* (พิมพ์ครั้งที่ 1) นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Alan Coffey, Edward Eldefonso and Walter Hartinger. (1974). *An Introduction to the Criminal Justice System and Process.* Englewood Cliffs: N.J. Prentice-Hall.
- Clifford A. Bowitz. (1969). *Criminal Process in Latin America.* New York: Oceana.
- Delmar Karlen. (1967). *Anglo American Criminal Justice.* Oxford: Oxford University Press.
- Donald J Newman. (1978). *Introduction to Criminal.* New York.: L.B’ Lippincott Company.
- DROIT.FR. CORRECTIONNALISATION. สืบค้นจาก

<http://www.droit.fr/lexique/index.php/term/Juridico,2808-correctionnalisation.xhtml>

- George F.Cole. (1979). *The American system of Criminal Justice* (second edition)
Massachusetts: Luxbury Press.
- George T. Felkenes. (1973). *The Criminal Justice System Its Function and Personnel*.
Englewood Cliffs: N.J. Prentice-Hall.
- International City Management Association. (1971). *Municipal Police Administration*. (7th ed.)
Tennessee: Kingsport Press.
- Jerold H. Israel, Yale Kamisar, Wayne R. La Fave and Nancy J. King. (2009). *Criminal
Procedure and The Constitution*. Minnesota: West publishing.
- Juridica. Principle of opportunity. สืบค้นจาก
https://www.juridica.ee/juridica_en.php?document=en/articles/2000/6/5140.SUM.php
- Magna Carta Charter.
- Nancy Albert-Goldberg and Marshall J. Hartman. (1983). *The Public Defender in America*.
Beverly Hill (CA): Sage Publications, Inc.
- Police Academy. สืบค้นจาก <http://www1.nyc.gov/site/nypd/about/police-academy/police-academy-landing.page>
- Public Service Institute. (1951). *Principles of Police Procedure*. State College: Penns Valleys
Publishers.
- Shigemitsu Dando. (1970). *System of Discretionary Prosecution in Japan*. Oxford: Oxford
Academic.
- Supreme Court of Japan. (1975). *Outline of Criminal Justice in Japan*. Retrieved from
http://www.courts.go.jp/english/vcms_lf/Outline_of_Criminal_Justice_in_Japan_1975.pdf
- Thenagain. The Code of Hammurabi Prologue and Epilogue. สืบค้นจาก
<http://www.thenagain.info/Classes/Sources/Hammurabi-Prologue.html>
- The Prosecution of offence Regulations 1946 (England)
- The University of Chicago. Cardinal Utility in Welfare Economics and in the Theory of Risk-
taking. สืบค้นจาก
<http://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/257416?journalCode=jpe>

- The Crown Prosecution Service. (2559). *The Crown Prosecution Service* สืบค้นจาก <http://www.cps.gov.uk/>
- Thomson Reuters. (2016). *Black Law Dictionary 10th edition*. Minnesota: Thomson Reuters.
- Tomoko Akane. (2541). The Criminal Justice System in Japan The Prosecution UNFAFEI 107 International Training Course. *บทบัญญัติคดี*, เล่มที่ 54, 165-177
- Tony Paul Marguery. (2008). *Unity and diversity of the public prosecution services in Europe. A study of the Czech, Dutch, French and Polish systems*. (Thesis Master degree Not published) University of Groningen, Groningen.
- UNAFEI. (1975). *Criminal Justice in Japan, Ministry of Justice*. Retrieved from <http://www.unafei.or.jp/english/pdf/PDFcrimjust/chapter1.pdf>
- UNITED NATIONS. สืบค้นจาก <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfProsecutors.aspx>
- USLEGAL. In Dubio Pro Reo Law and Legal Definition. สืบค้นจาก <https://definitions.uslegal.com/i/in-dubio-pro-reo/>
- USLEGAL. Principle of Legality Law and Legal Definition. สืบค้นจาก <https://definitions.uslegal.com/p/principle-of-legality/>
- William H Macneel. (2519). *ประวัติศาสตร์โลก แปลจาก [World history]* (สุจิตรา วุฒิสถียร และคณะ, ผู้แปล) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- WIPO. (2559). Japan Code of Criminal Procedure (Act No. 131 of July 10, 1948, as amended in 2006) สืบค้นจาก http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=214811

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายชาญศักดิ์ พิริยจิตรกรกิจ
วัน เดือน ปีเกิด	9 ตุลาคม 2518
สถานที่เกิด	เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2541 ประกาศนียบัตรเนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 52 พ.ศ.2542
สถานที่ทำงาน	สำนักงานอัยการจังหวัดนครปฐม จังหวัดนครปฐม
ตำแหน่ง	รองอัยการจังหวัดนครปฐม

